

פרשת לך לך

זהר

לָךְ לָךְ מֵאַרְצֶךָ וְגו'. רבי אבא פתח וְאָמַר (ישעיה מו) שְׁמַעו אֱלֹהִים אֲבִירֵי לֵב הֲרוֹחוּקִים מִצְדָּקָה. שְׁמַעו אֱלֹהִים אֲבִירֵי לֵב, כִּמְהָ תִּקְיִפוּן לִבְיַיהוּ דְחֵיבֵינָא, דְחִמְמָן שְׁבִילֵי וְאַרְחֵי דְאוּרִייתָא וְלֹא מִסְתַּפְּלִין בֵּיהּ, וְלִבְיַיהוּ תִּקְיִפוּן דְלֹא מְהַדְרִין בְּתִיבּוּבְתָא לְגַבֵּי מְרִיהוּן, וְאַקְרוּן אֲבִירֵי לֵב. הֲרוֹחוּקִים מִצְדָּקָה דְמִתְרַחְקֵי מְאוּרִייתָא.

רבי חזקיה אמר דמתרחקי מקדשא בריף הוא ואנון רחיקין מגיה, ובגין כך אקרון אבירי לב. הרחוקים מצדקה דלא בעאן לקרבא לגבי קדשא בריף הוא, בגין כך אנון רחוקים מצדקה, פיון דאנון רחוקים מצדקה רחוקים אנון משלום דלית לון שלום. דכתיב, (ישעיה מח) אין שלום אמר יי לרשעים. מאי טעמא בגין דאנון רחוקים מצדקה.

הוא חזי, אברהם בעי לקרבא לקודשא בריף הוא ואתקרב. הדיא הוא דכתיב, (תהלים מה) אהבת צדק ותשנא רשע. בגין דאהב צדק ושנא רשע, התקרב לצדקה, ועל דא כתיב, (ישעיה מא) אברהם אהבי. מאי טעמא אהבי, בגין דכתיב אהבת צדק. רחמימותא דקדשא בריף הוא דרחים (דף ע"ו א') ליה אברהם מפל בגי דריה דהו אבירי לב ואנון רחוקים מצדקה כמה דאתמר.

סתר-תורה

(דף ע"ו ע"ב)

תאנא בתוקפא דהרמנו דמלפא, אנציב חד אילנא רבא ומקיף גו נטיען עלאין, נטיע אילנא דא, בתריסר תחומין העולם פרושה רגלו. ת"ק

פרשת לך לך

זהר

לָךְ לָךְ מֵאַרְצֶךָ וְגו'. רבי אבא פתח וְאָמַר (ישעיה מו) שְׁמַעו אֱלֹהִים אֲבִירֵי לֵב הֲרוֹחוּקִים מִצְדָּקָה. שְׁמַעו אֱלֹהִים אֲבִירֵי לֵב - כִּמְהָ תִּקְיִפוּן לִבְיַיהוּ דְחֵיבֵינָא, דְחִמְמָן שְׁבִילֵי וְדְרַכֵּי הַתּוֹרָה וְלֹא מִסְתַּפְּלִים בֵּיהֶם, וְלִבְיַיהוּ תִּקְיִפוּן שְׂאִינִים חוֹזְרִים בְּתִשׁוּבָה לְרַבּוֹנָם, וְנִקְרְאִים אֲבִירֵי לֵב. הֲרוֹחוּקִים מִצְדָּקָה - שְׁמִתְרַחְקִים מִן הַתּוֹרָה.

רבי חזקיה אמר, שמתרחקים מן הקדוש ברוף הוא, והם רחוקים ממנו, ומשום כך נקראו אבירי לב. הרחוקים מצדקה - שאינם רוצים לקרב אל הקדוש ברוף הוא, משום כך הם רחוקים מצדקה. פיון שהם רחוקים מצדקה, רחוקים הם משלום, שאין להם שלום, שכתוב (ישעיה מח) אין שלום אמר ה' לרשעים. מה הטעם? משום שהם רחוקים מצדקה.

בא ראה, אברהם רצה לקרב אל הקדוש ברוף הוא והתקרב. והו שכתוב (תהלים מה) אהבת צדק ותשנא רשע. משום שאהב צדק ושנא רשע, התקרב לצדקה, ועל דא כתיב (ישעיה מא) אברהם אהבי. מה הטעם אהבי? משום שכתוב אהבת צדק. האהבה שאהב אברהם את הקדוש ברוף הוא מפל בגי דורו, שהיו אבירי לב, והם רחוקים מצדקה, כמו שנתבאר.

סתר-תורה

למדנו בתקף רצון המלך נטע אילן אחד גדול ותזק בתוף הנטיעות העליונות, הנטיעה של האילן הזה בתריסר תחומים מסבכת. בארבעה צדדים של העולם פרושה רגלו. ת"ק

תנ

אסתחר, בארבע סטרין דעלמא פרישא רגליה. ת"ק פריסי מטלנוי, כל רעותין דאנון פריסין ביה תליין, כד אתער האי, בלהו מתערין בהדיה לית מאן דנפיק מרעותיה. לבתר, בלהו פרעותא חדא בהדיה, קם מלעילא (ס"א נחיה) אתנחית במטלנוי לגו נמא. מגיה נמא (אתגלי) אתמליא. איהו מקורא (דכל ד"א לכל) מוין דנבעין. תחותיה מתפלגין כל מימיו דבראשית, שקיו דגנתא ביה תליין.

כל נשמתינ דעלמא מגיה פרחין. נשמתינ אליון עאליון בגנתא לנחמא להאי עלמא. נשממא כד נפקא אתברכא בשבע ברכאן למהוי אבא (ד"א ל"ג לרוחא ורם) לגופא (ולמחי) בסליקו (דדיוקנא עלאה הדיא הוא דכתיב ויאמר יי אל אברהם הא נשממא עלאה אבא (ד"א ל"ג לרוחא ורם) לגופא בסליקו) דדיוקנא עלאה.

כד בעינא (נפשא) לנחמא להאי עלמא, אומי לה קדשא בריף הוא למיטר פקודי אורייתא ולמעבד רעותיה. ומסר לה מאה מספתחאן דברכאן דכל יומא לאשלמא לדרגין עלאין כחושבון ל"ך ל"ך, דהא בלהו אתמסר לה בגין לאתקנא בהו לגנתא ולמפלח לה ולנטרא לה. מארצף דא גנתא דעזן.

(ומולדתך דא גופא דאתקרי אילנא דמי דאיהו תריסר שבטין עלאין. ומבית אביד דא שבתימא. אביד דא קדשא ברוף הוא. שנאמר (משלי כח) נוול אביו ואמו ויאמר אין פשע וגו'. ואין אביו אלא קדשא ברוף הוא ואין אמו אלא כנסת ישראל. אל הארץ אשר אראך דא איהו האי עלמא), (ג"א ומולדתך דא אילנא דמי, ומבית אביד תריסר תחומין שבטין עלאין. אל הארץ אשר אראך דא איהו האי עלמא), (עד כאן סתרי תורה).

רבי יוסי פתח (תהלים פד) מה ידידות משפנותיה יי צבאות. כמה אית לון לבני נשא לאסתכלא בפולחנא דקדשא בריף הוא. דהא כל בני נשא לא ידעי ולא מסתפלי על מה קאים עלמא. ואנון על מה קיימין. דכד ברא קדשא בריף הוא עלמא עבד שמיא מאש

כמה יש לבני אדם להסתכל בעבודת הקדוש ברוף הוא, שהרי כל בני האדם לא יודעים ולא מסתכלים על מה עומד העולם ועל מה הם קיימים. שפאשר ברא הקדוש ברוף הוא את העולם, עשה שמים מאש וממים מערבים יחד, ולא היו קופאים, ואחר כך קפאו ועמדו ברוח עליונה,

פרסאות מסעותיו. כל הרצונות של אותם פרסות בו תלויים. כשה מתעורר, כלם מתעוררים עמו. אין מי שיוצא מרצונו. אחר כך כלם ברוצן אחד עמו. קם מלמעלה, (וירד) וירד במסעותיו לתוף הים. ממנו הים (מהעלה) מתמלא. הוא המקור ושל כל המים הנובעים, תחתיו נחלקים כל מימי בראשית. השקאות הגן תלויים בו.

כר הנשמות של העולמים פורחות ממנו. הנשמות הללו נכנסות לנן לרדת לעולם הזה. כשיוצאת נשמה, היא מתברכת בשבע ברכות להיות אב (לרוח ורם) לגוף (להיות) בעלילה (של הדמות העליונה והו שכתוב ויאמר ה' אל אברהם. הרי נשמה עליונה אבא (לרוח ורם) לגוף בעלילה) של דמות עליונה.

כשרוצה (הנפש) לרדת לעולם הזה, משיביע אותה הקדוש ברוף הוא לשמר את מצוות התורה ולעשות רצונו, ומוסר לה מאה מספתחאן של ברכות של כל יום להשלים את הדרגות העליונות כחושבון ל"ך ל"ך. שהרי כלם נמסרו לה כדי לתקן בהם את הגן ולעבדה ולשמרה. מארצף - זה גן העדן.

(ומולדתך - זה הגוף, שנקרא עין החיים, שהוא תריסר שבטים עליונים. ומבית אביד - זו השכינה. אביד זה הקדוש ברוף הוא, שנאמר (משלי כח) נוול אביו ואמו ויאמר אין פשע וגו'. ואין אביו אלא הקדוש ברוף הוא, ואין אמו אלא כנסת ישראל. אל הארץ אשר אראך - זה הוא העולם הנהי). (ס"א ומולדתך - זה עין החיים. ומבית אביד - תריסר תחומים. שבטים עליונים. אל הארץ אשר אראך - זהו העולם הנהי). עד כאן סתרי תורה.

רבי יוסי פתח, (תהלים פד) מה ידידות משפנותיה ה' צבאות.

כמה יש לבני אדם להסתכל בעבודת הקדוש ברוף הוא, שהרי כל בני האדם לא יודעים ולא מסתכלים על מה עומד העולם ועל מה הם קיימים. שפאשר ברא הקדוש ברוף הוא את העולם, עשה שמים מאש וממים מערבים יחד, ולא היו קופאים, ואחר כך קפאו ועמדו ברוח עליונה,

וממים מתערבין כחדא ולא הוה גלדי. ולבתר
אגלידו וקיימו ברוחא עלאה ומתמן שתיל
עלמא, לקיימא על סמכין, ואנון סמכין לא
קיימין אלא בההוא רוחא, ובשעתא דההוא
רוחא אסתלק פלהו מרפפין וזעין ועלמא
ארפת הדא הוא דכתיב, (איוב ט) המרגיז ארץ
ממקומה ועמודיה יתפלצון. והכל
עומד על התורה. שפאשר ישראל
משתדלים בתורה, מתקנים העולם,
ואתם העמודים התומכים קיימים
במקומם בקיום שלם.
בא ראה, בשעה שמתעורר חצות
הלילה והקדוש ברוך הוא נכנס לגן
העדן להשתעשע עם הצדיקים, כל
האילנות של גן העדן מזמרים
ומשבחים לפניו, שכתוב (דברי
הימים א טו) אז ירננו עצי היער מלפני
ה' וגו'.

והקרוז קורא בחיל ואומר: לכם
אומרים קדושים עליונים, מי מכם
שנכנסה רוח לאזניו לשמע, ועיניו
פקוחות לראות, ולבו פתוח לדעת,
בשעה שהרוח של כל הרוחות
מרימה את התבשומות הנשמה,
ומשם יוצא הקול של הקולות,
הצבאות התפארו לארבעה רוחות
העולם.
א. אַחַד עוֹלָה לְצַד אַחַד. ב. אַחַד
יֵוֹרֵד לְאוֹתוֹ הַצֵּד. ג. אַחַד נִכְנָס בֵּין
שָׁנַיִם. ד. שְׁנַיִם מִתְעוֹרְרִים [מתעוררים]
בְּשִׁלְשָׁה. ה. שְׁלֹשָׁה נִכְנָסִים בְּאַחַד.
ו. אַחַד מוֹצִיא גּוֹנִים. ז. שֵׁשׁ מֵהֶם
לְצַד אַחַד, וְשֵׁשׁ מֵהֶם יוֹרְדִים
לְאוֹתוֹ הַצֵּד. ח. שֵׁשׁ נִכְנָסִים
בְּשָׁנַיִם עֶשֶׂר. ט. שְׁנַיִם עֶשֶׂר
מִתְעוֹרְרִים בְּעֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם. י. שֵׁשׁ
כְּלוּלִים בְּעֶשְׂרָה. יא. עֶשְׂרֵה עוֹמְדִים
בְּאַחַד.

א חד סליק לסטר חד. ב חד נחית לההוא
סטר. ג חד עייל בין תרין. ד תרין מתערין
(מתעוררין) בתלת. ה תלת עיילי בחד. ו חד אפיק
גוונין. ז שית מנהון לסטר חד, ושית מנהון
נחתי לההוא סטר. ח שית עיילי בתריסר. ט
תריסר מתערין בעשרין ותריין. י שית פליץ
בעשרה. יא עשרה קאים בחד.

א. פי' בחר עליון הנקרא רחא וכל רוחין כשכבא להרים מתוקת הנשמה ממקום הכינה: ב. פירוש הנפש אתדבק ברוח: ג. פי' הרוח יורד
למשח להתחבר עם הנפש: ד. פי' הנשמה השוכנת בין רוח לנפש: ה. פי' שאו הרוח והנפש מתערנין בנשמה: ו. פי' נפש רוח ונשמה כלם
נכנסים בכינה או הכינה מוציא ניצוצות: ז. פי' אותן שש ניצוצות הראשונות סובכות למקום התפארת עולם הבנין שש קצוות ושש ניצוצות
יורדות למדת מלכות. ח. פי' שבע היכולות ממקום שהן באות: ה. פי' אותן שש שהן בו' ספירות עולם הבנין עולים לשם של "ב הויית": ט.
פי' אותן י"ב הויית עולים למקום הכינה מקור כ"ב אותיות: י. פי' הו' ניצוצות שבמלכות ר"ל שבעה היכולות כלילן בו' ספירות: יא. פירוש
העשר ספירות עומדין בחד נקודה עלאה וכלל המאמר להודיענו מעלת הנשמה ומעלת תורתנו הקדושה:

ווי לאנון דניימי שנתא בחוריהון, לא ידעי
ולא מסתכלאן איך יקומון בדינא
דחושבן אתפקד, (דף ע"ב) כד אסתאב גופא,
ונשמתא שטיא על אנפי דאורא דטיהרא,
וסלקא ונחתא, ותרעין לא מתפתחן,
מתגלגלן פאבנין בגו קוספיתא. ווי לון מאן
יתבע לון, דלא יקומון בעדונא דא בגו דוכתי
דענוגי דצדיקנא, ואתפקדון דוכתייהו.
ואתמסרון בינא דדומה, נחתי ולא סלקי.
עלייהו כתיב, (איוב ז) פלה ענן וילף בן יורד
שאול לא יעלה.

בההיא שעתא אתער שלהובא חד מסטר
צפון ובטש בארבע סטרי עלמא
ונחית ומטי בין גדפי דתרנגולא ואתער ההוא
שלהובא ביה וקרי, ולית מאן דאתער בר
אנון זפאי קשוט דקיימי ואתערו באורייתא.
וכדין קדשא בריה הוא וכל אנון צדיקינא
דבגו גנתא דעדן צייתי לקליהון. כמה דאת
אמר, (שיר השירים ח) היושבת בגנים חברים
מקשיבים לקולך השמיעני:

ויאמר יי אל אברם, מה כתיב לעילא (בראשית
א) ויקמת הרן על פני תרח אביו וגו'.
מאי איריא הכא, אלא עד ההוא יומא לא
הוה בר נש דמית בתיי אבוי בר דא, וכד
אתרמי אברם לנורא אתקטיל הרן, ובגין דא
נפקו מתמן (מאן קטיל לון לתרו, אלא כיון דרמו אברהם לנורא
דכשדאי, אתגלי עליה קדשא בריה הוא ושוכיה, ומהו הרן אחיו קאי תמן.
אמרו בשדאי בגין נכותיה דתרון אשתויב, מיד נפק שלהובא דאשא ואוקריה
לתרו, הדא הוא דכתיב ויקמת הרן על פני תרח אביו. ואת דאמרו
ירעא דתרח לית אשא שלמא ביה, אבל נרמי לתרו לנורא, ואי לא איתוקד
נדע בודאי דלא שלמא נורא פורעיה, מיד רמי ליה לתרו לנורא ואתוקד ומהו
תרח אביו קאים תמן הדא הוא דכתיב ויקמת הרן על פני תרח אביו.

לאש, ואם לא יבער, נדע ודאי שאין שולמית האש בורעו. מיד השליכו את הרן לאש ונשרף, והיה תרח אביו עומד שם. והו שכתוב ויקמת הרן על פני
תרח אביו.

אוי לאותם שישנים ושנה
בנחיריהם, לא יודעים ולא
מסתכלים איך יקומו בדין
כשהחשבון נמנה, כשנטמא
הגוף, והנשמה משוטטת על פני
האזיר שמאיר ועולה ויורדת,
והשערים לא נפתחים,
ומתגלגלים פאבנים בתוך
הקלע. אוי להם! מי יבקש אותם
שלא יקומו בפענוג הזה? בתוך
המקומות של ענוגי הצדיקים
ונפקד מקומם. ונמסרים בידי
דומה, יורדים ולא עולים.
עליהם כתוב (איוב ז) פלה ענן וילף
בן יורד שאול לא יעלה.

באותה השעה מתעוררת
שלהבת אחת מצד הצפון, ומפה
בארבעה רוחות העולם, ויורדת
ומגיעה לבין פנפי התרנגול,
ומתעוררת בו אותה השלהבת
וקרא. ואין מי שמתעורר, פרט
לאותם צדיקי האמת שעומדים
ומתעוררים בתורה. ואז הקדוש
ברוך הוא וכל אותם הצדיקים
שבתוך גן העדן מקשיבים
לקולם, כמו שנאמר (שיר ח)
היושבת בגנים חברים מקשיבים
לקולך השמיעני.

ויאמר ה' אל אברם. מה כתוב
למעלה? (בראשית יא) ויקמת הרן על
פני תרח אביו וגו'. מה אומר
כאן? אלא עד אותו היום לא
היה אדם שמת בתיי אביו פרט
לזה, וכשנזרק אברהם לאש,
נהרג תרו, ומשום זה יצאו משם.
ומי היה את הרן? אלא כיון שהשליכו את אברהם
לאור כשדים, התגלה עליו הקדוש ברוך הוא
והצילו, והיה הרן אחיו עומד שם.

אמרו הכשדים, בשביל וכותו של הרן גזול. מיד
יצאה שלהבת של אש ושרפה את הרן. והו שכתוב
ויקמת הרן על פני תרח אביו. ויש שאומרים שאין
שולמית אש בורעו של תרח, אבל נשליך את הרן

לאש, ואם לא יבער, נדע ודאי שאין שולמית האש בורעו. מיד השליכו את הרן לאש ונשרף, והיה תרח אביו עומד שם. והו שכתוב ויקמת הרן על פני
תרח אביו.

באותו היום ידעו כל אמה ולשון שלא הציל את אברהם אלא הקדוש ברוך הוא שהוא יחידו של עולם, והיו מכיאים את בניהם למשקנו של אברהם, ואומרים לו: ראינו אותך שאתה בוסתן בקדושי ברוךהוא שהוא רבון העולם, למד את בנינו בדרךך שאתה יודע. ועליהם אמר הכתוב (תהלים מז) נדביו עמים נאספו עם אלהי אברהם.

בא ראה מה כתוב, ויקח תרח את אברהם בנו ואת לוט בן הרן וגו', ויצאו אתם מאור פשדים. ויצאו אתם? אתו היה צריך להיות, שהרי כתוב ויקח תרח וגו'. מה זה ויצאו אתם? אלא תרח ולוט עם אברהם ושרה יצאו, שהם היו העקר לצאת מתוך אותם הרשעים. שפיון שראה תרח שאברהם בנו נצל מתוך האש, חזר לעשות את רצונו של אברהם, ומשום כך ויצאו אתם תרח ולוט.

ובשעה שיצאו מה פתוח? ללכת ארצה כנען. שרצונם היה ללכת לשם. מכאן למדנו, כל מי שמתעורר להטעה, מסייעים אותו. בא ראה כסף הוא, שפיון שכתוב ללכת ארצה כנען, מיד - ויאמר ה' אל אברהם לך לך. ועד שהוא התעורר בתחלה, לא כתוב לך לך.

בא ראה, הדבר שלמעלה לא מתעורר עד שמתעורר למטה בראשונה על מה שישרה עליו אותו שלמעלה. וסוד הדבר - האור השחור אינו נאחז באור הלבן עד שהיא מתעוררת בראשונה. פיון שהיא מתעוררת בראשונה, מיד שורה עליה האור הלבן.

ועד זה פתוח (שם ab) אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקט אל, כדי שלא יפסק האור הלבן מן העולם לעולמים. וכן (ישעיה ab) המזכירים את ה' אל דמי לך, פיון שמעיר אדם התעוררות

בהחיה יומא ידעו כל אומיא ולישניא דלא שויבית לאברהם אלא קדשא ברוך הוא דאיהו יחידאי דעלמא, והונו בייתין בנייהו למשקניה דאברהם ואמרין ליה חמין לה דאת רחין בקדשא ברוך הוא דאיהו רבנייה דעלמא, אוליח לבננא מאורחה דאת ידע, ועלייהו אמר קרא (תהלים מז) נדביו עמים נאספו עם אלהי אברהם.

תא חזי, מה כתיב ויקח תרח את אברהם בנו ואת לוט בן הרן וגו'. ויצאו אתם מאור פשדים. דהא כתיב ויקח תרח וגו' מאי ויצאו אתם. אלא תרח ולוט עם אברהם ושרה נפקו דאנון הו עקרא למיפק מגו אנון חייביא, דכיון דחמא תרח דאברהם פריה אשתזיב מגו נורא, אתהדר למעבד רעותיה דאברהם, ובגין כך ויצאו אתם תרח ולוט.

ובשעתא דנפקו מה כתיב ללכת ארצה כנען. דרעותא דלהון הוה למיהד תמן. מפאן אולפינא כל מאן דאתער לאתדפא מסייעין ליה. תא חזי, דהכי הוא דכיון דכתיב ללכת ארצה כנען מיד ויאמר יי אל אברהם לך לך, ועד דאיהו לא אתער בקדמיתא לא כתיב לך לך.

תא חזי, מלה דלעילא לא אתער עד דאתער לתתא בקדמיתא על מה דתשרי ההיא דלעילא, ורזא דמלה, נהורא אוכמא לא אתאחיד בנהורא חוורא עד דאיהי אתערית בקדמיתא, פיון דאיהי אתערית בקדמיתא, מיד נהורא חוורא שרייא עליה.

ועד דא כתיב (תהלים ab) אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקט אל. בגין דלא יתפסק נהורא חוורא מעלמא לעלמין. וכן (ישעיה ab) המזכירים את ה' אל דמי לך. בגין לאתערא לתתא במה דישרי אתערותא לך, כדי לעורר למטה במה שתשרה ההתעוררות שלמעלה.

דלעילא. וכן פיון דאתער פר נש אתערותא בקדמיתא פדיון אתער אתערותא דלעילא. תא חזי, פיון דכתיב ויצאו אתם מאור פשדים וגו' מיד ויאמר יי אל אברהם וגו'.

ויאמר יי אל אברהם לך לך, אמר רבי אלעזר לך לך, לגרמך לאתקנא גרמך, (לאתקנא) לאתקנא דרזא דילך. לך לך, לית אנת (כ"א ברא) למיקם הקא בין חייבין אלין. ורזא דמלה לך לך (דף עח ע"א) דהא קדשא ברוך הוא יתיב ליה לאברהם רוחא דחכמתא, והנה ידע ומצורף (צנור) סטרי דיישובי עלמא, ואסתפל בהו ואתקל בתיקלא וידע חילין די ממנן על סטרי יישובא.

בד מטא לגו נקודה דאמצעיתא דיישובא תקיל בתיקלא ולא הוה סליק בידיה. אשגח למנדע חילא די ממנא עליה ולא יכיל לאתדבקא ברעותיה, תקיל כמה זמנין וחמא דהא מתמן אשתיל כל עלמא, אשגח וצרף ותקל למנדע וחמא דהא חילא עלאה דעלה לית ליה שעורא עמיק וסתים ולא אוהו כגונוי דסטרי דרגי דיישובא.

אשגח ותקיל וידע דהא כמה דמההיא נקודה אמצעיתא דיישובא מניה אשתיל כל עלמא לכל סטרוי. הכי נמי ידע דהא חילא דשרי עליה מתמן נפקו כל שאר חילין דממנן על כל סטרי עלמא, וכלהו ביה אחידן. פדיון (בראשית יא) ויצאו אתם מאור פשדים ללכת ארצה כנען.

עוד אשגח ותקיל וצרף למיקם על בריא דמלה דההוא אתר ולא הוה ידע ולא יכיל למיקם עליה לאתדבקא, פיון דחמא תקפא דהאי אתר ולא יכיל למיקם עליה מיד ויבאו עד חרן וישבו שם.

(מכאן) בראשונה, אז מתעוררת התעוררות שלמעלה. בא ראה, פיון שכתוב ויצאו אתם מאור פשדים וגו', מיד - ויאמר ה' אל אברהם וגו'.

ויאמר ה' אל אברהם לך לך. אמר רבי אלעזר, לך לך - לעצמך, לתקן את עצמך, ולהתחיל לתקן את דרגתך. לך לך - אינך יס"א כדאי לעמד פאן בין הרשעים הללו. וסוד הדבר - לך לך, שהרי הקדוש ברוך הוא נתן לאברהם רוח של חכמה, והיה יודע ומצורף (צנור) דיישובי עלמא, ואסתפל בהם ושקל במשקל וידע את הכחות הממנים על צדדי הישוב.

בשעה ידע לתוף נקודת אמצע הישוב, שקל במשקל ולא היה עולה כידו. התבונן לדעת את הכח שממנה עליה, ולא יכל להתדבק בראשונה. שקל כמה פעמים, וראה שהנה משם נשתל כל העולם. התבונן וצרף ושקל לדעת, וראה שהנה הכח העליון שעליה אין לו שעור, עמק ונסתר, ואינו כמו הצדדים של דרגות הישוב.

התבונן ושקל וידע שהרי כמו שמהנקודה ההיא אמצעיתו של הישוב, ממנה נשתל כל העולם לכל צדדיו. כך גם ידע שהרי הכח ששורה עליה, משם יצאו כל שאר הכחות הממנים על כל צדדי העולם, וכלם אחוזים בו. אז (בראשית יא) ויצאו אתם מאור פשדים ללכת ארצה כנען.

עוד, השגים ושקל וצרף לעמד על ברור הדבר של אותו המקום ולא היה יודע, ולא יכל לעמד עליה להשיג. פיון שראה את כחו של המקום הזה ולא יכל לעמד עליו, מיד ויבאו עד חרן וישבו שם.

מאי טעמא דאברהם. אלא דאיהו הוה ידע וצריך בכל אנון שלטנין מדברי עלמא בכל סטרי דישובא, והוה תקיל וצריך אנון דשלטין בסטרי דישובא מדברי פכביא ומזליהון, מאן אנון תקיפין אליו על אליו, והוה תקיל כל ישובי דעלמא (ויא) והוה סליק בידוי. פד מטא להאי אתר חמא תקיפו דעמיקין ולא יכיל למיקם ביה. פנין דחמא קדשא ברין הוא אתערותא דיליה ותיאובתא דיליה, מיד אתגלי עליה ואמר ליה לך לך, למנדע לך ולא תקנא גרמך.

מארצך, מההוא סטרא דישובא דהוית מתדבק ביה. וממולדתך, מההוא חכמה דאת משגח ותקיל תולדתא דילך ורגעא ושעתא וזמנא דאתיילידת ביה ובההוא כוכבא ובההוא מזלא. ומבית אביך, דלא תשגח בביתא דאבוך. ואי אית לך שרשא לאצלקא בעלמא מביתא דאבוך, בגין כך לך לך מחכמה דא ומאשגחותא דא.

הא חזי, דהכי הוא, דהא נפקו מאור פשדים והווי בתרין, אמאי יימא ליה לך לך מארצך וממולדתך. אלא עקרא דמלתא כמה דאתמר. אל הארץ אשר ארצך. ארצך מה דלא יכילת למיקם עליה ולא יכילת למנדע חילא דההיא ארעא דאיהו עמיק וסתים:

ואעשך לגוי גדול וגוי ואעשך, בגין דכתיב לך לך. **ואברכך,** בגין דכתיב מארצך. **ואגדלה שמך,** בגין דכתיב וממולדתך. **והיה ברכה,** בגין דכתיב ומבית אביך.

מה הטעם של אברהם? אלא שהוא היה יודע ומצריך את כל אותם השליטים מנהיגי העולם בכל צדדי הישוב, והיה שוקל ומצריך אותם השולטים בצדדי הישוב מנהיגי הכוכבים והמזלות שלהם מי הם המזקים אלו על אלו. והיה שוקל את כל ישובי העולם (ויא) והיה עולה בידו. פשהגיע למקום הזה ראה את חזק העמקים ולא כל לעמד בו. פנין שראה הקדוש ברין הוא את התעוררותו ותשוקתו, מיד התגלה עליו ואמר לו לך לך, לדעת אותך ולתקן עצמך. **מארצך** - מאותו הצד של הישוב שהיית נדבק בו. וממולדתך - מאותה החכמה שאתה מתבונן ושוקל את תולדתך והרגע והשעה והזמן שגולדתך בו, ובאותו הכוכב ובאותו המזל. ומבית אביך - שלא תשגח בבית אביך. ואם יש לך שרש להצליח בעולם מבית אביך, משום כך לך לך מהחכמה הזו ומההשגחה הזו בא ראה שפך הוא, שהרי יצאו מאור פשדים והיו בחרן, למה יאמר לו לך לך לך מארצך וממולדתך? אלא עקר הדבר כמו שנאמר. אל הארץ אשר ארצך. ארצך - מה שלא יכלת לעמד עליו, ולא יכלת לדעת את פח הארץ ההיא שהוא עמק ונסתר.

ואעשך לגוי גדול וגוי. **ואעשך** - משום שפתיב לך לך. **ואברכך** - משום שפתיב מארצך. **ואגדלה שמך** - משום שפתיב ממולדתך. **והיה ברכה** - משום שפתיב ומבית אביך.

סורי תורה

ואעשך לגוי גדול **האי ברכתא חדא,** **ואברכך תרין.** **ואגדלה שמך תלת,** **והיה ברכה ארבע.** **ואברכה מברכך חמש,** **ומקללך אאור שית.** **ונברכו כף כל משפחות האדמה** **הא שבע.** **פנין דאתברכו כאלין שבע ברכאן,** **מה כתיב וילך אברהם באשר דבר אליו וי לנתחא להאי עלמא כמה דאתפקדא.**

מיד וילך אתו לוט. דא איהו נחש דאתלטיא ואתלטיא עלמא בגיניה דאיהו קאים לפתחא לאסטאא לגופא, ולא תפעול נשמתא פולחנא דאתפקדת עד דיעברון עלה בהאי עלמא תלת עשר שנין. דהא מתריסר שנין ולעילא נשמתא אתערת למפלח פולחנא דאתפקדת דהא הוא **זכתיב. ואברהם בן חמש שנים ושבעים שנה.** **שבע וחמש תריסר אנון** (יתרון עליון ארבע סרי אנון).

ויכדין אתחזיאת נשמתא בהאי עלמא. דאיהי אתיא מחמש שנים דאנון ת"ק פרסי דאילנא דחיי. ושבעים שנה דא איהו ההוא אילנא ממש דאיהו שביעאא לדוגין ושבעין שנה אתקרי. כדין נפקת מההוא זיהמא דנחש ועאלת בפולחנא קדישא דהא הוא דכתיב בצאתו מחרן (ימי ע' שנה לא ספורות חיים מההוא ארבע סרי) מההוא רוגזא ותוקפא דההוא (ששן) נחש דההוא אסטי ליה עד השתא לגופא ושלטא עלוי.

כאילנא שלטא ערלה תלת שנין. **כבר נש תלת סרי שנין דאקרון שני ערלה,** פנין דאעברו על גופא אנון שנין ואתעברת (ויא ואתערת) נשמתא למפלח פולחנא קדישא, פקידת לגופא לרעותא טבא, לכפוף לההוא נחש דהא לא יכיל לשלטאא פמה דהוי, דכתיב ויקח אברהם את שרי אשתו וגו' (אברהם דא " את שרי דא ה' " דא

שעברו על הגוף אותן השנים והתעברה (ויא והתעוררה) הנשמה לעבד את עבודת הקדש, היא מצויה את הגוף לרצון טוב, להכניע את אותו הנחש שהנה לא יכול לשלט כמו שהנה, שפתיב ויקח אברהם את שרי אשתו וגו' (אברהם וי את שרי וי ח' " וי הנשמה לנשמה, והוא יבר. ח' " וי הנשמה של הנשמה). זה הגוף, שהוא

סורי תורה

ואעשך לגוי גדול. **זו ברכה אחת.** **ואברכך** - שתיים. **ואגדלה שמך** - שלש. **והיה ברכה** - ארבע. **ואברכה מברכך** - חמש. **ומקללך אאר** - שש. **ונברכו כף כל משפחות האדמה** - הנה שבע. פנין שהתפרך בשבע הברכות הללו, מה פתוב? וילך אברהם באשר דבר אליו ה', לרדת לעולם הזה כפי שהצטוה.

מיד וילך אתו לוט. זה הנחש שהתקלל והתקלל העולם בגללו, שהוא עומד לפתח להסטין לגוף, ולא תפעל הנשמה עבודה שהצטוה עד שיעברו עליה בעולם הזה שלש עשרה שנים. שהרי משנים עשר שנים ומעלה מתעוררת הנשמה לעבד את העבודה שהצטוה. זהו שכתוב. ואברהם בן חמש שנים ושבעים שנה. שבע וחמש הם שנים עשר (ושני עליונים עליהם - ארבעה עשר הם).

ואז נראית הנשמה בעולם הזה, שהיא באה מחמש שנים שהם ת"ק פרסות של עץ החיים. ושבעים שנה - זהו אותו אילן ממש, שהוא שביעי לדרגות ונקרא שבעים שנה. אז יוצאת מאותה זממת הנחש, ונקנסת לעבודה הקדושה. זהו שכתוב בצאתו מתרן (ימי שבעים שנה לא ספורות חיים מאותם ארבע עשרה) מאותו הרגז והתקף של (הששן) ההוא הנחש שהיה מסית אותו עד עכשו את הגוף ושולט עליו.

כאילן שולטת ערלה שלש שנים. **באדם** שלש עשרה שנים שנקראים שני ערלה. פנין שיעברו על הגוף אותן השנים והתעברה (ויא והתעוררה) הנשמה לעבד את עבודת הקדש, היא מצויה את הגוף לרצון טוב, להכניע את אותו הנחש שהנה לא יכול לשלט כמו שהנה, שפתיב ויקח אברהם את שרי אשתו וגו' (אברהם וי את שרי וי ח' " וי הנשמה לנשמה, והוא יבר. ח' " וי הנשמה של הנשמה). זה הגוף, שהוא

נשמתא לנשמתא והוא זכר. ח' דא נשמתא נוקבא). דא גופא, דאיהי לגבי נשמתא ננוקבא לגבי דכורא. ואת לוט בן אחי דא (ציר הרע) נחש דלא אעדי כל כך מן גופא, בגין דדבקותא דגופא לא אעדיו כל כך (זכנא ההוא) מניה, אכל אתערותא דנשמתא אלקי ליה תדיר ואתרי ביה ואוכח ליה וכפיף ליה על פרחיה ולא יכיל לשלטא. ואת כל רכושם אשר רכשו אליו עובדין טבין דעביד בר נש בהאי עלמא באתערותא דנשמתא. ואת הנפש אשר עשו בחרן, ההוא נפש דהות בקדמיתא בדבקותא בחרותא דהיא ערלה ביה גופא ואתקין לה לבתר, דהא לבתר דתליסר שנין ולעילא דנשמתא אתערת לאתקנא לגופא, תרווייהו מתקנין לההוא נפש דמשתתפא בתוקפא דנחש ותאובתיה בישא דהא הוא דכתיב ואת הנפש אשר עשו בחרן. ועם כל דא נשמתא אתקיפת ביה בההוא נחש לתפרא ליה בתוקפא בשעבודא דתשובה (נ"א בשעבודא דאורייתא, ואמשיד ליה לגבי כתי כנסיות ובתי מדרשות בגין דלא יתגבר על רוחא כדקדמיתא) דהא הוא דכתיב ויעבור (עד כאן סתרי תורה).

אצל הנשמה כמו נקבה אצל הזכר. ואת לוט בן אחי - זה נחש הרע הנחש שלא זו כל כך מן הגוף, משום הדבקות של הגוף לא כל כך זזים [הזמן ההוא] ממנו. אכל התעוררות הנשמה תמיד מלקה אותו ומתרה בו ומוכיחה אותו ומכניעה אותו בעל פרחו, ולא יכול לשלט. ואת כל רכושם אשר רכשו - אלו המעשים הטובים שעושה אדם בעולם הזה בהתעוררות של הנשמה. ואת הנפש אשר עשו בחרן - אותה הנפש שהיתה בראשונה בדבקות בחרות של הערלה היא עם הגוף ותקן אותה לאחר מכן, שהרי אחר שלש עשרה שנים ומעלה, כשהנשמה מתעוררת לתקן את הגוף, שניהם מתקנים את אותה הנפש שמשתתפת עם חזק הנחש ותשוקתו הרעה. זהו שכתוב ואת הנפש אשר עשו בחרן. ועם כל זה הנשמה מתגברת באותו הנחש לשבר אותו בחזק בשעבוד של תשובה [נ"א בשעבוד של תורה, ובמשך אותו לבתי כנסיות ובתי מדרשות כדי שלא יתגבר על הרוח ככראשונה]. זהו שכתוב ויעבור. (ע"כ סתרי תורה).

רבי שמעון אמר, ואעשה לגוי גדול - מצד הימין. ואברכה - מצד השמאל. ואגדלה שמך - מצד האמצע. והיה ברכה - מצד של ארץ ישראל. הנה פאן פסא של ארבעה עמודים שפלים פלולים באברהם. מפאן והלאה ברכות לאחרים שגזונים מפאן, שפתוב ואברכה מברכיה. ומקללך אאר ונברכוו כך כל משפחת האדמה.

רבי אלעזר היה יתיב קמיה דרבי שמעון אבוי, והוי עמיה רבי יהודה ורבי יצחק ורבי חזקיה. אמר ליה רבי אלעזר לרבי שמעון אבוי, והיה עמו רבי יהודה ורבי יצחק ורבי חזקיה. פיון שפלים יצאו ללכת, למה לא נאמר לו שפלים

וממולדתך, פיון דכלהו נפקו למהך, אמאי לא אתמר ליה דכלהו יפקון. דהא אף על גב דתרח הוה פלח לעבודה זרה. פיון דאתער באתערותא טב למיפק בהדיה דאברהם, וקמינן דקדשא בריך הוא אתרעי בתיובתא דחייבנא ושרא למיפק אמאי לא כתיב לכו לכם, אמאי לאברהם בלחודוי לך לך.

אמר ליה רבי שמעון, אי תימא דתרח כד נפק מאור פשדים בגין לאהדרא בתשובה הוה, לאו הכי. אלא כד נפק לאשתזבא נפק, דהווי כלהו בני ארעיה בעאן למקטליה. פיון דחזו דאשתזיב אברהם הווי אמרי ליה לתרח, אנת הוא דהוית מטעי לן באלין פסילין, ומגו דחלא דלהון נפק תרח, פיון דמטא לחרן לא נפק מתמן לבתר, דכתיב וילך אברהם כאשר דבר אליו יי וילך אתו לוט, ואילו תרח לא כתיב (ביה וילה, אלא ויצא).

פתח ואמר (איוב לח) וימנע מרשעים אורם וזרוע רמה תשבר. האי קרא אוקמוהו, אכל וימנע מרשעים אורם, דא נמרוד ובני דריה דנפק אברהם מניהו דהוה אורם. וזרוע רמה תשבר, דא נמרוד.

דבר אחר וימנע מרשעים אורם, דא תרח ובני ביתיה. אורם, דא אברהם. האור לא כתיב אלא אורם דהוה עמהון. וזרוע רמה תשבר, דא נמרוד דהוה מטעי אבתריה כל בני עלמא, ובגין כך פתיב לך לך. בגין לאנהרא לך ולכל אנון דיפקון מינה מפאן ולהלאה.

הו פתח ואמר, (איוב לו) ועתה לא ראו אור בהיר הוא בשחקים ורוח עברה ותטהרם. ועתה לא ראו אור, אימתי, בשעתא דאמר קדשא בריך הוא לאברהם לך לך

יצאו? שהרי אף על גב שתרח היה עובד לעבודה זרה, פיון שהתעורר בהתעוררות טובה לצאת עם אברהם, וראינו שהקדוש ברוך הוא הרצה מתשובת הרשעים, והתחיל לצאת, למה לא כתוב לכו לכם? למה לאברהם לבדו לך לך?

אמר לו רבי שמעון, אם תאמר שתרח, פשיצא מאור פשדים, זה היה כדי לחזר בתשובה - לא כך! אלא פשיצא, יצא להנצל, שכל בני ארצו רצו להרג אותו. פיון שראו שנצל אברהם, היו אומרים לתרח: אתה הוא שהיית מטעה אותו בפסילים הללו. ומתוך ההפחדה שלהם יצא תרח. פיון שהגיע לחרן, לא יצא משם אחר כך, שכתוב וילך אברהם כאשר דבר אליו ה' וילך אתו לוט. ואלו תרח לא כתוב וכו' (וילה, אלא ויצא).

פתח ואמר, (איוב לח) וימנע מרשעים אורם וזרוע רמה תשבר. הפסוק הזה הקימוהו, אכל וימנע מרשעים אורם - זה נמרוד ובני דורו שפיצא אברהם מהם, שהיה אורם. וזרוע רמה תשבר - זה נמרוד.

דבר אחר וימנע מרשעים אורם - זה תרח ובני ביתו. אורם - זה אברהם. לא כתוב האור אלא אורם, שהיה עמהם. וזרוע רמה תשבר - זה נמרוד, שהיה מטעה אחריו את כל בני העולם, ומשום כך פתוב לך לך, כדי להאיר לך ולכל אותם שיצאו ממך מפאן והלאה.

עוד פתח ואמר, (שם לו) ועתה לא ראו אור בהיר הוא בשחקים ורוח עברה ותטהרם. ועתה לא ראו אור - מתי? בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לאברהם לך לך מארצך וממולדתך ומבית

מארצה וממולדתך ומבית אביך. בהיר הוא בשחקים - בשחקים. דבעא קדשא בריך הוא לאדפקא ליה לאברהם בהוא אור דלעילא ולאנהרא תמן. ורוח עברה ותטהרם. דהא לבתר תבו בתיובתא תרח וכל בני ביתיה (נ"א וכל בני מאתיה). בני ביתיה (נ"א בני מאתיה) דכתיב ואת הנפש אשר עשו בחרן. תרח, דכתיב ואתה תבא אל אבותיך בשלום וגו'.

ויקח אברם פאשר דבר אליו יי. אמר רבי אלעזר תא חזי, דהא לא פתיב ויצא אברם פאשר דבר אליו יי. אלא וילך. פמה דאת אמר לך לך, דהא יציאה בקדמיתא עבדו דכתיב ויצאו אתם מאור פשדים ללכת ארצה כנען, והשתא כתיב וילך ולא פתיב ויצא.

פאשר דבר אליו יי, דאבטח ליה בכלהו הבטחות. וילך אתו לוט, דאתחבר עמיה בגין למילף מעובדוי, ועם כל דא לא אוליה כולי האי. אמר רבי אלעזר זכאין אנון צדיקייא דאולפי ארחוי דקודשא בריך הוא בגין למיהך בהו ולדחלא מגייה משהוא יומא דדינא דזמין בר נש למיהב דינא וחושבנא לקודשא בריך הוא.

פתח ואמר, (איוב לו) ביד פל אדם יחתום לדעת כל אנשי מעשהו האי קרא לדעת כל אנשי מעשהו האי קרא אוקמוה. אבל (דף עט ע"א) תא חזי בההוא יומא דאשלימו יומוי דבר נש לאפקא מעלמא, ההוא יומא דגופא אתבר ונפשא בעיא לאתפרשא מגייה, פדין אתייהיב רשו לבר נש למחמי מה דלא הוה ליה רשו למחמי בזמנא דגופא שלטא וקאים על ברייה.

וכדין קיימי עליה תלת שליחן וחשבי יומוי וחובוי וכל מה דעבד בהאי עלמא, והוא אודי על כלא בפומיה,

אביך. בהיר הוא בשחקים - שרצה הקדוש ברוך הוא להדביק את אברהם פאור ההוא שלמעלה ולהאיר שם. ורוח עברה ותטהרם - שהרי אחר כך שבו בתשובה תרח וכל בני ביתו (נ"א וכל בני עירו). בני ביתו (נ"א בני עירו), שפתיב ואת הנפש אשר עשו בחרן. תרח, שכתוב ואתה תבוא אל אבותיך בשלום וגו'.

ויקח אברם פאשר דבר אליו ה'. אמר רבי אלעזר, בא ראה, שהרי לא כתוב ויצא אברם פאשר דבר אליו ה', אלא וילך, כמו שנאמר לך לך, שהרי בראשונה עשו יציאה, שכתוב ויצאו אתם מאור פשדים ללכת ארצה כנען. ועכשו כתוב וילך, ולא כתוב ויצא.

פאשר דבר אליו ה' - שהבטיח לו את כל הבטחות. וילך אתו לוט - שהתחבר עמו פדי ללמד ממעשיו, ועם כל זה לא למד כל זה. אמר רבי אלעזר, אשרי הצדיקים שלומדים דרכי הקדוש ברוך הוא פדי ללכת בהם ולירא ממנו מאותו יום הדין שעתיד אדם לתת דין וחשבון לקדוש-ברוך-הוא.

פתח ואמר, (איוב לו) ביד פל אדם יחתום לדעת כל אנשי מעשהו. הפסוק הזה בארוהו. אבל בא ראה, ביום ההוא שנשלמים ימי האיש לצאת מן העולם, היום ההוא שהגוף נשבר והנפש רוצה להפרד ממנו, אז נתנת רשות לאדם לראות מה שלא היתה לו רשות לראות בזמן שהגוף שלט ועמד על בריו.

ואז עומדים עליו שלשה שליחים ומחשבים ימיו וחטאיו וכל מה שעשה בעולם הזה, והוא מודה על הכל בפיו, ואחר כך הוא חותם

ולבחר הוא חתים עליה בידיה, הדא הוא דכתיב ביד פל אדם יחתום, וכידו פלם חתומים חתומים (באור ר"א ביה) העולם על הראשונים ועל האחרונים, על חדשים ועל ישנים, לא נשכח אחד מהם. והו שכתוב לדעת כל אנשי מעשהו. וכל אותם המעשים שעשה בעולם הזה בגוף ורוח, כך גם נותן חשבון בגוף ורוח פטרם יצא מן העולם בא ראה פמה הרשעים קשי ערף בעולם הזה, כך גם אפלו בשעה שרוצים לצאת מן העולם הזה הם קשי ערף. משום כך אשרי האיש שלומד בעולם הזה את דרכי הקדוש ברוך הוא פדי ללכת בהם. והרשע, אף על פי שמסתכל באלו (נ"א שמתהל עם) הצדיקים, מקשה ערף ולא רוצה ללמד. ומשום כך יש לצדיק להחזיק בו. ואף על גב שהרשע מקשה ערף הוא, לא יעזב אותו, ויש לו להחזיק בידו ולא יעזב אותו. פי אם יעזב אותו, ילך ויחריב את העולם.

הא חזי, פמה דחייביא אקשי קדל בהאי עלמא הכי נמי אפלו בשעתא דבעי לנפקא מהאי עלמא אקשי קדל. בגין כך זכאה הוא בר נש דיליף בהאי עלמא ארחוי דקדשא בריך הוא בגין למיהך בהו. וחיביא אף על גב דאסתפל בהני (נ"א דאשתדל בהרי) צדיקייא אקשי קדל ולא בעי למילף. ובגין כך אית ליה לצדיקא למתקף ביה ואף על גב דחייבא אקשי קדל הוא לא ישבוק ליה ואית ליה לאתקפא בידיה ולא ישבוק ליה, דאי ישבוק ליה יהך ויחריב עלמא.

הא חזי, מן אלישע דדחה לגחזי. וכן באברהם פל זמנא דהוה לוט בהדיה לא אתחבר בהדי רשיעיא, פיון דאתפרש מגייה מה כתיב ויבחר לו לוט את כל כפר הירדן, וכתיב ויאהל עד סדום. מה כתיב בתריה ואנשי סדום רעים וחטאים ליי מאד.

אמר רבי אבא האי דאמרת וילך אברם ולא כתיב ויצא אברם שפיר הוא. אבל סופא דקרא מה פתיב בצאתו מחרן. אמר רבי אלעזר מחרן פתיב ויהיא יציאה מארץ מולדתו הות בקדמיתא:

ויקח אברם את שרי אשתו. מהו ויקח, אלא אמשיך לה במלי מעליתא, בגין דלית ליה רשו לבר נש לאפקא אתתיה למיהך

עליו בידו. והו שכתוב ביד פל אדם יחתום. וכידו פלם חתומים חתומים (באור ר"א ביה) העולם על הראשונים ועל האחרונים, על חדשים ועל ישנים, לא נשכח אחד מהם. והו שכתוב לדעת כל אנשי מעשהו. וכל אותם המעשים שעשה בעולם הזה בגוף ורוח, כך גם נותן חשבון בגוף ורוח פטרם יצא מן העולם בא ראה פמה הרשעים קשי ערף בעולם הזה, כך גם אפלו בשעה שרוצים לצאת מן העולם הזה הם קשי ערף. משום כך אשרי האיש שלומד בעולם הזה את דרכי הקדוש ברוך הוא פדי ללכת בהם. והרשע, אף על פי שמסתכל באלו (נ"א שמתהל עם) הצדיקים, מקשה ערף ולא רוצה ללמד. ומשום כך יש לצדיק להחזיק בו. ואף על גב שהרשע מקשה ערף הוא, לא יעזב אותו, ויש לו להחזיק בידו ולא יעזב אותו. פי אם יעזב אותו, ילך ויחריב את העולם.

בא ראה מאלישע שדחה את גיחזי. וכן באברהם - כל פעם שלוט הליז עמו, לא התחבר עם הרשעים. פיון שנפרד ממנו, מה פתיב? ויבחר לו לוט את כל כפר הירדן. וכתיב ויאהל עד סדום. מה פתיב אחר כך? ואנשי סדום רעים וחטאים לה מאד.

אמר רבי אבא, זה שאמרת וילך אברם ולא כתוב ויצא אברם - זה יפה. אבל בסוף הפסוק מה פתיב? בצאתו מחרן. אמר רבי אלעזר, פתיב מחרן, והיציאה ההיא מארץ מולדתו היתה בראשונה.

ויקח אברם את שרי אשתו. מה זה ויקח? אלא משך אותה בדברים נעימים, משום שאין רשות לאדם להוציא את אשתו

ללכת לארץ אחרת ללא רצונה. וכן הוא אומר (במדבר כ) קח את אהרן, (שם א) קח את הלויים. ומשום כך ויקח אברהם. משך אותה בדרך והודיע לה את דרכי בני הדור כמה הם רעים. ומשום כך ויקח אברהם את שרי אשתו.

ואת לוט בן אחיו. מה ראה אברהם להדביק עמו את לוט? אלא משום שצפה ברוח הקדש שעתיד לצאת ממנו דוד. ואת הנפש אשר עשו בחרן - אלו הגרים והגרות שתקנו את נפשותם. אברהם מגיר אנשים, ושרה מגירת נשים, ומעלה עליהם כאלו עשו אותם.

אמר רבי אבא, אם כך, כמה בני אדם היו, אם תאמר שכלם הלכו עמו? אמר רבי אלעזר, כן, ומשום שכלם ר"א ומשום כך כלם האנשים שהיו הולכים עמו, כלם נקראו עם אלהי אברהם. והיה עובר בארץ ולא היה פוחד, שכתוב ויעברו אברהם בארץ.

אמר לו רבי אבא, אם היה כתוב והנפש אשר עשו בחרן - הייתי אומר כך. אלא כתוב ואת הנפש את - לרבות את הנכות של כל הנפשות שהיו הולכות עמו. שכל מי שמזכה את האחר, אותה הנכות תלויה בו ולא וזה ממנו. מנין לנו? שכתוב ואת הנפש אשר עשו בחרן. הנכות של אותן הנפשות היתה הולכת עם אברהם.

לך לך. אמר רבי שמעון, מה הטעם שהתגלות הראשונה שהתגלה הקדוש ברוך הוא על אברהם פותחת בלך לך, שהרי עד כאן לא דבר עמו הקדוש ברוך הוא. מה הטעם פתח בלך לך? אלא זה אמרו שרמו בחשבוננו מאה, שהרי למאה שנים נולד לו בן.

בארעא אחרא בלא רעותא דילה. וכן הוא אומר (במדבר כ) קח את אהרן (במדבר א) קח את הלויים. ובגין כך ויקח אברהם משיך לה במלין ואודע לה ארחהיהון דאנון בגי דרא כמה בישין. ובגין כך ויקח אברהם את שרי אשתו.

ואת לוט בן אחיו. מה חמא אברהם לדבקה עמיה לוט, אלא בגין דצפה ברוח הקדש דזמין למיפק מניה דוד. ואת הנפש אשר עשו בחרן. אליו גרים וגירות דאתקינו נפשיהו, אברהם מגייר גוברים ושרה מגיירת נשין ומעלה עליהון כאלו עבדו להון.

אמר רבי אבא אי הכי כמה בני נשא הוו, אי תימא דכלהו אזלו עמיה. אמר רבי אלעזר אין. (ובגין כלהו ר"א ובגין כך כלהו) בני נשא דהוו אזלין עמיה פלהו אקרין (דף עט ע"ב) עם אלהי אברהם. והנה מעבר בארעא ולא הוה דחיל דכתיב ויעברו אברהם בארץ.

אמר ליה רבי אבא אי הוה כתיב והנפש ואת הנפש פתיב, את לאסגאה זכותא דכלהו נפשין דהוו אזלי עמיה, דכל מאן דמזכה לאחרא ההוא זכותא תליא ביה ולא אעדי מניה, מנלן דכתיב ואת הנפש אשר עשו בחרן, וזכותא דאנון נפשן הוה אזיל עמיה דאברהם.

לך לך. אמר רבי שמעון מאי טעמא דגלויה קדמאה דאתגלי קדשא בריה הוא עליה דאברהם פתח בלך לך, דהא עד הכא לא מליל עמיה קדשא בריה הוא, מאי טעמא פתח לך לך. אלא הא קאמרו דרמו בחושבניה מאה דהא למאה שנין אתייליד ליה בר.

אבר תא חזי, כל מה דעביד קדשא בריה הוא בארעא פלא רזא דחכמתא איהו, בגין דאברהם לא הוה דביק ביה בקדשא בריה הוא כדין פדקא חזי, אמר ליה לך לך, ודא רמז לההוא אתר דבעי לאתקרבא בהדיה דקדשא בריה הוא, ואיהו דרגא קדמאה לאעלא לקדשא בריה הוא, בגין כך לך לך.

והא דרגא לא יכיל אברהם לאתאחדא ביה עד דייעול לארעא דתמן יקבל ליה

לההוא דרגא, פגוונא דא כתיב, (שמואל ב ב) וישאל דוד ביה לאמר האעלה באחת ערי יהודה ויאמר יי עליה ויאמר אנה אעלה ויאמר חברונה. וכי כיון דמית שאול ומלכותא אתחזי לדוד אמאי לא קביל מלכותא מיד על כל ישראל.

אלא פלא רזא דחכמתא איהו, בגין דדוד לית ליה לקבלא מלכותא אלא עד דיתחבר באבהו דאנון בחרון וכדין בהו יקבל מלכותא. ועל דא אתעפכ תמן שבע שנין בגין דיקבל מלכותא כדקא יאות וכלא ברזא דחכמתא ובגין דיתקן מלכותיה. פגוונא דא אברהם לא עאל בקיומא דקדשא בריה הוא עד דעאל לארעא.

חמי מה כתיב ויעברו אברהם בארץ. ויעברו וילך מיבעי ליה, אלא הכא הוא רמז שמא קדישא דאתחתיים ביה עלמא בשבעין ותרין אתוון גליפן דכלהו בשמא דא. פתיב הכא ויעברו וכתוב התם (שמות לד) ויעברו יי על פניו ויקרא:

בספרא דרפי ייסא סבא פתיב הכא ויעברו אברהם בארץ וכתוב התם (שמות לג) אני אעביר כל טובי. והוא רמז לקדושה דארעא דאתי מאתר עלאה כדקא חזי. עד מקום

אבר בא תראה, כל מה שעשה הקדוש ברוך הוא בארץ, הכל הוא סוד של חכמה. משום שאברהם לא היה דבוק בקדוש ברוך הוא אז כראוי, אמר לו לך לך. וזה רמז למקום ההוא שצריך להתקרב עם הקדוש ברוך הוא, והיא הדרך הראשונה להכנס לקדוש ברוך הוא, משום כך לך לך.

ובברקה הוה לא כול אברהם להאחו בה עד שיכנס לארץ, ששם יקבל את הדרך ההיא. כמו כן כתוב (שמואל ב ב) וישאל דוד ביה לאמר האעלה באחת מערי יהודה ויאמר ה' עליה ויאמר דוד אנה אעלה ויאמר חברונה. וכי כיון שמת שאול והמלכות ראויה לדוד, למה לא קבל את המלכות מיד על כל ישראל?

אלא הכל הוא סוד של חכמה, משום שדוד אין לו לקבל מלכות אלא עד שיתחבר עם האבות שהם בחרון, ואז יקבל בהם מלכות. ועל כן התעכב שם שבע שנים, כדי שיקבל מלכות כראוי, והכל בסוד החכמה וכדי שיתקן את מלכותו. כמו כן אברהם לא נכנס לבריתו של הקדוש ברוך הוא עד שנכנס לארץ.

ראה מה פתוב, ויעברו אברהם בארץ. ויעברו? וילך היה צריך להיות! אלא כאן הוא רמז השם הקדוש שנתתם בו העולם בשבעים ושנים אותיות חקיקות שכלן בשם הזה. פתוב כאן ויעברו, וכתוב שם (שמות לד) ויעברו יי על פניו ויקרא.

בספרא של רבי ייסא הניקן פתוב, ויעברו אברהם בארץ, וכתוב שם (שם לג) אני אעביר כל טובי. והוא רמז לקדשת הארץ שבאה

ואקרי שר"ה. ורו"ח הוא הקו"ל ואתקרי זעת ואתקרי לאיניש די סליק קליה פארוייתא, ואתקרי תורה שפכתב, ונפש השקלית אתער מגיה עובדין טבין.

ובדוגמא דא ברא גופא מארבע יסודות אש ורוח ועפר ומים פגוונא דהוא נשמתא לנשמתא נשמה ורוח ונפש. מים דא דבר ודא הוא מים מתיקי דקדושה, ואית מים המאריים דאנון יצר הרע. אית אשא קדישא נוקבא ואית אשא נוקבא אש זרה, ועל דא כתיב ואל יבא ככל עת אל הקדש, דאיהי נוקבתא מן יצר הרע. רוח קדישא איהו דבר. אית רוח מסאבא דא יצר הרע שנאמר (ישעיה יד) כי משרש אית נחש יצא צפע. אית עפר קדישא ואית עפר מסאבא.

ועל דא נשמתא דאיהי תשוב"ה אתקיפת ביה בההוא נחש לתברא ליה בשעבדא דתשובה ואמשיף ליה לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, ואנון ארבע יסודי מתפשטין לעשרין יתרין אתון אחה"ע בומ"ף גיכ"ק דטלג"ת

זסשר"ץ. (עד פאן גיליון):

ויעבר אברם בארץ עד מקום שקם. דא בי כנישתא אתר דדיורא דשכינתא תמן כמא דאת אמר, (בראשית מח) ואנ"י נתתי לך ש'ש'ם אחד, דא שכינתא דאתחזי ליה הואיל ואתקרי צדיק, דהא צדק לאו דיוורה אלא בהדי צדיק, ודא הוא עד מקום שקם. עד אלון מורה אלו בתי מדרשות דאולפין ומורים תמן תורה ברבים.

והכנעני אז בארץ. כדון אתפסס ואתתמן יצר הרע בגופא בעל פרחיה. דסגיאין שמהן אית ליה, ויגייגי כן (אתהדר) אדפר בשמהן סגיאין. אז בארץ ודאי ואתפסא בהאי, בגין דכדין איהו גופא בזמנא דלא אתעבר מגיה ההוא נחש כל כן, בגין דבקוהא דגופא כדון הכנעני אז בארץ, אמאי אקרי כנעני, דאסחר גופא לדינין בישין.

ונשמתא קיימא בהאי עלמא פדקא יאות בגין למזכי בה, ששמות רבים יש לו, ומשום כן (הרי) נזכר בשמות רבים. אז בארץ, ודאי, ונכנע בזה, משום שאז הגוף בזמן שלא בטל ממנו אותו הנחש כל כן, משום דבקוה הגוף אז הכנעני אז בארץ. למה נקרא כנעני? שמשוכב את הגוף לדינים רעים.

והנשמה עומדת בעולם הזה כראוי כדי לזכות בה, אחר כן יוצאת מן העולם הזה. אם זוכה -

לבתר פד נפקת מהאי עלמא אי זכאת סלקא לאתרה דנפקת מתמן דכתיב אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה וכתוב אל המקום אשר היה שם אהלה בתחלה. אהלה כה"א.

והשתא איהי קיימא בין לסלקא לעילא ובין לנחתא לתתא. (דכתיב) בין בית אל ובין העי. אי זכאת סלקא אל

מקום המזבח, אשר עשה שם וגו'. מאן עשה ומאן מזבח. אלא אשר עשה שם, דא קדשא כריף הוא. דאיהו עבד תמן האי מזבח ואתקין לה על תריסר אבנין למספר שבטי בני יעקב אשר היה דבר יי אליו לאמר ישראל יהיה שמך ודאי.

ומזבח דא עשה שם בראשונה פד אתברי עלמא עלאה (עלאה) טמירא לכל עלמין, ומיכא"ל פהנא רבא קאים ומקריב עלה קרבנין דנשמתין. פיון (ד 9 ע"ב) דנשמתא סלקא תמן מה כתיב ויקרא שם אברם בשם יי. נשמתא קארי תמן ואצירא בצורא דחיי.

וכל דא, אי זכאה בהאי עלמא לאתקנא גופא כדקא יאות ולאפפנא (ולאספא) תקפא דההוא לטייא, עד

דאתפרשא מגיה מה פתיב, ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט (דא יצר הרע), דבכל יומא ויומא בהאי עלמא, אנון סיען ומנהיגין דנשמתא, ואנון סיען ומנהיגין דיצר הרע, אנון בקטרוגא מקטרגין אליו באליו, וכל שייפין דגופא בצערא בינייהו בין נשמתא וההוא נחש דקא מגיחין קרבא בכל יומא.

מה כתיב ויאמר אברם אל לוט. נשמתא אהדרא לגבי יצר הרע ואמר ליה, אל נא תהי מריבה ביני וביניך ובין רועי ובין רועיך, סטרין דילי וסטרין דילך. פי אנשים אחים אגחנו, יצר טוב ויצר הרע קריבין דא ברא, דא לימינא ודא לשמאלא.

הלא כל הארץ לפניך הפרד נא מעלי. סגיאין חייבנא אנון

מה כתוב? ויאמר אברם אל לוט. הנשמה חוזרת ליצר הרע ואמרת לו, אל נא תהי מריבה ביני ובינך ובין רועי ובין רועיך, הצדדים שלי והצדדים שלך, פי אנשים אחים אגחנו. יצר הטוב ויצר הרע קרובים זה עם זה. זה לימין וזה לשמאל.

הלא כל הארץ לפניך הפרד נא מעלי. רבים הרשעים בעולם, לך ושוטט אחריהם והפרד מעמי.

עולה למקומה שמשם יצאה, שפתיב אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה. וכתוב עד המקום אשר היה שם אהלה בתחלה. אהלה כה"א.

וכעת היא עומדת בין לעלות למעלה ובין לרדת למטה, (שכתוב) בין בית אל ובין העי. אם זוכה - עולה אל מקום המזבח אשר עשה שם וגו'. מי עשה ואיזה מזבח? אלא אשר עשה שם זה הקדוש ברוך הוא, שעשה שם את המזבח הזה ותמן אותו על שמים עשרה אבנים למספר שבטי בני יעקב אשר היה דבר ה' אליו לאמר ישראל יהיה שמך ודאי.

והמזבח הזה עשה שם בראשונה פאשר נברא העולם העליון, (עליון) הטמיר של כל העולמות, ומיכאל הכהן הגדול עומד ומקריב עליו קרבנות של נשמות. פיון שעולה לשם נשמה מה כתוב? ויקרא שם אברם בשם ה'. הנשמה קוראת שם ונצטרות בצורו החיים.

וכך זה אם צדיק בעולם הזה לתמן הגוף כראוי ולהכניע (ולאספן) החזק של אותו המקלל. עד שנפרד ממנו מה כתוב? ויהי ריב בין רעי מקנה אברם ובין רעי מקנה לוט (זה יצר הרע), שבכל יום יום בעולם הזה הם מסיעים ומנהיגים את הנשמה, והם מסיעים ומנהיגים את היצר הרע, הם מקטרגים בקטרוג אלו עם אלו, וכל האיברים של הגוף בצער ביניהם, בין הנשמה לאותו הנחש שגולחמים בקרב בכל יום.

מה כתוב? ויאמר אברם אל לוט. הנשמה חוזרת ליצר הרע ואמרת לו, אל נא תהי מריבה ביני ובינך ובין רועי ובין רועיך, הצדדים שלי והצדדים שלך, פי אנשים אחים אגחנו. יצר הטוב ויצר הרע קרובים זה עם זה. זה לימין וזה לשמאל.

הלא כל הארץ לפניך הפרד נא מעלי. רבים הרשעים בעולם, לך ושוטט אחריהם והפרד מעמי.

בעלמא, זיל ושוט אפתייהו ואתפרש מעמי. אם השמאל וְאִמְיָנָה וְגו'. ואוכח ליה וְאָעִיק ליה כַּכְּמָה קָרְבִין דְּעָבִיד כַּהֲדִיָּה בְּכַל יוֹמָא, עַד דְּכַתִּיב וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו.

כַּכְּמָה קָרְבִין דְּעָבִיד כַּהֲדִיָּה בְּכַל יוֹמָא, עַד דְּכַתִּיב וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו. כַּכְּמָה קָרְבִין דְּעָבִיד כַּהֲדִיָּה בְּכַל יוֹמָא, עַד דְּכַתִּיב וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו. כַּכְּמָה קָרְבִין דְּעָבִיד כַּהֲדִיָּה בְּכַל יוֹמָא, עַד דְּכַתִּיב וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו. כַּכְּמָה קָרְבִין דְּעָבִיד כַּהֲדִיָּה בְּכַל יוֹמָא, עַד דְּכַתִּיב וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו.

באורייתא (חסר) (ס"א) עובדיו בישו.

כַּכְּמָה קָרְבִין דְּעָבִיד כַּהֲדִיָּה בְּכַל יוֹמָא, עַד דְּכַתִּיב וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו. כַּכְּמָה קָרְבִין דְּעָבִיד כַּהֲדִיָּה בְּכַל יוֹמָא, עַד דְּכַתִּיב וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו. כַּכְּמָה קָרְבִין דְּעָבִיד כַּהֲדִיָּה בְּכַל יוֹמָא, עַד דְּכַתִּיב וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו.

כַּכְּמָה קָרְבִין דְּעָבִיד כַּהֲדִיָּה בְּכַל יוֹמָא, עַד דְּכַתִּיב וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו. כַּכְּמָה קָרְבִין דְּעָבִיד כַּהֲדִיָּה בְּכַל יוֹמָא, עַד דְּכַתִּיב וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו. כַּכְּמָה קָרְבִין דְּעָבִיד כַּהֲדִיָּה בְּכַל יוֹמָא, עַד דְּכַתִּיב וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו.

כַּכְּמָה קָרְבִין דְּעָבִיד כַּהֲדִיָּה בְּכַל יוֹמָא, עַד דְּכַתִּיב וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו. כַּכְּמָה קָרְבִין דְּעָבִיד כַּהֲדִיָּה בְּכַל יוֹמָא, עַד דְּכַתִּיב וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו. כַּכְּמָה קָרְבִין דְּעָבִיד כַּהֲדִיָּה בְּכַל יוֹמָא, עַד דְּכַתִּיב וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו.

כַּכְּמָה קָרְבִין דְּעָבִיד כַּהֲדִיָּה בְּכַל יוֹמָא, עַד דְּכַתִּיב וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו. כַּכְּמָה קָרְבִין דְּעָבִיד כַּהֲדִיָּה בְּכַל יוֹמָא, עַד דְּכַתִּיב וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו. כַּכְּמָה קָרְבִין דְּעָבִיד כַּהֲדִיָּה בְּכַל יוֹמָא, עַד דְּכַתִּיב וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו.

כַּכְּמָה קָרְבִין דְּעָבִיד כַּהֲדִיָּה בְּכַל יוֹמָא, עַד דְּכַתִּיב וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו. כַּכְּמָה קָרְבִין דְּעָבִיד כַּהֲדִיָּה בְּכַל יוֹמָא, עַד דְּכַתִּיב וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו. כַּכְּמָה קָרְבִין דְּעָבִיד כַּהֲדִיָּה בְּכַל יוֹמָא, עַד דְּכַתִּיב וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו.

כַּכְּמָה קָרְבִין דְּעָבִיד כַּהֲדִיָּה בְּכַל יוֹמָא, עַד דְּכַתִּיב וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו. כַּכְּמָה קָרְבִין דְּעָבִיד כַּהֲדִיָּה בְּכַל יוֹמָא, עַד דְּכַתִּיב וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו. כַּכְּמָה קָרְבִין דְּעָבִיד כַּהֲדִיָּה בְּכַל יוֹמָא, עַד דְּכַתִּיב וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו.

אֲהַדְרָנָא לְמִיָּלֵי קַדְמָאֵי דְּפִרְשָׁתָא. כְּתִיב (שיר השירים ג) מְצִאוּנֵי הַשּׁוֹמְרִים הַסּוֹכְבִים פְּעִיר וְגו'. (תנן בְּרוּגְמָת דְּרַמְיוּ כַּאֲכֶרְהִים וַיִּצְחַק וְשָׂרָה וְרַבְּקָה יְהו"ה, בְּרוּגְמָת דָּא רַמְיוּ בְּהַאי קְרָא (רות א) וְשֵׁם הָאִישׁ אֱלִימֶלֶךְ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ נַעֲמִי וְשֵׁם בְּנֵיו מַחֲלֹן וְכִלְיוֹן אֶפְרַתִּים. אֱלִימֶלֶךְ דָּא נִשְׁמָתָא לְנִשְׁמָתָא.

נְעִמִי דָא נִשְׁמָתָא, וְאַפְּאֵי אֲתַקְרִי נְעִמִי, מְשׁוּם (תהלים ז) וַיְהִי נַעֲמִי וְיִ אֱלֹהֵינוּ. מַחֲלֹן דָּא רִוְחָא קְרִישָׁא, וְלָמָּה אֲתַקְרִי מַחֲלֹן דְּמַחֲלֵל לִיה קְרִישָׁא בְּרִיךְ הוּא. רו"ת דָּא נִפְשׁ קְרִישָׁא, וְלָמָּה אֲתַקְרִי רו"ת עַל שֵׁם תו"ר. כִּלְיוֹן דָּא רִוְחָא דְּכַעֲדִירָא, וְעַל דָּא אִמְרַן שְׁלֵמָה עֲלִיו הַשְּׁלוֹם (קהלת ג) רִוּחַ הַבְּהֵמָה דָּא יֵצֵר הָרָע. עֲרִפְיָה דָּא נִפְשָׁא דְּשִׁמְאָלָא כַּת וְזִינָה שְׁל יֵצֵר הָרָע. וְלָמָּה אֲתַקְרִי עֲרִפָה מְשׁוּם כִּי עִם קִשָּׁה עֲרָף הוּא.

אי זכה בר נש סלקא נשמתא עלאה, ואי לאו מסתלקי אנון דוכרי נשמתא ורוחא ואשתארא נשמתא עלאה ונפש השכלית, מה כתיב, (רות א) ותצא מן המקום אשר היתה שמה ושתי כלותיה עמה ותאמר נעמי לכלותיה שבנה בנתי וגו'. ותאמר רות אל תפגעני בי וגו'. וערפה שבה לעמה ולאחיה.

תנן עבד קדשא בריך הוא ירושלם לעילא כגוונא דירוושלים דלתתא, בשורין ומגדלין ופתחין פתחין, ואנון חומות דתמן אית עליוהו נטרין (דף פ"א ע"א) דנטרי תרעי דאנון חומות דכתיב, (ישעיה סב) על חומותיה וירושלים הפקדתי שומרים וגו'. ומיכאל פהנא רפא עלאה מפלהו נטרי תרעי דאנון חומות.

נשמי"ה (דאתקרי נשמי") פד נפקת מהאי עלמא, אי זכאת צאלת בגנתא דעדן דארעא דנטע קדשא בריך הוא לרוחיהו דצדיקניא כגוונא דהוא גנתא דעדן דלעילא. ותמן פל צדיקניא דעלמא.

וכד נשמתא נפקת מהאי עלמא, צאלת במערתא דכפלתא דתמן איהי פתחא דגן עדן. פגצת באדם הראשון ובאנון אבהן דתמן, אי זכאת איהי, תדאן בה ופתחין לה פתחין ועאלת. ואי לא דחיין לה לבר. (ומה היא אמרה בר דחיין לה לבר (שיר השירים ג) מצאוני השומרים וגו' אולת. לבתר דאולת תמן מקמי דאתיא לעלמא דא ויחייבת נר על רישיה שנאמר (איוב כט) כהלו נרו עלי ראשי כל מאן דחיין לה מודעוין ואמרי הוואת נעמי.

וכשהנשמה יוצאת מן העולם הזה, נכנסת למערת המכפלה ששם הוא פתח גן העדן. פוגשת באדם הראשון ובאותם האבות ששם. אם היא זוכה - שמחים בה ופותחים לה פתחים ונכנסת, ואם לא - דוחים אותה החוצה (וכה היא אמרת כשדוחים אותה החוצה? (שיר ג) מצאוני השומרים וגו'. ורולכת אחר שהולכת

הזרנו לדברים הראשונים של הפרשה. כתוב (שיר א) מצאוני השומרים הסבכים בעיר וגו'. ושנינו בקדמה שרמזו באברהם ויצחק ושרה ורבקה יהו"ה, בקדמה הזו רמזו בפסוק הנה (רות א) ושם האיש אלימלך ושם אשתו נעמי ושם שני בניו מחלון וכילון אפרתים. אלימלך זו הנשמה הנשמה נעמי? זו הנשמה. ולמה נקראת נעמי? משום (תהלים ז) ויהי נעם ה' אלהינו. מחלון זו רוח הקדש. ולמה נקרא מחלון? שמלל לו הקדוש ברוך הוא. רו"ת זו הנפש הקדושה. ולמה נקראת רו"ת? על שם תו"ר. כילון זו רוח הבהמה, ועל זה אמר שלמה עליו השלום (קהלת ג) רוח הבהמה. זה יצר הרע. ערפ"ה זו נפש השמאל, בת זוגו של היצר הרע. ולמה נקראת ערפ"ה? משום כי עם קשה ערף הוא.

אם זכה אדם - עולה הנשמה העליונה, ואם לא - מסתלקים אותם דוכרי הנשמה והרוח, ונשארת הנשמה העליונה והנפש השכלית. מה כתוב? (רות א) ותצא מן המקום אשר היתה שמה ושתי כלתיה עמה. ותאמר נעמי לכלותיה שבנה בנתי וגו'. ותאמר רות אל תפגעני בי וגו'. וערפה שבה לעמה ולאחיה.

שנינו. עשה הקדוש ברוך הוא ירושלים של מעלה כמו ירושלים של מטה, בחומות ומגדלים ופתחים פתוחים, ואותן החומות ששם יש עליהם שומרים ששומרים את השערים של אותן החומות, שפתוב, (ישעיה סב) על חומותיה וירושלים הפקדתי שמרים וגו'. ומיכאל כהן גדול עליון מפלס, שומר פתחים של אלו החומות.

הנשמי"ה (שנקראת נשמי"), כשייצאת מן העולם הזה, אם זוכה - נכנסת לגן העדן של הארץ שנטע הקדוש ברוך הוא לרוחות הצדיקים כמו אותו גן עדן שלמעלה, ושם פל הצדיקים של העולם.

וכשהנשמה יוצאת מן העולם הזה, נכנסת למערת המכפלה ששם הוא פתח גן העדן. פוגשת באדם הראשון ובאותם האבות ששם. אם היא זוכה - שמחים בה ופותחים לה פתחים ונכנסת, ואם לא - דוחים אותה החוצה (וכה היא אמרת כשדוחים אותה החוצה? (שיר ג) מצאוני השומרים וגו'. ורולכת אחר שהולכת

אתיבת היא ואמרה (רות א) אל תקראנה לי געמי קראן לי קרא וגו'. אני מלאה חלבתי כההוא אתר וירקם השיבני ון בלא תורה ובלא מעשים טובים דאעיל לי כגופא בישא למה תקראנה לי געמי ון ענה ב). ואי זכאת עיילת לגנתא דעדן, פיון דעייילת יתבא תמן בגנתא (אודוונגה באליפלק דא מחלוז דדא רוח אודוונג ברות דדא נפש השכלית) ואתלבשו (ר"א ואתלבשת) תמן בלבושא דדיוקנא דהאי עלמא ואתעדנת תמן.

סתרא דסתרין לחכימי לפא אתמסר. (ארבע) תלת דרגין אנון דאחידין דא כדא, ואלין אנון נפש (נשמתא לנשמתא נשמתא עלאה דאתקרי יו"ד) רוח ונשמה. (גפ"ש) נפש איהו חילא דגופא אתבני מגייה. דכד בר נש אתער בהאי עלמא לאודוונגא בנוקביה פל שייפי מסתפקי (נ"א מתפנשי) ומתתקני לאתהנגא (לנשמה) תמן, ויהוא נפש ורעיתא דיליה אסתפס ביה כההוא עובדא (מפש) ומשיף ליה לההוא נפש ואעיל ליה תמן כההוא זרעא דאושיד.

ומגו רעוהא ומשיכו דנפשא דמשיף תמן, אתמשף חילא אוחרא תמן מאנון דרגין דאתקרוני אישי"ם, ועאל כלא במשיכו דההוא זרעא, ואתבני מגייה גופא. ודא איהו חילא קדמאה תמאה דאנון (ארבע) תלת.

ובגין דהאי (נשמתא לנשמתא) נפש אקריב בדבקותא ויסודא דגופא, קרפנא דאתקריב לכפרא על נשמתא אתהיבת חולקא לאנון דרגין דאישי"ם (דאתקרוני רוח ונפש השכלית) בגין דמשיכו דחולקא דההוא (נשמה) נפש אתי מגייהו. והיינו דכתיב את קרבני לחמי לאשי (מהו לחמי לאשי דהייב מוונא לאשי ודא הוא שפע מאור דאנון מתקנו מווי השכינה) בגין דהוא כפרא דנפש נטלי חולקיהו. וכד מית בר נש בהאי עלמא, ההיא נפש לא אתעדי מן קברא לעלמין, ובחילא דא ידעי מתיא ומשתעו דא עם דא.

רוח איהו דמקיים לנפש בהאי עלמא. ואיהו משיכו (נשמה) הנפש באה מהם. והינו שכתוב את קרבני לחמי לאשי שהם נהנים מווי השכינה, משום שהווא כפרת הנפש נוטלים חלקם. וכשמת אדם בעולם הזה, אותה הנפש לא זזה מן הקבר לעולמים, ובכח הזה יודעים המתים ומספרים זה עם זה. הרוח היא שמקיימת את הנפש בעולם הזה, והיא משיכת התעוררות הנקבה לזכר כשהם

דאתערוהא דנוקבא לגבי דכורא כד אנון בתיאובתא חדא. וכדין אתערת לגבי דכורא כתיאובתא דילה, להאי רוח כגוונא דנוקבא לגבי דלתמא אשדיאת זרעא בתיאובתא לגבי דכורא. וסתרא דא (כד אשדיאת שפע בתיאובתא לגבי נוקבא והכא הוה) (קהלת יב) והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה.

והאי רוח"ח (נפש"ש ונשמה"א לנשמתא כד) נפקא מהאי עלמא ואתפרשת מנפש (אתפרשן י"ה אסתלק לנשמת דערן בשמיא עלאה ומתלבש בדיוקנא עלאה מרקמא ככל גווינו) עאל לגנתא דעדן דבהאי עלמא (תמאה), ואתלבש תמן גו אוירא דגנתא כמה דמתלבשי מלאכי עלאי כד נחתין להאי עלמא. בגין דאנון מההוא רוח הוה דכתיב, (תהלים קד) עושה מלאכיו רוחות וגו'.

אוף הכי ריחא מתלבש בגן עדן דארעא כדיוקנא דהאי עלמא ותמן אתעדנת בכל עדונין, בגן עדן דא אית ציורין ודיוקנין דהאי עלמא. ואית ציורין ודיוקנין דעלמא עלאה, ותמן פל אנון צדיקניא אזלין ומתעדנין תמן, ובריח ירחי ושפתי אנון בעאן לסלקא לעילא. (דיוקנא דא מרו"ח וא"ש דבהאי עלמא וכדיוקנא דא אתעדנו בכל עדונין ובכל ונש" ורח"ו ושפתי" אסתלקו רוח"ח ונפש"ש ומתפשטו מהאי גופא ומתלבשי כדיוקנא עלאה כגו עדן דלעילא מרקמא ככל גווינו. כאן אתר הוא י"ה בלבושא דיליה ואודוונג

כתרא יהו"ה ואנון נהנין מאור השכינה)

ובמציעות גנתא אית עמודא חדא מרקמא בכל גווינו. ויהוא רוח כד בעא לסלקא, אתפשט תמן מההוא לבושא (ונפשא אשתארת תמן כגופא) ועאל גו ההוא עמודא (וסלקת) וסליק לעילא גו ההוא אתר דנפקת מגייה, כדכתיב והרוח תשוב וגו'.

ונטיל לה מהיכאל כהנא רבא ומקריב לה קרבן בוסמין קמי קדשא כריף הוא, (ואתה) ויתבא תמן ומתעדנא כההוא צורא דחיי (ישעיה סד) דעין לא ראתה אלהים וזלתך (והנפש נשארת שם בגוף) ונכנסת לתוך אותו העמוד (ועולה) ועולה למעלה לתוך אותו המקום שיצאה ממנו, כפתוב והרוח תשוב וגו'.

ונמיר אותה מהיכאל הכהן הגדול, ומקריב אותה קרבן בשמים לפני הקדוש ברוך הוא, (וכאן) ויושבת שם, ומתעדנת באותו צרור החיים, (ישעיה סד) שיען לא ראתה אלהים וזלתך וגו'. אחר

בתשוקה אחת. ואז מתעוררת לזכר בתשוקתה לרוח הזו כמו שהנקבה פלפי משה שופכת זרע בתשוקה אל הזכר. והסתר הזה (כשנשפך שפע בתשוקה לנקבה, וכאן סוד) (קהלת יב) והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה.

(והרו"ח הזו (נפש"ש ונשמה"א ונשמה"ה לנשמה כאשר), כשיצאת מן העולם הזה ונפרדת מן הנפש (ונפרי"ם"ה מסתלק לן עדן בשמים העליונים, ומתלבש בדמות עליונה מרקמא מכל תנונים) נכנס לגן העדן שבעולם הזה (הסתחון), ומתלבש שם בתוך האויר של הגן כמו שמתלבשים המלאכים העליונים כשיורדים לעולם הזה, משום שהם מאותה הרוח היו, שפתוב (תהלים קד) עשה מלאכיו רוחות וגו'.

אף כף הרוח מתלבשת בגן העדן של הארץ בדמות העולם הזה, ושם מתעדנת בכל העדונים. בגן העדן הזה יש ציורים ודמיות של העולם הזה, ויש ציורים ודמיות של העולם העליון, ושם כל אותם השדדיקים הולכים ומתעדנים שם. וכראשי חדשים ושבחות הם רוצים לעלות למעלה (דמיות הו מרו"ח וא"ש

של העולם הזה, ובדמות הו מתעדנים בכל העדונים, ובכל המועדים והחדשים והשבחות מסתלקים הרו"ח והנפש"ש ומתפשטים מהגוף הזה ומתלבשים בדמות עליונה כגו העדן שלמעלה מרקם בכל תנונים. באיזה מקום הוא י"ה? בלבושו, ומדוונגים יחד יהו"ה, והם נהנים מאור השכינה).

ובכאמצע הגן יש עמוד אחד מרקם בכל התנונים, וכשאותה הרוח באשר רוצה לעלות, מתפשטת שם מהלבוש ההוא

למעלה לתוך אותו המקום שיצאה ממנו, כפתוב והרוח תשוב וגו'.

וגוי. לכתר (דף פא ע"ב) נחתא לגו גנתא דארעא ומתעדנא בקל עדונין, ואתלבשת בההוא לבושא (ואדונינת גנפש רדיה) ויתבא תמן בעטורא על חד תרין מפמה דתות בקדמימא. (והוא כחול וחסלקא כשיכות דגו עדו ומתעסקא באורייתא וככל ריש רחמי וזמי ושפתי נחתא אדונינת גנפש).

נשמה היא חילא עלאה על פל אליו, ואיהי מחילא דדכורא רזא דאילנא דחמי. ודא סלקא לעילא מידי. וכל הגי (ר"א אנון) תלת דרגין מתקשרין פחדא דא בדא. וכד מתפרשן בלהו סלקין ומבין לההוא אמת דנפקו מגיה. כד האי ריקא נפקת מהאי עלמא ועאלת בגו מערמא דאדם ואבקהו תמן, אנון דהבין לה פנגס סימנא ועאלת לגבי גנתא דעדן, קריבת תמן ואשפכת פרוכים וההוא להט החרב המתהפכת. אי זכאת חמאן פנגס סימנא ופתחין לה פתחא ועאלת. ואי לא דחיין לה לבר.

ויתבא תמן. פל ההוא זמנא דיתבא מתלבשא תמן בדיוקנא דהאי עלמא. ובריש ירחי ושפתי כד בעאת לסלקא, צדיקמייא דבגנתא דעדן דהבין לה פנגס סימנא, וסלקת בההוא עמודא ופגעת באנון נטרי חומות ירושלים, אי זכאה פתחין לה פתחא ועאלת. ואי לא נטלין מינה ההוא פנגס ודחיין לה לבר. תבת לגנתא ואמר (שיר השירים a) מצאוני השומרים הסוככים בעיר וגו' נשאו את רידיי מעלי, דא איהו פנגס סימנא דנטלי מגיה (ר"א מינה).

שומרי חומות אליו אנון נטרי חומות ירושלים. (כדיוקנא דא נשמתא לנשמתא אתפשט מההוא לבושא דלעילא ומסתלק לעילא לעילא ואתהני מאור השכינה. ונשמה כ"א נפשא) אשתארת בגופא וככל ריש רחמי וזמי ושפתי נחתא נשמה לנשמה ומדונינתא לנשמה דאשתארת בגופא ומדונינתא בגופא נשמה דנתא דעדן דלעילא הוה מן רום ועפר ההוא דאשתמודע לגבי עילא ורזא נקרא הוא וכלבושא דא מתלבש י"ה לבושא דנתא דעדן דלתתא הוא אש ומים שנאמר שמים. עד תבא ריקא דשמאלא הירדת למטה אולת לדגמא דיליה נפש דיליה אשתארא בגופא דארעא דכתיב, (איוב יד) אף בשרו עליו יבאב וגו'. ועל דא אמרו דמתא

כף יורדת לתוף הגן של הארץ ומתעדנת בכל העדונים, ומתלבשת בלבוש ההוא ומדונינת עם נפשו, ויושבת שם בעטור של אחד פל שנים מפמה שתייתה בראשונה. (והוה בחל ועולה לשיכות של גן העדן ומתעסקת בחורה, ובכל ראשי חדשים ומועדים ושבתות וירדת להורג עם הנפש). הנשמה היא כח עליון על פל אלו, והיא מכת הנקר, הסוד של עץ החיים. וזו עולה למעלה מיד, וכל אלו (איתן) שלש הדרגות נקשרות יחד זה עם זה. וכשנפדרות, פלן עולות ושבות לאותו מקום שיצאו ממנו.

בשחרורה הוה יוצאת מן העולם הזה ונכנסת למערה ששם אדם והאבות, הם נותנים לה פנגס סימן, ונכנסת לגן העדן. קרבה לשם, ומוצאת הפרוכים ואותה להט החרב המתהפכת. אם זוכה - רואים פנגס הסימן, ופותחים לה פתח ונכנסת. ואם לא - דוחים אותה החוצה.

ויושבת שם. פל אותו הזמן שיושבת, מתלבשת בשם בדמות של העולם הזה. וכראשי חדשים ושבתות כשירוצה לעלות, הצדיקים שביגן עדן נותנים לה פנגס סימן ועולה בעמוד ההוא, ופוגשת את אותם שומרי חומות ירושלים. אם זוכה - פותחים לה פתח ונכנסת, ואם לא - נוטלים ממנה אותו הפנגס ודוחים אותה החוצה. היא שבה לגן ואומרת, (שיר a) מצאוני השומרים הסוככים בעיר וגו', נשאו את רידיי מעלי. זהו פנגס הסימן שנטלו ממנו (ממנה). שומרי החומות, אלו אותם

שומרי חומות ירושלים. (כדיוקנא דא נשמתא לנשמתא אתפשט מההוא לבושא דלעילא ומסתלק לעילא לעילא ואתהני מאור השכינה. ונשמה כ"א נפשא) נשמה וירדת נשמה לנשמה ומדונינתא לנשמה דאשתארת בגופא ומדונינתא בגופא נשמה דנתא דעדן דלעילא הוה מן רום ועפר ההוא דאשתמודע לגבי עילא ורזא נקרא הוא וכלבושא דא מתלבש י"ה לבושא דנתא דעדן דלתתא הוא אש ומים שנאמר שמים. עד תבא ריקא דשמאלא הירדת למטה אולת לדגמא דיליה נפש דיליה אשתארא בגופא דארעא דכתיב, (איוב יד) אף בשרו עליו יבאב וגו'. ועל דא אמרו דמתא

ידעי בעלקא דאתי מןקרא דצדיקמייא ומעלקא תהאנה ומשתעיון דא עם דא (עד כאן סתרי תורה):

והר

וירד אברם מצרימה לגור שם. מאי טעמא למצרים. אלא בגין דשקיל לגן יי.

דכתיב פגן יי פארץ מצרים. דתמן שקיל ונחית חד נהרא דאיהו לימינא דכתיב, (בראשית a) שם האחד פישון הוא הסוכב את פל ארץ השוילה אשר שם הנהב. ואברהם פיון דינדע ועאל בהימנותא שלימתא. בעא למנדע פל אנון דרגין דאתאחדן לתתא. ומצרים הוה נטיל מימינא (ר"א לימינא) ובגין כך נחת למצרים. ותא הזי, בפנא לא אשתכח פארעא אלא כד מסתלקי רחמי מן דינא:

ויהי פאשר הקריב לבא מצרימה. אמר רבי אלעזר פאשר הקריב, פאשר קרב מיבעי ליה. מאי פאשר הקריב, אלא כדכתיב, (שמות d) ופרעה הקריב דאיהו אקריב להו לישראל לתיובתא. אוף תבא הקריב, דאקריב גרמיה לקדשא בריך הוא כדקא יאות. לבא מצרימה לאשגחא באנון דרגין ולארתחקא מנייהו ולארתחקא מעובדי מצרים.

אמר רבי יהודה תא הזי, כיון (כ"א בגין) דנחת אברהם למצרים פלא רשו, אשתעבידו כנוי במצרים ארבע מאה שנין, דהא כתיב וירד אברם מצרימה. ולא פתיב רד מצרים, ואצטער פל ההוא ליליא בגינה דשרה.

ויאמר אל שרה אשתו הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את. וכי עד ההיא שעתא לא הוה ידע אברהם דאשה יפת מראה הוה. אלא הא אוקמוה דעד ההיא

ידעתי כי אשה יפת מראה את. וכי עד השעה ההיא לא היה יודע אברהם שהיתה אשה יפת מראה? אלא זה פרושה, שערד השעה ההיא לא הסתפל בדמות שרה מרב הצניעות שהיתה

שלמטה, הוא אש ומים, שנאמר שמים. עד כאן הרוח של השמאל הירדת למטה, וירדת לתחתיה, ונפשה נשארת בגוף של הארץ, שקתיב (איוב יד) אך בשרו עליו יבאב וגו'. ועל זה אמרו שהמנים יודעים בעולם הבא מכבוד הצדיקים ומקדולם המתחנן ומספרים זה עם זה. עד כאן סתרי תורה וזר

וירד אברם מצרימה לגור שם. מה הטעם למצרים? אלא משום ששקיל לגן ה', שקתיב פגן ה' פארץ מצרים. ששם שקל וירד נהר אחד שהוא למין, שקתיב (בראשית a) שם האחד פישון הוא הסוכב את פל ארץ השוילה אשר שם הנהב. ואברהם פיון שידע ונכנס באמונה השלמה, רצה לדעת פל אותן הדרגות שנאחזו למטה. ומצרים היה נוסע מימין (ר"א למין), ומשום כך ירד למצרים. ובא וראה, הרעב לא נמצא בארץ אלא פאשר מסתלקים רחמים מן הדין.

ויהי פאשר הקריב לבא מצרימה. אמר רבי אלעזר, פאשר הקריב? פאשר קרב היה צריך להיות! מה זה פאשר הקריב? אלא פכתיב (שמות d) ופרעה הקריב, שהוא קרב את ישראל לתשובה. אף כאן הקריב, שהקריב את עצמו לקדוש-ברוך-הוא פראוי. לבא מצרימה, להתבונן באותן הדרגות ולהתרחק מהן ולהתרחק ממעשי מצרים.

אמר רבי יהודה, בא ראה, פיון (כ"א משום) שירד אברהם למצרים פלי רשות, השתעבדו כנוי במצרים ארבע מאות שנה, שהרי קתיב וירד אברהם מצרימה, ולא כתוב רד מצרים, והצטער פל הלילה ההוא בשביל שרה.

ויאמר אל שרי אשתו הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את. וכי עד השעה ההיא לא היה יודע אברהם שהיתה אשה יפת מראה? אלא זה פרושה, שערד השעה ההיא לא הסתפל בדמות שרה מרב הצניעות שהיתה

שעתא לא אסתפל בדיוקנא דשרה בסגיאות צניעותא דהות ביניהון, וכד קריב למצרים אתגלייא איהי וקמא בה.

דבר אחר במה ידע, אלא על ידא דטורח אורחא בר נש מתבזה והיא קיימא בשפירו דילה ולא אשתמי. דבר אחר הגה נא ידעתי דקמא עמה שכינתא. ובגין כך אתרחץ אברהם ואמר אחתי היא. ומלה דא אסתלק לתרי גוונים. חד פמשמעו. וחד פדכתיב, (משלי ז) אמור לחכמה אחתי את. וכתוב אמרי נא אחתי את. וכתוב, (דברים ה) ואת תדבר אלינו. למען ייטב לי בעבורך, פלי שכינה אמר בעבורך ייטב לי קדשא בריך הוא. וחייתה נפשי בגללה. בגין דבדא יסתלק בר נש ויזפה לאסתלקא לארחא דחיי.

אמרי נא אחתי וגו'. רבי ייסא אמר ידע הנה אברהם דכלהו מצראי שטיפין אנון בזמה, וכיון דכל האי (דף 99 ע"א) ידע אמאי לא דחיל על אתתיה דלא אהדר מארחא ולא ייעול לתמן. אלא בגין דקמא שכינתא עמה:

השלמה מההשמטות (סימן יד)

ויהי כבוא אברהם מצרימה, כבואם מפעיל ליה ושרה היכן היתה. אלא אברהם אעלה בתיבותא וסגר עלה פיון דמטא למצרים אמרו ליה הב מכסא אמר אנא יהיב מכסא. אמרו ליה מאנין את טעין אמר אנא יהיב דמאנין אמרו ליה מטכסא את

טעין אמר אנא יהיב דמטכסא. אמרו ליה מרגלאן את טעין, אמר להו אנא יהיב מכסא דמרגלאן, אמרו ליה אי אפשר, אלא למפתח תיבותא ונחזי מה בגווה. פיון דפתחו תיבותא אתנהרא ארעא דמצרים מנהורא

ביניהם. וכשקרב למצרים, היא התגלתה וראה אותה. דבר אחר, במה ידע? אלא על ידי טרח הדרך אדם מתבזה, והיא עמדה בקפיה ולא השתנתה. דבר אחר הגה נא ידעתי, שראה עמה את השכינה, ומשום כך בטח אברהם ואמר אחתי את. וזה הדבר עולה לשיני גונים - אחד כמשמעו, ואחד כפתיב (משלי ז) אמר לחכמה אחתי את, וכתוב (דברים ה) ואת תדבר אלינו. למען ייטב לי בעבורך - כלפי שכינה אמר, בעבורך ייטב לי הקדוש ברוך הוא. וחייתה נפשי בגללה, משום שבה יתעלה אדם ויזפה להתעלות לדרך החיים.

אמרי נא אחתי וגו'. רבי ייסא אמר, יודע היה אברהם שכל המצרים שטופים הם בזמה, וכיון שכל זה ידע, למה לא פחד על אשתו שלא תזר מן הדרך ולא יכנס לשם? אלא משום שראה עמה שכינה.

השלמה מההשמטות (סימן יד)

ויהי כבוא אברהם מצרימה (שם יב). כבואם היה צריך (לכתוב!) ושרה היכן היתה? אלא אברהם הכניסה לתבה וסגר עליה. פיון שהגיע למצרים, אמרו לו: שלם מכס. אמר: אני אתן מכס. אמרו לו: פלים אתה טוען. אמר להם: אתן מכס של פלים. אמרו לו: בגדי משי משופח אתה טוען. אמר להם: אתן מכס של בגדי משי משופח. אמרו לו: מרגליות אתה טוען. אמר להם: אתן מכס של מרגליות. אמרו לו: אי אפשר אלא לפתח את התבה ונראה מה

אמר להו אמר אנא יהיב דמטכסא. אמרו ליה מרגלאן את טעין, אמר להו אנא יהיב מכסא דמרגלאן, אמרו ליה אי אפשר, אלא למפתח תיבותא ונחזי מה בגווה. פיון דפתחו תיבותא אתנהרא ארעא דמצרים מנהורא

דילה הדיא הוא דכתיב (שם) ויראו המצרים את האשה וגו' אמר רבי יהודה ויהי כבואם מצרימה, הנה ליה למימר אלא בתיבה וכו': (עד כאן מההשמטות)

ויהי כבוא אברהם מצרימה ויראו המצרים את האשה כי יפה היא מאד. אמר רבי יהודה בתיבה אעיל לה, ופתחו לה למיסב מנה קוסטונא. פיון דאתפתח הנה נהורא כנהורא דשמשא הדיא הוא דכתיב כי יפה הוא מאד. מאי מאד, אלא דחמו בתיבה דיוקנא (נ"א נהורא) אחרא. אפיקו לה וחמו לה פמלקדמין הדיא הוא דכתיב ויראו אותה שרי פרעה. פיון דכתיב ויראו המצרים את האשה מאי ויראו אותה שרי פרעה, אלא דאפיקו לה וחמו לה פמלקדמין וכדין ויהללו אותה אל פרעה וגו'.

אמר רבי יצחק. ווי לאנון חייביא דעלמא דלא ידעין ולא משגיחין בעבידתיה דקדשא בריך הוא, ואנון לא מסתפלי (בכלא) דכל מה דהוי בעלמא מעם קדשא בריך הוא איהו, דאיהו ידע בקדמיתא מה דלהוי פסופא דכתיב, (ישעיה מו) מגיד מראשית אחרית. ואיהו אסתכי ועביד עבידן בקדמיתא בגין לסלקא לון לבתר יומין.

הא חזי, אלמלא דאנסיבת שרי לגבי פרעה, לא אלקי הוא, ואלקאותא דא גרים אלקאותא לבתר פן דילקון מצרים בנגעים גדולים, פתיב הקא נגעים גדולים וכתוב התם (דברים ו) ויתן יי אתת ומופתים גדולים ורעים במצרים. מה להלן עשר מכות אף פאן עשר מכות. במה דעביד קדשא בריך הוא נסין וגבורין לישראל ליליא, אוף הקא

בתוכה. פיון שפתחו את התבה, האירה ארץ מצרים מהאור שלה, זהו שכתוב (שם) ויראו המצרים את האשה וגומר. אמר רבי יהודה, ויהי כבואם מצרימה הנה לו לומר! אלא בתבה וכו': ע"כ מההשמטות.

ויהי כבוא אברהם מצרימה ויראו המצרים את האשה כי יפה היא מאד. אמר רבי יהודה, הכניס אותה בתבה, ופתחו אותה לקחת ממנה מכס. פיון שנפתח, היה אור כאור השמש. זהו שכתוב כי יפה היא מאד. מה זה מאד? אלא שראו בתבה דמות (נ"א אור) אחרת. הוציאו אותה וראו אותה כבתחלה. זהו שכתוב ויראו אתה שרי פרעה. פיון שכתוב ויראו המצרים את האשה, מה זה ויראו אתה שרי פרעה? אלא שהוציאו אותה וראו אותה כבתחלה, ואז ויהללו אותה אל פרעה וגו'.

אמר רבי יצחק, אוי לאותם רשעי העולם שלא יודעים ולא משגיחים במעשי הקדוש ברוך הוא, והם לא מסתפלים (בכלא) שכל מה שיש בעולם הוא מעם הקדוש ברוך הוא, שהוא יודע בתחלה מה שיהיה בסוף, שכתוב (ישעיה מו) מגיד מראשית אחרית. והוא צופה ועושה מעשים בראשונה כדי להעלותם לאתר זמים.

בא ראה, אלמלא שנטלה שרי לפרעה, הוא לא היה מלקה. ובהלקאה היו גרמה הלקאה לאחר מכן שילקו מצרים בנגעים גדולים. פתיב פאן נגעים גדולים, וכתוב שם (דברים ו) ויתן ה' אותת ומפתים גדולים ורעים במצרים. מה להלן עשר מכות - אף פאן עשר מכות. כמו שעשה

עבד לָהּ קַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְשָׂרָה נְסִינ וּגְבוּרָאן לִילְיָא.

רבי יוסי פתח ואמר (תהלים א) ואתה יי מגן בעדי כבודי ומרים ראשי. אמר דוד אף על גב דכל בני עלמא ייתון לאגחא בי קרבא, ואתה יי מגן בעדי. תא חזי, פתיב מגן בעדי. אמר דוד לקדשא בריך הוא, רבוננו של עולם מפני מה לא עבדי בי חתימה דברכה כמה דחתימי ברכה באברהם דכתיב אנכי מגן לך. ואמרי מגן אברהם.

אמר ליה קדשא בריך הוא לדוד, אברהם כפר בחנתיו וצרפתיו וקאים קמאי בקיומא שלים. אמר ליה דוד אי הכי (תהלים כו) בחנני יי ונסני צרפה כליותי ולבי. פיון דעבד היהא מלה דבת שבע אדכר דוד קמיה על מה דאמר. אמר (תהלים יז) בחנת לבי פקדת לילה צרפתני כל תמצא זמותי כל יעבר פי. אמר אגא אמינא בחנני יי ונסני ואנת בחנת לבי. אגא אמינא צרפה כליותי ואת צרפתני כל תמצא לא אשפחת לי כדקא יאות. זמותי כל יעבר פי. מאן יתן והאי מלה דחשבית דלא יעבר לי פומאי, ועם כל דא חתמין ביה ברכה דקאמרן מגן דוד, ובגין כך אמר דוד ואתה יי מגן בעדי, כבודי ומרים ראשי. (ד"א ל"ג ודא) ודאי דרגא דא יקרא דיילי דאגא מתעטרנא ביה:

ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אותו. תא חזי, קדשא בריך הוא איהו מגן לצדיקייא דלא ישלטון בהו בני נשא, וקדשא בריך הוא אגין על אברהם דלא ישלטון ביה ובאתתיה.

הקדוש ברוך הוא נסים וגבורות לישראל בלילה - אף כאן עשה הקדוש ברוך הוא לשרה נסים וגבורות בלילה.

רבי יוסי פתח ואמר, (תהלים א) ואתה ה' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי. אמר דוד, אף על גב דכל בני העולם ובואו לערף עמי קרב - ואתה ה' מגן בעדי. בא ראיה, פתיב מגן בעדי. אמר דוד לקדוש-ברוך-הוא: רבוננו של עולם, מפני מה לא עושים בי חתימה של ברכה כמו שחזתמים ברכה באברהם, שכתוב אנכי מגן לך, ואומרים מגן אברהם? אמר הקדוש ברוך הוא לדוד: אברהם כפר בחנתיו וצרפתיו, ועומד לפני בקיום שלם. אמר לו דוד: אם כך, (שם כו) בחנני ה' ונסני צרפה כליותי ולבי. פיון שעשה אותו הדבר של בת שבע, נזכר דוד לפני על מה שאמר אמר (שם יז) בחנת לבי פקדת לילה צרפתני כל תמצא זמותי כל יעבר פי.

אמר, אני אמרתי בחנני ה' ונסני, ואתה בחנת לבי. אני אמרתי צרפה כליותי, ואתה צרפתני כל תמצא, לא מצאת אותי כראוי. זמותי כל יעבר פי - מי יתן והדבר הזה שחשבתי, שלא יעבר את פי. ועם כל זה חזתמים בו הברכה, שאנו אומרים מגן דוד. ומשום כך אמר דוד, ואתה ה' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי. (תהי) ודאי דרגא זו הכבוד שלי שאני מתעטר בו.

ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אותו. בא ראיה, הקדוש ברוך הוא מגן לצדיקים שלא ישלטו בהם בני אדם, והקדוש ברוך הוא הגן אברהם שלא ישלטו בו ובאשתו.

תא חזי, שכינתא לא אתעדי מנה דשרה כל ההוא ליליא, אתא פרעה למקרב בהדה, אתא מלאך ואלקי ליה, כל אימת דאמרה שרה אלקי הוא מלקי, ואברהם הוה מתקיף במאריה דהא שרה לא יכלין לשלטאה עלה הדא הוא דכתיב, (משלי כח) וצדיקים ככפיר יבטח, והכא נסיונא הוא דלא הרהר אבתריה דקודשא בריך הוא.

אמר רבי יצחק תא חזי, דבגין כך לא פקיד קדשא בריך הוא לנחחא למצרים אלא הוא עצמו מגרמיה נחת, בגין דלא יהא פתחון פה לבני עלמא דאמר ליה כן ולבתר אצטער על אתתיה.

רבי יצחק פתח ואמר (תהלים צב) צדיק פתמר יפרח בארז בלבנון ישגה. צדיק פתמר יפרח. מפני מה אקיש צדיק לתמר. מה תמר פיון דגזרין ליה לא סליק עד זמן סגיא, אוף הכי צדיק פיון דאתאביד מעלמא לא סליק אחר תחותיו עד זמן סגיא. בארז בלבנון ישגא אוף הכי נמי.

בתמר יפרח מה תמר לא סליק אלא דכר ונוקבא. אוף הכי צדיק לא סליק אלא דכר ונוקבא, דכר צדיק ונוקבא צדקת. כגוונא דאברהם ושרה. בארז בלבנון ישגא מה ארז בלבנון עלאה על פלא וכלא יתבי תחותיו, אוף הכי צדיק הוא עלאה על פלא וכלא יתבי תחותיו. ועלמא לא קיימא אלא על צדיק חד דכתיב, (משלי י) וצדיק יסוד עולם. ועליה קאים עלמא, ובגיניה אסתמיה, ועליה אשתיל.

רבי יהודה אמר והא תנינן דעל שבועה סמכין עלמא קיימא דכתיב, (משלי ט) חצבה עמודיה שבועה. אמר לו רבי חצבה עמודיה שבועה. אמר לו רבי יוסי, כך הוא ודאי, אכל [כאן] כל

בא ראיה, השכינה לא יזה משרה כל הלילה ההוא. בא פרעה לקרב אליה - בא המלאך והלקה אותו. כל פעם שאמרה שרה הלכה - היה מלקה. ואברהם היה מחזיק ברבוננו, שהרי על שרה לא יכלו לשלט עליה. והו שפתוב (משלי כח) וצדיקים ככפיר יבטח. וכאן הנסיון שלא הרהר אחר הקדוש ברוך הוא.

אמר רבי יצחק, בא ראיה שמשום כך לא צוה הקדוש ברוך הוא לרדת למצרים, אלא הוא עצמו מעצמו ירד, כדי שלא יהיה פתחון פה לבני העולם שאמר לו כן, ואחר כך הצטער על אשתו.

רבי יצחק פתח ואמר, (תהלים צב) צדיק פתמר יפרח בארז בלבנון ישגה. צדיק פתמר יפרח, מפני מה הקיש צדיק לתמר? מה תמר פיון שגוזרים אותו לא עולה עד זמן רב - אף כך צדיק, פיון שאבד מן העולם, לא עולה אחר תחתיו עד זמן רב. בארז בלבנון ישגה - אף כך גם.

בתמר יפרח - מה תמר לא עולה אלא זכר ונקבה, אף כך הצדיק לא עולה אלא זכר ונקבה. הזכר צדיק והנקבה צדקת, כמו שאברהם ושרה. בארז בלבנון ישגה - מה הארז בלבנון עליון על הכל והכל יושבים תחתיו - אף כך הצדיק הוא עליון על הכל והכל יושבים תחתיו. והעולם אינו עומד אלא על צדיק אחד, שפתוב (משלי י) וצדיק יסוד עולם. ועליו העולם עומד, ובגללו נסמך, ועליו נשתל.

רבי יהודה אמר, והרי שנינו שעל שבועה עמודים העולם עומד, ככתוב (שם ט) חצבה עמודיה שבועה. אמר לו רבי יוסי, כך הוא ודאי, אכל [כאן] כל

הכי הוא ודאי, אבל (הקא) פלהו אתרנין בשביעה (דף פב ע"ב) קיימי דאיהו סמכא דעלמא, ואיהו צדיק ודא אשקי (לעלמא) ורוי עלמא (ס"א מן פלא) וזן פלא. ועליה פתיב (ישעיה ג) אמרו צדיק פי טוב פי פרי מעלליהם יאכלו. וכתוב, (תהלים קמה) טוב יי לכל ורחמיו על כל מעשיו.

אמר רבי יצחק, הא כתיב, (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. דא הוא סמכא דעלמא קאים עליה, ואיהו אשקי לגנתא (דעדן) וגנתא אשתקי מגיה ומגיה עבידא פירין. וכלהו פירין פרחין בעלמא ואנון קיומא דעלמא קיומא דאורייתא, ומאן נינהו, נשמתהון דצדיקניא דאנון פרי עובדוי דקדשא בריה הוא. ובגין כך בכל ליליא ויליליא נשמתהון דצדיקניא סלקן.

וכר אתפלג ליליא קדשא בריה הוא אתי לגנתא דעדן לאשתעשעא בהו. במאן. אמר רבי יוסי בכלהו, בין אנון דמדוריהון בההוא עלמא, בין אנון דיתבי במדוריהון בהאי עלמא, בכלהו משתעשע בהו קדשא בריה הוא בפלגות ליליא.

תא חזי, עלמא דלעילא אצטרין לאתערוותא דעלמא תתאה, וכד נשמתהון דצדיקניא נפקי מהאי עלמא וסלקי לעילא כלהו מתלבשי בנהורא דלעילא בדיוקנא יקר, ובהו קדשא בריה הוא משתעשע ותאיב לון דאינהו פרי עובדוי, ועל דא אקרון ישראל דאית לון נשמתין קדישין בגין לקדשא בריה הוא, כמה דאת אמר (דברים יד) בנים אתם ליי אלהיכם, בנים ודאי איבא דעובדוי.

אמר רבי ייסא ואפילו אנון דבהאי עלמא

האחרים בשביעי הם עומדים, שהוא סמך של העולם, והוא צדיק, וזה משקה (את העולם) ומררה את העולם (מן הכל) וזן לכל, ועליו כתוב (ישעיה א) אמרו צדיק פי טוב פי פרי מעלליהם יאכלו, וכתוב (תהלים קמה) טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו.

אמר רבי יצחק, הרי כתוב (בראשית ב) ונהר יצא מעדן להשקות את הגן. זה הוא העמוד שהעולם עומד עליו והוא משקה לגן והעוה, והגן נשקה ממנו, וממנו עושה פרות. וכל הפרות פורחים בעולם והם הקיים של העולם, הקיים של התורה. ומי הם? נשמות הצדיקים שהם פרי מעשיו של הקדוש ברוך הוא. ומשום כך בכל לילה ולילה נשמות הצדיקים עולות.

ובשנתלק הלילה, הקדוש ברוך הוא בא לגן העדן להשתעשע בהם. במי? אמר רבי יוסי, בכלם. בין אותם שמדורם בעולם ההוא, ובין אותם שיושבים במדורם בעולם הזה, בכלם משתעשע הקדוש ברוך הוא בחצות הלילה.

בא ראה, העולם שלמעלה צריך את התעוררותו של העולם המתחונן. וכשנשמות הצדיקים יוצאות מן העולם הזה ועולות למעלה, פלן מתלבשות באור שלמעלה בדמות נקבדה, ובהם הקדוש ברוך הוא משתעשע ותאב להם, שהם פרי מעשיו, ועל זה נקראו ישראל שיש להם נשמות קדושות בנים לקדוש-ברוך-הוא, כמו שנאמר (דברים יד) בנים אתם לה' אלהיכם. בנים ודאי, פרי מעשיו.

אמר רבי ייסא, אפילו אותם שבעולם הזה (של הארץ) איך?

(דארעא), היאך. אמר ליה בגין די בפלגות ליליא כל אנון זפאי קשוט פלהו מתערי למקרי באורייתא ולמשמע תשבחן דאורייתא, והא אתמר דקדשא בריה הוא וכל אנון צדיקניא דבגו גנתא דעדן פלהו צייתין לקליהון, וחוטא דחסד אתמשף עלייהו ביממא דכתיב, (תהלים מב) יומם יצוה יי חסדו ובליילה שירה עמי.

ועל דא תשבחן דסלקין בליליא קמיה דא תושבחה שלימ. תא חזי, בשעתא דישראל הוו סגירין בבתייהון כד קטל קדשא בריה הוא בכוריהון דמצראי, הוו אמרי הלילא ותשבחן קמיה.

תא חזי, דדוד מלכא הוה קם בפלגות ליליא, דאי תימא דהוה יתיב או שכיב בערסיה והוה אמר שירין ותושבחן, לא, אלא כמה דכתיב (תהלים קיט) חצות לילה אקום להודות לך. אקום ודאי בעמידה להתעסק בשירות ותשבחות של התורה. ומשום כך דוד המלך חי לעולמים, ואפלו בימי מלך המשיח הוא מלך. שהרי שנינו, מלך המשיח, אם מן החיים הוא - דוד שמו, ואם מן המתים הוא - דוד שמו. והוא היה מתעורר בבקר בטרם יבא, שכתוב (שם טז) עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר.

תא חזי, פל ההוא ליליא דשרה הות לגביה דפרעה אתו מלאכי עלאי לזמרא ליה לקדשא בריה הוא בשירין ותושבחן, אמר להו קדשא בריה הוא כלכו זילו ועבידו מכתשין רבבין במצרים, רשימו למאן דאנא זמין למעפד לבתר, (דא) מה כתיב וינגע יי את פרעה נגעים גדולים וגו'.

תא חזי, מה כתיב ויקרא פרעה לאברם וגו'.

אמר לו, משום שבתצות הלילה כל אותם צדיקי אמת, פלם מתעוררים לקרא בתורה ולשמע את תשבחות התורה. והרי נתבאר שהקדוש ברוך הוא וכל אותם הצדיקים שבתוך גן העדן פלם מקשיבים לקולם, וחוט של חסד נמשך עליהם ביום, שכתוב (תהלים מב) יומם יצוה ה' חסדו ובליילה שירה עמי.

ועל פן התשבחות שעולות בלילה לפניו, זו תשבחת שלמה. בא ראה, בשעה שישראל היו סגורים בבתייהם כשהרג הקדוש ברוך הוא בכורי מצרים, היו אמרים הלל ותשבחות לפניו.

בא ראה שדוד המלך היה קם בחצות הלילה, שאם תאמר שהיה יושב או שוכב במטתו והיה אמר שירות ותשבחות - לא, אלא כמו שכתוב (שם קיט) חצות לילה אקום להודות לך. אקום ודאי בעמידה להתעסק בשירות ותשבחות של התורה. ומשום כך דוד המלך חי לעולמים, ואפלו בימי מלך המשיח הוא מלך. שהרי שנינו, מלך המשיח, אם מן החיים הוא - דוד שמו, ואם מן המתים הוא - דוד שמו. והוא היה מתעורר בבקר בטרם יבא, שכתוב (שם טז) עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר.

בא ראה, פל אותו הלילה ששרה היתה אצל פרעה, באו המלאכים העליונים לזמר לקדוש ברוך-הוא הוא בשירות ותשבחות. אמר להם הקדוש ברוך הוא: פלכם לכו ועשו מכות גדולות במצרים, סימן למי שאני עתיד לעשות אחר כך. זה מה שכתוב וינגע ה' את פרעה נגעים גדולים וגו'.

בא ראה מה כתוב, ויקרא פרעה

מנא הוה ידע, דהא לא כתיב הקא כמה דאתמר
באבימלך דכתיב ועתה השב אשת האישי פי
נביא הוא וגו', והקא לא אמר ליה מדי.

אמר רבי יצחק הא כתיב על דבר שרי אשת
אברם. דהכי הוה אמרי ליה, על דבר
שרי אשת אברם. דהא לא הוה ממליל עמיה
כמה דממליל באבימלך, אלא במלה דא אתמר
ולא יתיר, מכתשא דא על דבר שרי אשת אברם
איהי, ולא הוה מליל (דא) עמיה, פדין ידע (היא)
דהא אתתיה דאברהם איהי, מיד ויקרא פרעה
לאברם ויאמר וגו'.

ויצו עליו פרעה אנשים. למה בגין דלא יקרב
בר נש בהו לאבאשא לון. וישלחו אותו,
לוייה עבדו ליה בכל ארעא דמצרים. אמר ליה
קדשא ברין הוא הכי אנת זמין למעבד לבנוי
את תוזיף לון מארעך דכתיב, (שמות יג) ויהי
בשלח פרעה את העם דאזיף לון מפל ארעיה.
אמר רבי אבא כל פך למה אנדמן ליה
לאברהם ולמאי איצטריף, אלא בגין
לגדלא שמיה דאברהם ושירה בעלמא, (דף פג ע"א)
דאפילו במצרים דאנון חרשי עלמא ולא הוה
יכיל בר נש לאשתזיב מנייהו. אתגדל אברהם
ואסתליק לעילא הדא הוא דכתיב ויעל אברם
ממצרים, לאן אתר הנגבה. (וכאי הוא ואשתו וכל אשר לו,
אלא לאודעא ולא יגלו מניה מדעם מאנון סתמן דהבנו ליה גדיל שרה דתהא
למלכא)

אמר רבי שמעון תא חזי, פלא רזא
דחכמתא איהו, וקא רמז הקא
בחכמתא ודרגין דלתתא דקא נחית אברהם
לעומקייא דלהון וידע לון, ולא אתדבק בהו,
ותב לקמי מריה. ולא אתפתא בהו כאדם

לאברם וגו'. מנין הנה יודע,
ששרי לא כתוב פאן כמו שנאמר
באבימלך, שכתוב ועתה השב
אשת האישי פי נביא הוא וגו',
וכאן לא אמר לו דבר?

אמר רבי יצחק, הרי כתוב על
דבר שרי אשת אברם. שפך היו
אומרים לו: על דבר שרי אשת
אברם. ששרי לא היה מדבר עמו
כמו שמדבר עם אבימלך, אלא
בדבר זה נתבאר ולא יותר:
המפה הוה היא על דבר שרי
אשת אברם. ולא היה מדבר (ה)
עמו. אז (הוא) ידע שזו אשתו של
אברהם היא. מיד - ויקרא פרעה
לאברם ויאמר וגו'.

ויצו עליו פרעה אנשים, למה?
כדי שלא יקרב אדם להם להרע
להם. וישלחו אותו, לוייה עשו לו
בכל ארץ מצרים. אמר לו
הקדוש ברוך הוא: פך אתה
עתיד לעשות לבניו, אתה הלוי
אותם מארצך, שכתוב (שמות יג)
ויהי בשלח פרעה את העם,
שלוה אותם מפל ארצו.

אמר רבי אבא, פל פך למה
הנדמן לאברהם ולמה הצטרף?
אלא כדי לגדל את שמם של
אברהם ושירה בעולם, שאפלו
במצרים שהם מכשפי העולם,
ולא יכול היה אדם להנצל מהם,
התגדל אברהם והתעלה
למעלה. זהו שכתוב ויעל אברם
ממצרים. לאיזה מקום? הנגבה
(ובהו זה הוא ואשתו וכל אשר לו? אלא להודיע
שלא יגלו ממנו דבר מאותן מתנות שנתנו לו בשביל
שרה שנתת למלך).

אמר רבי שמעון, בא ראה, הכל
הוא סוד של חכמה, ורמז פאן
בחכמה והדרגות שלמטה
שאברהם ירד לעמקם וידע
אותם, ולא נדבק בהם, ושב לפני
התפתה בהם כאדם שפאשר הגיע לדרגה ההיא
ולא התפתה כמו נח, שפאשר ירד והגיע לדרגה ההיא מה כתוב? (בראשית ט) וישת מן היין וישכר

דכד מטא לההוא ורגא אתפתא בנחש וגרים
מותא לעלמא. ולא אתפתא כנח דכד נחת
ומטא לההוא ורגא מה כתיב, (בראשית ט) וישת מן
היין וישכר ויתגל בתוף אהלה. אהלה כתיב
בה"א.

אבר באברהם מה כתיב ויעל אברם ממצרים.
דסליק ולא נחית, ותב לאתריה לדרגא
עלאה דאתדבק ביה בקדמיתא. ועובדא דא
הוה, בגין לאחזאה חכמתא דאתקיים בקיומא
שלים פדקא חזי ליה ולא אתפתא וקם בקיומא
ותב לאתריה. הנגבה, דא דרום דרגא עלאה
דאתאחיד ביה בקדמיתא דכתיב הלוף ונסוע
הנגבה. אוף הקא הנגבה, אתר דאתדבק ביה
בקדמיתא.

תא חזי, רזא דמלה, אי אברם לא ייחות
למצרים ולא יצטרף תמן בקדמיתא. לא
יהא חולק עדביה בקדשא ברין הוא. פגוונא
דא לבנוי כד בעא קדשא ברין הוא למעבד
ליה (ד"א לון) עמא חדא עמא שלים ולקרבא לון
לגביה, אי לא נחתו בקדמיתא למצרים ולא
יצטרפון תמן, לא הוה עמא יחידא דיליה.
פגוונא דא אי לא אתיהיבת ארעא קדישא
לכנען בקדמיתא וישלוט בה לא הות ארעא
חולקיה ועדביה דקדשא ברין הוא. וכלא רזא
חדא.

רבי שמעון הוה אזיל בארחא, והוה עמיה
רבי אלעזר בריה ורבי אבא ורבי יהודה.
עד דהוו אזלי, אמר רבי שמעון תוהנא הין
בני עלמא לא משגיחין למנדע מלי דאורייתא
ועל מה קיימי. פתח ואמר, (ישעיה כו) נפשי
אוייתך בלילה אף רוחי בקרבי אשחרך, האי
קרא אוקמוה ואוקימנא ליה.

אבר תא חזי, נפשא דבר נש, פד סליק

ויתגל בתוף אהלה. אהלה
כתוב בה"א.

אבר באברהם מה כתוב?
ויעל אברם ממצרים. שעלה
ולא ירד, ושב למקומו לדרגה
עליונה שנדבק בה
כבראשונה. והמעשה הזה
היה כדי להראות החכמה
שהתקיים בקיום שלם כראוי
לו ולא התפתה, ועמד בקיום
ושב למקומו. הנגבה - זה
הדרום, הדרגה העליונה
שנאחזו בה כבראשונה,
שכתוב הלוף ונסוע הנגבה.
אף פאן הנגבה - מקום
שנדבק בו כראשונה.

בא ראה סוד הדבר, אם אברם
לא ירד למצרים ולא יצטרף
שם כראשונה, לא יהיה חלק
גורלו בקדוש-ברוך-הוא. כמו
זה לבניו, כשרצה הקדוש
ברוך הוא לעשות לו (ד"א להם)
עם אחר, עם שלם, ולקרבים
אליו, אם לא ירדו כראשונה
למצרים ולא יודפכו שם, לא
היו העם היחידים שלו. כמו כן
אם לא נתנה הארץ הקדושה
לכנען כראשונה וישלט בה,
לא היתה הארץ חלקו וגורלו
של הקדוש ברוך הוא, והכל
סוד אחד.

רבי שמעון היה הלך בדרך,
והיה עמו רבי אלעזר בנו,
ורבי אבא ורבי יהודה. בעודם
הולכים, אמר רבי שמעון,
תמהני איך בני העולם לא
משגיחים לדעת דברי תורה
ועל מה עומדים. פתח ואמר,
(ישעיה כו) נפשי אויתך בלילה
אף רוחי בקרבי אשחרך.
הפסוק הזה בארונה ובארנו
אותו.

אבר בא ראה, נפש האדם,
כשהוא עולה למשטו, יוצאת

ממנו ועולה למעלה. ואם תאמר שפלן עולות - אין כל אחד ואחד רואה את פני המלך, אלא הנפש עולה ולא נשאר בה עם הגוף, רק רשם ^(ישעיהו) של המדה של חיות הלב.

והנפש הולכת ורוצה לעלות. וכמה דרגות לדרגות לעלות, היא משוטטת ופוגשת בקלפות של אורות הטמאה. אם היא טהורה, שלא נטמאה ביום, עולה למעלה. ואם לא טהורה, נטמאת ביניהם ונדבקת בהם ולא עולה יותר. ושמ מודיעים לה דברים, ונדבקת מאותם דברים של זמן קרוב. ולפעמים שצוחקים עליה ומודיעים לה דברים כוזבים. ואז הולכת כמו האישה, ושבה למקומה. אשרי הצדיקים שהקדוש ברוך הוא מגלה להם סודותיו בחלום כדי שישמרו מן הדין. אוי לאותם רשעי העולם שמטמאים עצמם ונפשם.

בא ראה, אותם שלא נטמאו, כשעולים למטתם, הנפש עולה ונכנסת בין כל אותן הדרגות בראשונה, ועולה ולא נדבקת בהן. אחר כך הולכת ומשוטטת ועולה כפי דרכה.

אותה הנפש שזוכה לעלות, נראית לפני ספר פני הימים, ונדבקת בצדן להראות בחשוקה עליונה לראות בעצם המלך ולבקר בהיכלו. וזה הוא האיש שיש לו חלק תמיד בעולם הבא. וזו היא הנפש שהפסוף שלה כשעולה בקדוש-ברוך הוא ^(תמיד) ולא נדבקת במינים הללו אורות האחרים, והיא הולכת אחר מין קדוש במקום ^(אחר מקום) שיוצאת משם. ומשום כך כתוב

זינא קדישא באתרא ^(ר"א דתר אתרא) דנפקת מתמן. ובגין כך כתיב נפשי אויתך בלילה. בגין למרדף בתרך ולא לאתפתאה בתר זינא אתרא נוכראה.

הא חזי, נפשי דא נפש דאיהי שלטא בלילה ולמרדף בתר דרגא. רוח ביום, דכתיב נפשי אויתך ^(דף פג ע"ב) בלילה, דא נפש דאיהי שלטא בלילה. אף רוחי בקרבי אשחרך. דא רוח דאיהו שלטא ביממא.

ואי תימא דתרין דרגין אנון בפרודא, לאו הכי, דהא דרגא חד אנון, ואנון תרין בחבורא חד. וחד עלאה דשלטא עלייהו ואתדבק בהו ואנון ביה ^(ואקרו) ואתקריאת נשמה, וכלהו דרגין סלקאן ברזא דחכמתא, דכד מסתפלן אלין דרגין יסתפל בר נש בחכמה עלאה, והאי נשמה עייל בהו ומתדבקן בה, וכד האי שלטא פדין ההוא בר נש אקרי קדוש שלים מפלא. רעותא חדא לגבי קדשא בריך הוא.

נפ"ש איהו אתערותא תתאה ודא סמיכא בגופא זזנת ליה, וגופא אחיד בה והיא אתאחדת בגופא. לבתר אתתקנת ואתעבידת פרסייא לאשראה עלה רוח באתערותא דהאי נפש דאתאחידת בגופא, כמה דכתיב, ^(ישעיה לב) עד יערה עלינו רוח ממרום.

לבתר דמתקני תרווייהו, זמינין לקבלא נשמה. דהא רוח אתעביד פרסייא לגבי נשמה לאשראה עליה, והאי נשמה איהי סתימא עלאה על פלא טמירא דכל טמירין. אשתכח דאית ^(ל) פרסייא לפרסייא ופרסייא לגבי עלאה עלייהו. וכד תסתפל בדרגין תשפח רזא דחכמתא בהאי מלה. וכלא הוא חכמתא לאתדבקא בהאי גוונא מלין סתימין.

נפשי אויתך בלילה, כדי לרדף אתריך ולא להתפתות אחר מין אחר נכרי.

בא ראה, נפשי - זו הנפש ששולטת בלילה לרדף אחר הדרגה שלה. הרוח ביום, שכתוב נפשי אויתך בלילה, זו הנפש ששולטת בלילה. אף רוחי בקרבי אשחרך - זו הרוח ששולטת ביום.

ואם תאמר ששתי דרגות הן בפרוד - לא כך, שחרי הן דרגה אחת, והן שנים בחבור אחד, ואחת עליונה ששולטת עליהן ונדבקת בהן והן בה ^(ומקראים) ונקראת נשמה. וכל הדרגות עולות בסוד החכמה. שכשמשפסקים על אלו הדרגות, יסתפל האדם בחכמה העליונה, והנשמה הזו נכנסת בהם ונדבקים בה. וכלשהו שולט, אז אותו האיש נקרא קדוש, שלם מן הכל. רצון אחד לקדוש-ברוך הוא.

הנפ"ש היא התעוררות תחתונה, וזו סמוכה בגוף וזנה אותו, והגוף אוחז בה והיא אחוזה בגוף. אחר כך נתקנת ונעשית פסא להשרות עליה רוח בהתעוררות הנפש הזאת שנאחזת בגוף, ככתוב ^(ישעיה לב) עד יערה עלינו רוח ממרום.

דאחר שמתקנים את שניהם, עתידים לקבל נשמה, שחרי הרוח נעשית פסא לנשמה להשרות עליה, והנשמה הזו היא נסתרת עליונה על הכל טמונת כל הטמונים. נמצא שיש וזהו פסא לפסא, וכשא לעליון עליהם. וכשתסתפל בדרגות, תמצא סוד החכמה בדבר הזה, והכל היא חכמה להדביק בגון הזה דברים נסתרים.

תָּא חזי, נפש איהי אתערותא תתא
דאתדבקא ביה בגופא. כגוונא דנהורא
דבוצינא. דנהורא תתא דאיהי אוכמא
אתדבקת בפתילה ולא אתפרש מנה ולא
אתתקנת אלא בה. וכד אתתקנת בפתילה
אתעבידת פרסייא לנהורא עלאה הוורא
דשריאי על ההוא נהורא אוכמא.

לבתר פד מתתקנן תרווייהו אתעבידת
ההוא נהורא הוורא כרסייא לנהורא
סתימא דלא אתחזי ולא אתיידע מה
דשרא על ההוא נהורא הוורא. וכדין נהורא
שלים. וכף הוא בר נש דאיהו שלים בכלא.
וכדין אקרי קדוש, כמה דאת אמר, (תהלים טז)
לקדושים אשר בארץ המה וגו'. כגוונא דא
כרזא עלאה.

תָּא חזי, בשעתא דעאל אברהם לארעא,
אתחזי ליה קדשא ברין הוא כמה
דאתמר דכתיב ליי הנראה אליו, וקביל תמן
נפש וכנה מזבח לההוא דרגא. לבתר הלוח
ונסוע הנגבה דקביל רוח. לבתר (ע) דסליק
לאתדבקא גו נשמה כדין ויבן שם מזבח ליי
סתם, דא היא נשמה דאיהי סתימא דכל
סתימין.

לבתר ידע דבעי לאצטרפא ולאטעטרא
בדרגין, מיד וירד אברם מצרימה,
ואשתזיב מתמן. ולא אתפתא גו אנון
טהירין, ואתצריף ותב לאתריה. פיון דנחת
ואתצריף, מיד ויעל אברם מצרים, סליק
ודאי ותב לאתריה ואתדבק במהימנותא
עלאה דכתיב הנגבה.

מכאן ולהלאה ידע אברהם חכמתא עלאה
ואתדבק בקדשא ברין הוא ואתעביד
ימינא דעלמא. פדין ואברם כבד מאד
במקנה בכסף ובזהב. כבד מאד

בא ראה, הנפש היא התעוררות
תחתונה שנדבקת בגוף, כמו
האור של המאור, שהאור
התחתון שהוא שחר, נדבק
בפתילה ולא נפרד ממנה ולא
נתקן אלא בה. וכשנתקן בפתילה,
נעשה כסא לאור העליון הלבן
ששורה על אותו האור השחר.
אחר כך כששניהם נתקנים, נעשה
אותו אור לבן כסא לאור הנסתר
שאינו נראה ואינו נודע מה
ששורה על אותו האור הלבן, ואז
האור שלם. וכף האדם שהוא
שלם בכל, ואז נקרא קדוש, כמו
שנאמר (תהלים טו) לקדושים אשר
בארץ המה וגו'. כמו כן בסוד
עליון.

בא ראה, בשעה שאברהם נכנס
לארץ, נראה לו הקדוש ברוך הוא,
כמו שנאמר לה הנראה אליו,
וקבל שם נפש וכנה מזבח לדרגה
היא. אחר כך הלוח ונסוע
הנגבה, שקבל רוח. אחר כך (ע)
שעלה להתדבק תוף הנשמה, אז
ויבן שם מזבח לה, סתם. זו היא
הנשמה שהיא נסתרת כל
הנסתרים.

אחר כך ידע שצריך להצטרף
ולהתעטר בדרגות, מיד - וירד
אברם מצרימה, ונצל משם, ולא
התפתה תוף אותם האורות,
ונצטרף ושב למקומו. פיון שירד
ונצטרף, מיד - ויעל אברם
מצרים. עלה ודאי ושב למקומו
ונדבק באמונה העליונה, שכתוב
הנגבה.

מכאן ולהלאה ידע אברהם
החכמה העליונה ונדבק בקדוש-
ברוך-הוא, ונעשה תימין של
העולם. אז, ואברם כבד מאד
במקנה בכסף ובזהב. כבד מאד -
בצד המזרח. במקנה - בצד

בצד המזרח. במקנה - בצד

בסטרא דמזרח. במקנה בסטרא דמערב.
בכסף מסטרא דדרום. בזהב מסטרא דצפון.
אתו רבי אלעזר ורבי אבא וכלהו חבריא
ונשקו ידי. ככה רבי אבא ואמר ווי ווי
כד תסתלק מן עלמא מאן ינהיר נהורא
דאורייתא. וכאה חולקהון דחבריאי דשמעין
מלין דאורייתא אלין מפומך.

אמר רבי שמעון תא חזי, מה כתיב וילך
למסעיו, למפקד אתריה ודרגוי.
למסעיו למסעו פתיב, מאן מסעו. דא דרגא
קדמאה דאתחזי ליה בקדמיתא, פתיב הכא
מסעו וכתיב התם (מלכים א ו) אכן שלמה מסע
נבנה. והא אוקימנא אכן שלמה ודאי. מסע
כמה דאתמר.

וילך למסעיו. כל אנון דרגין דרגא בתר
דרגא כמה דאתמר. מנגב (דף פד ע"א) ועד
בית אל לאתקנא אתריה ולחברא לון ביחודא
שלים. דהא מנגב ועד בית אל אשתכח רזא
דחכמתא כדקא יאות.

אר המקום אשר היה שם אהלה בתחלה,
אהלה בה"א, מאן אהלה, דא בית אל.
אכן שלמה כדאמרן. תו רשים ואמר אל
מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה
דכתיב ליי הנראה אליו. וכדין ויקרא שם
אברם בשם יי. פדין אתדבק במהימנותא
שלימתא.

תא חזי, בקדמיתא סליק מתתא לעילא
דכתיב וירא יי אל אברם. וכתיב ליי
הנראה אליו. ודא הוא דרגא קדמאה
כדאמרן אכן שלמה (מסע נבנה וכתוב למסעיו). ולבתר
הלוח ונסוע הנגבה. דרגא בתר דרגא עד
דאתעטר בדרום חולקיה ועדביה. לבתר
סתיים מלה כד סליק ואמר ליי סתם, דא עלמא עלאה. ומתמן נטיל

המערב. בכסף - מצד הדרום.
בזהב - מצד הצפון.
באו רבי אלעזר ורבי אבא וכל
החברים ונשקו את ידו. ככה רבי
אבא ואמר, וי וי, כשתסתלק מן
העולם, מי יאיר את אור
התורה? אשרי חלקם של
החברים ששומעים דברי תורה
חללו מפיך.

אמר רבי שמעון, בא ראה מה
כתוב. וילך למסעיו, לפקד את
מקומו ודרגתו. למסעיו - למסעו
כתוב, מי המסעו? זו הדרגה
הראשונה שראויה לו בראשונה.
כתוב כאן מסעו, וכתוב שם
(מלכים-א ו) אכן שלמה מסע נבנה.
והרי בארנו אכן שלמה ודאי.
מסע, כמו שנתבאר.

וילך למסעיו, כל אותן הדרגות,
דרגה אחר דרגה, כמו שנאמר.
מנגב ועד בית אל, לתקן את
מקומו ולחברם ביחוד שלם,
שהרי מנגב ועד בית אל נמצא
סוד החכמה כראוי.

אר המקום אשר היה שם אהלה
בתחלה, אהלה בה"א. מי
אהלה? זה בית אל. אכן שלמה,
כמו שאמרנו. עוד רשם ואמר,
אל מקום המזבח אשר עשה שם
בראשונה, שכתוב לה הנראה
אליו. ואז ויקרא שם אברם בשם
הי, אז נדבק באמונה השלמה.

בא ראה, בראשונה עלה ממטה
למעלה, שכתוב וירא הי אל
אברם, וכתוב לה הנראה אליו,
והו הדרגה הראשונה כמו
שאמרנו אכן שלמה (מסע נבנה, וכתוב
למסעיו). ואחר כך הלוח ונסוע
הנגבה, דרגה אחר דרגה, עד
שהתעטר בדרום, חלקו וגורלו.
אחר כך סתם הדבר כשעלה
ואמר לה' סתם, זה העולם

והוא העולם

העליון, ומשם נסע בדרגות וירד ממעלה למטה, והכל נדבק במקומו כראוי.

וכאן פשתסתכל בדרגות, תמצא את סוד החכמה העליונה. מה כתוב? וילך למסעיו מנגב. מצד הימין, ראשית העולם העליון הנסתר העמק למעלה עד אין סוף. וירד ברגה אחר ברגה (עד) מנגב ועד בית אל, ממעלה למטה.

וכתוב ויקרא שם אברם בשם ה'. נדבק היחוד במקומו כראוי, שפתוב אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה. מה זה אשר עשה שם? שהעלה אותה מטה למעלה, ועכשו ירד בדרגות ממעלה למטה כדי שלא תזוז מאותן הדרגות העליונות והם לא יזוזו ממנה, ויתיחד הכל ביחוד אחד כראוי.

אז התעטר אברהם והיה לחלק גורלו של הקדוש ברוך הוא ודאי. אשריהם הצדיקים שמתעטרים בקדוש ברוך הוא והוא מתעטר בהם. אשריהם בעולם הזה ואשריהם בעולם הבא. עליהם כתוב (ישעיהו ט) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ, וכתוב (משלי ד) וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום.

הרבו. כשהגיעו לשדה אחד ישבו. פתח רבי שמעון ואמר, (תהלים כח) פנה אלי וחנוני הנה יש להסתכל בו, והרי בארנו אותו בכמה מקומות. אבל בפסוק הנה דברים נסתרים יש בו. פנה אלי - וכי דוד אמר פנה אלי וחנוני? אלא בעבור ברגתו שהוא מתעטר בה הוא אמר. (שם ט) הנה עזר לעבדך - תנה עזר זה העז העליון, כפתוב (שמואל א-ב) ויתן עז למלכו. מי מלכו? זה

בדרגין ונחית מעילא לתתא ואתדבק פלא באתריה פדקא יאות.

והבא פד תסתפל בדרגין תשפח רזא דחכמתא עלאה. מה כתיב וילך למסעיו מנגב. מסטרא דימינא שירותא דעלמא עלאה סתימא עמיקא לעילא עד אין סוף, ונחית דרגא בטר דרגא (עד) מנגב ועד בית אל מעילא לתתא.

וכתיב ויקרא שם אברם בשם יי אדבק יחודא באתריה פדקא יאות דכתיב אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה. מאי אשר עשה שם, דסליק לה מתתא לעילא. והשתא נחית בדרגין מעילא לתתא, בגין דהיא לא תעדי מאנון דרגין עלאין, ואנון לא יעדון מנה, ויתיחד פלא ביחודא חדא כדקא יאות.

ברין אתעטר אברהם והיה חולק עדביה דקודשא בריך הוא ודאי. זפאין אנון צדיקייא דמתעטרי ביה בקדשא בריך הוא והוא מתעטר בהון. זפאין אנון בעלמא דין וזפאין אנון בעלמא דאתי. עליהו כתיב, (ישעיהו ט) ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ. וכתוב, (משלי ד) וארח צדיקים פאור נוגה הולך ואור עד נכון היום.

אורו, פד מטו בחד בי חקל יתבו. פתח רבי שמעון ואמר (תהלים כח) פנה אלי וחנוני וגו'. האי קרא אית לאסתפלא ביה, והא אוקימנא ליה בכמה אתר. אבל בהאי קרא מלין סתימין אית ביה. פנה אלי. וכי דוד אמר פנה אלי וחנוני. אלא בגין דרגא דיליה דאיהו אתעטר ביה קאמר. תנה עזר לעבדך, תנה עזר דא עז עלאה כדכתיב, (שמואל א ב) ויתן עז למלכו. מאן מלכו דא מלך סתם מלפא

משיחא. אוף הכא לעבדך דא מלפא משיחא כדאמרן מלך סתם.

והושיעה לכן אמתך, וכי לא הוה בריה דישי איהו עד דאיהו אמר בשמא דאמיה ולא בשמא דאבוי. אלא הא אוקימנא דכד ייתי בר נש לקבל מלה עלאה לאדפרא, בעי למהר במלה דאיהו ודאי. ועל דא אדפר לאמיה ולא לאבוי. ותו הא תנינן (ר"א ל"ג דהא) דדא מלך כדקאמרן.

אמר רבי שמעון תא חזי, מה כתיב ויהי ריב בין רעי מקנה אברם, רב כתיב חסר יוד, דבעא לוט למהדר לפולחנא נוכראה דפלחי יתבי ארעא, וסופיה דקרא אוכה דכתיב והפנעני והפריזי אז יושב בארץ. ומגלן דלוט אהדר לסרחניה לפולחנא נוכראה, דכתיב ויסע לוט מקדם. מאי מקדם, מקדמונו של עולם. כתיב הכא ויסע לוט מקדם ויהי בנסעם מקדם מה להלן נטילו מקדמונו של עולם אוף הכא כן. ביון דידע אברהם דלוט להכי נטי לביה. מיזד ויאמר אברם אל לוט וגו' הפרד נא מעלי. לית אנת פדאי לאתחברא בהדאי. פדין אתפרש אברהם מגיה ולא בעא למיהר ולא אתחברא עמיה, דכל מאן דיתחבר לחייבא סופיה למיהר אבתריה ולא תענש (דף פד ע"ב) בגיניה.

מגלן מיהושפט דאתחבר עם אחאב ואלמלא זכו דאבהן אתענש תמן דכתיב, (דברי הימים ב יח) ויזעק יהושפט. וכדין אשתזיב דכתיב ויסיתם אלהים ממנו. ועל דא לא בעא אברם למיהר בהדיה דלוט. ועם כל דא לא בעא לוט למהדר מסורחניה אלא ויבחר לו לוט את כל פפר הירדן ויסע לוט מקדם. נסע מקדמונו של העולם, ולא רצה

מלך סתם, מלך המשיח. אף פאן לעבדך זה מלך המשיח, כמו שאמרנו מלך סתם.

והושיעה לכן אמתך - וכי לא היה כן ישי הוא, עד שאמר בשם של אמו ולא בשם של אביו? אלא הנה הקמנו, שאפשר יבא אדם לקבל דבר עליון להזכיר, צריך ללכת בדבר שהוא ודאי, ועל כן הזכיר את אמו ולא את אביו. ועוד, הנה שנינו (שחי' שנה) מלך פפי שאמרנו.

אמר רבי שמעון, בא ראה מה כתוב. ויהי ריב בין רעי מקנה אברם, רב כתיב חסר יו"ד. שרצה לוט לחזור לעבודה הנה ששוכרים יושבי הארץ, וסוף הכתוב מוכיח, שכתוב והפנעני והפריזי אז יושב בארץ. ומגלן לנו שלוט חזר לסורו הרע לעבודה זרה? שכתוב ויסע לוט מקדם. מהו מקדם? מקדמונו של עולם. כתוב כאן ויסע לוט מקדם, וכתוב ויהי בנסעם מקדם. מה להלן נסיעה מקדמונו של עולם - אף כאן כן.

כיון שידע אברהם שלכך נטה לבו של לוט, מיזד - ויאמר אברם אל לוט וגו' הפרד נא מעלי. איך פדאי להתחבר עמי. אז נפרד ממנו אברהם ולא רצה ללכת ולהתחבר עמו, שכל מי שמתחבר לרשע, סופו ללכת אחריו ולהענש בגללו.

מגלן לנו? מיהושפט שהתחבר עם אחאב, ואלמלא זכות אבות גענש שם, שכתוב (דברי הימים ב יח) ויזעק יהושפט. ואז נצל, שכתוב ויסיתם אלהים ממנו, ועל כן לא רצה אברם ללכת עם לוט. ועם כל זה לא רצה לוט לחזור מסורו הרע, אלא ויבחר לו לוט את כל פפר הירדן ויסע לוט מקדם. נסע מקדמונו של העולם, ולא רצה

מקדם אתגטיל מן קדמאה דעלמא ולא בעא לאתדבקא במהימנותא שלימתא פאברהם. אברם ישב בארץ פנען. לאתדבקא בארתא דמהימנותא ולמדע חכמתא לאתדבקא במאריה. ולוט ישב בערי הפפר ויאהל עד סדם, עם אותם הרשעים של העולם שיצאו מתוך האמונה, שפתיב ואנשי סדם רעים וחסאים לה מאד. כל אחד נפרד לדרך פראוי. משום כך אשריהם החברים שמשפדלים בתורה יומם ולילה, והחברות שלהם עם הקדוש ברוך הוא, ועליהם פתוב (דברים ד) ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים, (דברים ד) ואתם הדבקים בני אלהיכם חיים פלכם היום:

וי אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו וגו'. רבי אבא פתח (יונה א) ויקם יונה לברוח תרשישה מלפני יי וגו'. ווי למאן דאסתתר מקמי קדשא בריך הוא דכתיב ביה (ירמיה כג) הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם יי והוא אתי למערק מקמיה.

אריא פתיב, (שיר השירים ב) יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה. יונתי דא כנסת ישראל. בחגוי הסלע דא ירושלם דאיהי סלקא על כל עלמא. מה סלע איהי עלאה ותקיפא על פלא אוף ירושלם איהי עלאה ותקיפא על פלא. בסתר המדרגה דא (בית המקדש) אתר דאקרי בית קדש הקדשים לפא דכל עלמא.

ובגין כך פתיב בסתר המדרגה בגין דתמן הות שכינתא מסתתרא כארתא דאיהי צנועה לבעלה ולא נפקא מביתא לבר. כמה דאת אמר (תהלים קכח) אשתך כגפן פוריה בירפתי ביתך וגו'. כך פנסת ישראל איהי שרפיה לבר מאתרהא בסתירו דרגא אלא

לדבק באמונה השלמה כמו אברהם.

אברם ישב בארץ פנען, להדבק במקום האמונה ולדעת החכמה להדבק בברונו. ולוט ישב בערי הפפר ויאהל עד סדם, עם אותם הרשעים של העולם שיצאו מתוך האמונה, שפתיב ואנשי סדם רעים וחסאים לה מאד. כל אחד נפרד לדרך פראוי. משום כך אשריהם החברים שמשפדלים בתורה יומם ולילה, והחברות שלהם עם הקדוש ברוך הוא, ועליהם פתוב (דברים ד) ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים פלכם היום.

וה' אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו וגו'. רבי אבא פתח, (יונה א) ויקם יונה לברוח תרשישה מלפני ה' וגו'. אוי למי שמסתתר מלפני הקדוש ברוך הוא, שפתיב בו (ירמיה כג) הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם ה', והוא פא לברוח מלפניו!

אריא פתיב (שיר א) יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה. יונתי - זו כנסת ישראל. בחגוי הסלע - זו ירושלם שהיא עולה על כל העולם. מה הסלע הוא עליון וחזק על הכל, אף ירושלם היא עליונה וחזקה על הכל. בסתר המדרגה - זה (בית המקדש) המקום שנקרא בית קדשי הקדשים, הלב של כל העולם.

ומשום כך פתוב בסתר המדרגה, משום ששם היתה השכינה נסתרת, כמו אשה שהיא צנועה לבעלה ואין יוצאת מביתה החוצה, כמו שנאמר (תהלים קכח) אשתך כגפן פוריה בירפתי ביתך וגו'. כך פנסת ישראל איהי שורה מחוץ למקומה בסתר המדרגה אלא בזמן של הגלות שהיא בתוך הגלות. ומשום

בזמנא דגלותא דאיהו בגו גלותא, ובגין דאיהי בגלותא, שאר עמין אית לון טיבו ושלוח יתיר.

תא חזי, בזמנא דישראל שריין על ארעא קדישא כלא הוה מתתקן פדקא יאות, ופרסייא שלים עלייהו, ועבדי פולחנא ובקע אורין דעלמא וסליק ההוא פולחנא לעילא לאתריה, בגין דארעא לא אתתקנת לפולחנא אלא לישראל בלחודייהו. ובגין כך שאר עמין עובדי עבודת פוכבים ומזלות הוה מתרחקי דלא הוה שלטין בה פדהשתא בגין דלא אתזנו אלא מתמצית.

ואי תימא תא חמינן כמה מלכין הוה דשליטין בזמנא דבית המקדש קיים על עלמא. תא חזי, בבית ראשון עד לא סאיבו ישראל ארעא, לא הוה שלטין שאר עמין עובדי עבודת פוכבים ומזלות אלא אתזנו מתמצית ובה הוה שלטין ולא כל כך. פיון דחבו ישראל וסאיבו ארעא כדין פכיכול דחו לה לשכינתא מאתרה ואתקרבת לדוכתא אחרא, וכדין שלטין שאר עמין ואתייהיב לון רשו לשלטאה.

תא חזי, ארעא דישראל לא שליט עליה ממנא אתרא בר קדשא בריך הוא בלחודוי. ובשעתא דחאבו ישראל והוה מקטרין לטעוון אתרנין בגו ארעא, פכיכול אדחייא שכינתא מאתרה ומשכי ומקטרי לאתקשרא טעוון אתרן גו שכינתא, וכדין אתייהיב לון שלטנותא, בגין דקטרת קטרא הוא לאתקטרא. וכדין שלטו שאר עמין, ובטלו נביאים, וכל אנון דרגין עלאין לא שלטו בארעא.

ורא אעדיו שלטנותא דשאר עמין בגין

שהיא בגלות, לשאר העמים יש טובה ושלוח יתיר.

בא ראה, בזמן שישראל שורים בארץ הקדושה, הכל היה מתקן פראוי, והכפסא שלם עליהם, ועושים את העבודה, ובקע האורים של העולם. ואותה העבודה עולה למעלה במקומה, משום שהארץ לא התקנה לעבודה אלא לישראל לבדם. ומשום כך שאר העמים עובדי עכו"ם היו מתרחקים, שלא היו שולטים בה כמו עכשו, משום שלא נזונו אלא מהתמצית.

ואם תאמר, הרי ראינו כמה מלכים היו ששלטו בזמן שבית המקדש קיים על העולם - בא ראה, בבית ראשון, כשטרם טמאו ישראל את הארץ, לא היו שולטים שאר העמים עובדי עכו"ם, אלא נזונו מן התמצית, ובה היו שולטים ולא כל כך. כיון שחטאו ישראל וטמאו את הארץ, אז פכיכול דחו את השכינה ממקומה, והתקרבא למקום האחר, ואז שלטו שאר העמים ונתנה להם הרשות לשלט.

בא ראה, על ארץ ישראל לא שולט ממנה אחר פרט לקדוש ברוך הוא לבדו. וכשעה שחטאו ישראל והיו מקטרים לעבודה הורה שבתוך הארץ, פכיכול נדחתה השכינה ממקומה, ומושכים ומקטרים לקשר עבודה זרה לתוך השכינה, ואז נתנה להם השליטה, משום שקטרת היא קשר להתקשר, ואז שלטו שאר העמים ובטלו נביאים, וכל אותן הדרגות העליונות לא שלטו בארץ.

ורא הסירו את שליטת שאר העמים, משום שהם משכו את

דאנון משכו לשכינתא לגבייהו. ועל דא בבית שני הא שולטנותא משאר עמין לא אעדיו וכל שפן בגלותא דשכינתא בשאר עמין אתר דשאר ממון שלטין ובגין כך פלהו ינקין מן שכינתא דאתקריבת גביהו.

וער (דף פח ע"א) דא בזמנא דישראל הוה שראן על ארעא ופלאחי פולחנא דקדשא ברין הוא, שכינתא הות צנועה ביניהו ולא נפקת מגו ביתא לבר באתגלייא. ובגין כך פל אנון נביאים דהוה בההוא זמנא לא נטלו נבואה אלא באתרה פדקאמרן. ובגין כך יונה הוה ערק לבר מארעא קדישא, דלא יתגלי עליה נבואה ולא יהך בשליחותא דקדשא ברין הוה.

ואי תימא הא חמינן דאתגלייא שכינתא בכבל דאיהו לבר. הא אוקימנא דכתיב, (יחזקאל א) הוה הוה, דהוה מה דלא הוה מן קדמת דנא מיומא דאתבני בי מקדשא, והוה נבואה לשעתא הות וכתיב על נהר כבר, נהר דכבר הוה מיומא דאתברי עלמא, ושכינתא אתגלייא תדיר עליה דכתיב, (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד וגו'. (שם האחר וגו') ודא איהו חד מיניהו.

ותמן אתגלייא שכינתא לפום שעתא דאצטריכו לה ישראל לפום צערייהו. אבל בזמנא אחרא לא אתגלייא. ובגין כך יונה בגין דלא תשרי עלוי שכינתא ולא תתגלי עליה, אזל מארעא קדישא וערק. הדא הוא דכתיב (יונה א) מלפני יי. וכתיב פי ידעו האנשים פי מלפני יי הוא בורח.

הא חזי, פמה דשכינתא לא אתגלייא אלא באתרא דאתחזי לה, אוף הכי לא בא ראה, כמו שהשכינה לא מתגלה אלא במקום הראוי לה, אף כך לא ראיה ולא מתגלה אלא

השכינה אליהם. ועל זה הגה בבית שני לא סרה השליטה משאר העמים, וכל שפן בגלות השכינה בשאר העמים, המקום ששם שולטים שאר הממנים. ומשום כך פלם יונקים מן השכינה שנקרבת אליהם. וער זה, בזמן שישאל היו שרויים על הארץ ועובדים את עבודת הקדוש ברוך הוא, השכינה היתה צנועה ביניהם, ולא יצאה מתוך ביתה החוצה בגלוי. ומשום כך, כל אותם הנביאים שהיו באותו הזמן, לא נטלו נבואה אלא במקומה, כפי שאמרנו. ומשום כך יונה הוה בורח מחוץ לארץ הקדש, כדי שלא תתגלה עליו הנבואה, ולא ילך בשליחות של הקדוש ברוך הוא.

ואם תאמר, הרי ראינו שהתגלתה השכינה בכבל, שהיא בחוץ - הנה פרשנו שכתוב (יחזקאל א) הוה הוה, שהיה מה שלא היה מלפני כן מיום שנבנה בית המקדש, והנבואה ההיא היתה לשעתה. וכתוב על נהר כבר, הנהר שפבר היה מן היום שנבנה העולם, והשכינה תמיד התגלתה עליו, שכתוב (בראשית ב) ונהר יצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד וגו' (שם האחר וגו'), וזה הוא אחד מהם.

ושם נגלתה השכינה לפי שעה שהצטרכו אותה ישראל לפי צערם, אבל בזמן אחר לא התגלתה. ומשום כך יונה, כדי שלא תשרה עליו השכינה ולא תתגלה עליו, הלך מארץ הקדש וברח. זהו שכתוב (יונה א) מלפני ה'. וכתוב פי ידעו האנשים פי מלפני ה' הוא בורח.

אף כך לא ראיה ולא מתגלה אלא

אתחזי ולא אתגלייא אלא בפר נש דאתחזי לה. דהא מן יומא דסליק על רעותיה דלוט לאתהפכא בסרחניה, אסתלקת רוחא קדישא מאברהם. וכד אסתלק לוט מגייה, מיד שרא רוח קדשא בדוכתיה דהא הוא דכתיב ויי אמר אל אברהם אחרי הפרד לוט מעמו וגו'.

הא חזי, פיון דחמא אברהם דלוט הוה תב לסרחניה, הוה דחיל אברהם. אמר דילמא חס ושלום בגין חברותא דדא אבידנא בגיניה חולקא קדישא דאעטר לי קדשא ברין הוה. פיון דאתפרש מגייה אמר ליה שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם.

מאי מן המקום אשר אתה שם דאתדבקת ביה בקדמיתא ואתעטרת בהימנותא שלימתא. צפונה ונגבה וקדמה וימה. אליו אנון מסעיו דהוה בקדמיתא דכתיב וילך למסעיו. וכתיב הלוך ונסוע הנגבה. אליו דרגין עלאין דאתעטר במהימנותא שלימתא בקדמיתא.

וברין אתבשר דלא יעדי מגייה ומן בנוי לעלמין דכתיב פי את כל הארץ אשר אתה רואה. מאי אשר אתה רואה. דא דרגא קדמאה דאתגלייא ליה פמה דאת אמר ליי הנראה אליו. ובגין כך אשר אתה רואה בגין דדרגא דא קדמאה אתפליל מפלהו דרגין וכלהו אתחזון ביה, ובגין כך פי את כל הארץ אשר אתה רואה וגו'.

רבי אלעזר אערע בבי אושפיזא בלוד, והוה עמיה רבי חזקיה. קם בליליא למלעי באורייתא, קם רבי חזקיה גביה. אמר ליה רבי אלעזר בקיסטרא דקוסטא חבריאי שכיחי.

פתח רבי אלעזר ואמר (שיר השירים ב) כתפוח

באדם שראוי לה. שהרי מיום שעלה על רצונו של לוט להתפלג לסורו הרע, הסתלקה רוח הקדש מאברהם. וכשהסתלק ממנו לוט, מיד שרטה רוח קדש במקומה. זהו שכתוב ויה אמר אל אברהם אחרי הפרד לוט מעמו וגו'.

בא ראה, פיון שראה אברהם שלוש הנה שב לסורו הרע, הנה פוחד אברהם. אמר, אולי חס ושלום משום החברות עם זה אבדתי בגללו את החלק הקדוש שעטר אותי הקדוש ברוך הוא. פיון שנפרד ממנו, אמר לו, שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם.

כמו מה זה מן המקום אשר אתה שם? שנדבקת בו בתחלה והתעטרת באמונה השלמה. צפונה ונגבה וקדמה וימה - אלו הם מסעיו שהיו בתחלה, שכתוב וילך למסעיו. וכתוב הלוך ונסוע הנגבה - אלו הדרגות העליונות שהתעטר באמונה השלמה בתחלה.

ואו התבשר שלא תזוז ממנו ומבניו לעולמים, שכתוב פי את כל הארץ אשר אתה ראה. מה זה אשר אתה ראה? זו הדרגה הראשונה שהתגלתה לו, כמו שנאמר לה הנראה אליו. ומשום כך אשר אתה ראה, משום שהדרגה הראשונה הזו נכללת מכל הדרגות וכלן נראות בה. ומשום כך פי את כל הארץ אשר אתה ראה וגו'.

רבי אלעזר נקלע לבית אכסניה בלוד, והיה עמו רבי חזקיה. קם בלילה לעסק בתורה. קם רבי חזקיה אליו. אמר לו רבי אלעזר, החברים נמצאים בארמון צר.

פתח רבי אלעזר ואמר, (שיר ב) כתפוח בעצי היער וגו'. כתפוח

בְּעֲצֵי הַיַּעַר וְגו'. פתפוח, דא קדשא ברין הוא, דאיהו חמיד ומתעטר בגונוי מפל שאר אילנין דלא אית דדמי ליה. רשים איהו מפלא, רשים הוא דלית אתרא כותיה. בגיני כף בצלו חמדתי. בצלו ולא בצלא אתרא. בצלו ולא בצלא דשאר ממנן. חמדתי, אימתי, מן יומא דהנה אברהם בעלמא דאיהו חמיד ורחים ליה לקודשא ברין הוא באהבה כמה דאת אמר, (ישעיה מא) אברהם אהבי. ופריו מתוק לחכי, דא הוא יצחק דאיהו איבא קדישא.

דבר אחר בצלו חמדתי וישבתי, דא יעקב. ופריו מתוק לחכי, דא יוסף הצדיק דעבד פירין קדישין בעלמא. ועל דא כתיב (בראשית לו) אלה תולדות יעקב יוסף. דכל אנון תולדות דיעקב (יוסף דאיהו דעבד תולדות) (נ"א ביוסף הצדיק קרי, דעבד תולדות ענין בלח) (ד"א ל"ג שבטים), ובגין כף אקרון ישראל על שמא דאפרים דכתיב, (ירמיה לא) הבן יקיר לי אפרים וגו'.

דבר אחר פתפוח בעצי היער. דא אברהם. דדמי ליה לתפוח דסליק ריחין (דף פה ע"ב) ואתרשים במהימנותא שלימתא על כל בני דריה, ואתרשים חד לעילא, ואתרשים חד לתתא דכתיב (יחזקאל ל"ג כ"ד) אחד היה אברהם. מאי טעמא הנה אחד. דלא הנה אתרא בעלמא די סליק למהימנותא דקדשא ברין הוא בר איהו. אמר ליה רבי חזקיה והא כתיב ואת הנפש אשר עשו בחרן. אמר ליה עד כען אנון לא הוו בדרגין עלאין דאתעטר בהו אברהם.

לבתר אמר ליה תו שמענא דלא אקרי אברהם אחד עד דאסתלק ביצחק ויעקב. פיון דאסתלק ביצחק ויעקב (נ"א והא)

זה הקדוש ברין הוא, שהוא נחמד ומתעטר בגונוי מפל שאר האילנות שאין מי שדומה לו. רשום הוא מן הכל, רשום הוא שאין אחר כמותו. משום כף בצלו חמדתי. בצלו ולא בצל של אחר. בצלו ולא בצל של שאר הממנים. חמדתי - מתי? מן היום שהיה אברהם בעולם, שהוא נחמד ואהב את הקדוש ברין הוא באהבה, כמו שנאמר (ישעיה מא) אברהם אהבי. ופריו מתוק לחכי - זה הוא יצחק, שהוא פרי קדוש. דבר אחר בצלו חמדתי וישבתי - זה יעקב. ופריו מתוק לחכי - זה יוסף הצדיק שעשה פרות קדושים בעולם, ועל זה כתוב (בראשית לו) אלה תולדות יעקב יוסף. שכל אותם התולדות של יעקב יוסף שהיו שמושה תולדות] (נ"א ביוסף הצדיק הם עומרים, שמושה תולדות ענין כלם] (ד"א שבטים), ומשום כף נקראו ישראל על שם אפרים, שכתוב (ירמיה לא) הבן יקיר לי אפרים וגו'.

דבר אחר פתפוח בעצי היער - זה אברהם, שדומה לתפוח שמעלה ריחות, ונצטין באמונה שלמה על כל בני דורו, ונרשם אחד למעלה ונרשם אחד למטה, שכתוב אחד היה אברהם. מה הטעם היה אחד? שלא היה אחר בעולם שעלה לאמונת הקדוש ברין הוא פרט לו. אמר לו רבי חזקיה, והרי כתוב ואת הנפש אשר עשו בחרן? אמר לו, עד כעת הם לא היו בדרגות עליונות שהתעטר בהם אברהם.

אחר כף אמר לו, עוד שמעתי, שלא נקרא אברהם אחד עד שהתעלה ביצחק ויעקב. פיון שהתעלה ביצחק ויעקב והיו שלשתם אבות העולם, אז נקרא

והווי כלהו תלתהון אבהון

דעלמא פדין אקרי אברהם אחד. וכדין הוא תפוח בעלמא רשים מפל בני עלמא. אמר ליה שפיר קא אמרת.

דבר אחר פתפוח בעצי היער דא קדשא ברין הוא. פן דודי דא קדשא ברין הוא. בצלו דא קדשא ברין הוא. חמדתי ועשבתי, פיומא דאתגלי קדשא ברין הוא על טורא דסיני וקבילו ישראל אורייתא ואמרו (שמות כד) נעשה ונשמע.

ופריו מתוק לחכי. אלין מלין דאורייתא דכתיב בהו (תהלים יט) ומתוקים מדבש ונופת צופים. דבר אחר ופריו מתוק לחכי, אלין נשמטהון דצדיקיא דכלהו איבא דעובדוי דקדשא ברין הוא וקיימי עמיה לעילא.

הא חזי, פל נשמתינ דעלמא דאנון איבא דעובדוי דקדשא ברין הוא כלהו חד ברין אד, וכד נחתי לעלמא כלהו מתפרשין בגונוין דבר ונוקבא, ואנון דבר ונוקבא מחברין פחדא.

והא חזי, תיאובתא דנוקבא לגבי דכורא עביד נפש. ותיאובתא דדכורא לגבי נוקבא עביד נפש. ורעותא דתיאובתא דדכורא לגבי נוקבא ואתדפקותא דיליה בה, אפיק נפש. וכליל תיאובתא (נ"א תיאובתיה) דנוקבא ונטיל לה. ואתפליל תיאובתא מתאה בתיאובתא דלעילא ואתעבידו רעותא פחדא בלא פירוודא.

וכרין (נטיל) כליל פלא נוקבא ואתעברת מן דכורא ותיאובתין דתרווייהו מתדבקן פחדא, ועל דא כלא כליל דא בדא. וכד נשמתינ נפקין דבר ונוקבא כחדא נפקין. לבתר פיון דנחתי מתפרשין דא לסטרא דא ודא לסטרא

אברהם אחד. ואז הוא תפוח בעולם, מצין מפל בני העולם. אמר לו, יפה אמרת.

דבר אחר, כתפוח בעצי היער - זה הקדוש ברין הוא. פן דודי - זה הקדוש ברין הוא. בצלו - זה הקדוש ברין הוא. חמדתי וישבתי - ביום שנגלה הקדוש ברין הוא על הר סיני וקבלו ישראל תורה

ואמרו נעשה ונשמע (שמות כד). ופריו מתוק לחכי - אלו דברי התורה שכתוב בהם (תהלים יט) ומתוקים מדבש ונופת צופים. דבר אחר ופריו מתוק לחכי - אלו נשמות הצדיקים שפולין פרי מעשיו של הקדוש ברין הוא ועומדות עמו למעלה.

בא ראה, כל נשמות העולם שהן פרי מעשיו של הקדוש ברין הוא, פולין אחד בסוד אחד. וכשיוודות לעולם, פולין נפרדות בגונים זכר ונקבה, והן זכר ונקבה מחברות יחד.

וכא וראה, תשוקת הנקבה לזכר עושה נפש, ותשוקת הזכר לנקבה עושה נפש. והרצון של תשוקת הזכר לנקבה והתדבקותו בה מוציאה נפש, וכולל תשוקת (תשוקת) הנקבה ונטיל אותה. ונכללת התשוקה הפתחונית בתשוקה שלמעלה, ונעשית רצון אחד בלי פרווד.

ואז (נטיל) פולל הפל נקבה, ומתעברת מן הזכר, והתשוקות של שניהם נדפקות יחד, ועל פן הפל כלול זה עם זה. וכשנשמות יוצאות, הן יוצאות יחד זכר ונקבה. אחר כף, פיון שיוודות, נפרדות זו לצד זה וזו לצד זה, והקדוש ברין הוא מונג אותן

כחדא נפקין. לבתר פיון דנחתי מתפרשין דא לסטרא דא ודא לסטרא

דא, וְקַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא מְזוּנָג לֹון לְבַתְרָ. וְלֹא אַתִּיּהִיב זְוונָא לְאַחְרָא אֲלֹא לְקַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא בְלַחֲדוּדִי, דְּאִיהוּ יַדַע זְוונָא דְלַהוּן לְחַבְרָא לֹון פְּדָקָא יֹאות.

וְכַאֲהוּ הוּא בַר נֶשׁ דְּזַכִּי בְעוּבְדוּי וְאִזִּיל בְּאוּרַח קְשׁוּט בְּגִין דְּאַתְחַבְר נַפְשׁ בְּנַפְשׁ פְּמָה דְהוּא מַעֲיַקְרָא, דְּהָא אִי זְכִי בְעוּבְדוּי דָּא הוּא בַר נֶשׁ שְׁלִים פְּדָקָא יֹאות. וּבְגִין כְּף פְּתִיב וּפְרִיו מְתוּק לְחַפְי. דְּהוּא בְתַקוּנָא מְבַרְךְ לְאַתְבְּרָכָא מְגִיּה עֲלֵמָא, בְּגִין דְכֵלָּא בְעוּבְדִין דְּבַר נֶשׁ פְּלִיא אִי זְכִי אִי לָא זְכִי.

אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה הָכִי שְׂמַעְנָא דְכְתִיב, (הושע יד) מִמְּנִי פְרִיךְ גְּמָצָא. קַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אָמַר לִיּה לְכַנְסַת יִשְׂרָאֵל מִמְּנִי וּדְאִי פְרִיךְ גְּמָצָא. פְּרִי גְמָצָא לָא כְתִיב אֲלֹא פְרִיךְ. הוּא תִיאוּבְרָא דְנוּקְבָא דְעַבִּיד נַפְשׁ וְאַתְפְּלִיל בְּתוּקְפָא דְדְכוּרָא וְאַתְפְּלִיל נַפְשׁ בְּנַפְשׁ וְאַתְעַבִּידוּ חַד פְּלִיל דָּא כְדָא כְדָאמְרִין. לְבַתְרָ אֲשַׁתְּפַחוּ תְרוּוּיָהוּ בְעֲלֵמָא, וְדָא בְחֵילָא דְדְכוּרָא אֲשַׁתְּכַח אִיבָא דְנוּקְבָא.

דְּבַר אַחַר בְּתִיאוּבְרָא דְנוּקְבָא אֲשַׁתְּכַח אִיבָא דְדְכוּרָא. דְּאִי לָאו תִיאוּבְרָא דְנוּקְבָא לְגַבִּי דְכוּרָא לָא אַתְעַבִּידוּ פִירִין לְעֲלֵמִין הָדָא הוּא דְכְתִיב מִמְּנִי פְרִיךְ גְּמָצָא:

וְהוּ בִימֵי אַמְרָפֶל מְלֶךְ שְׁנַעַר וְגו'. רַבִּי יוֹסִי פִתַח (ישעיה מא) מִי הָעִיר מִמְּזֻרְח צָדֵק לְרַגְלוֹ וְגו'. אֵת הַפְּסוּק הָזֶה בְּאֵרוֹ הַחֲבָרִים. אָבֵל הַפְּסוּק הָזֶה הוּא בְסוּד שֶׁל הַחֲקֵמָה, שְׁהָרֵי שְׁנִינּוּ, שְׂבַעַה רְקִיעִים עֲשֶׂה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה, וְכֵלֵם לְהוֹדִיעַ אֵת כְּבוֹד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכֵלֵם עוֹמְדִים לְהוֹדִיעַ אֵת סוּד הָאֱמוּנָה הָעֲלִיוֹנָה.

תָּא חֲזִי, אִית רְקִיעָא עֲלָאָה סְתִים לְעֵילָא מְנִיּהוּ דְאַנוּן שְׂבַעַה, וְדָא הוּא רְקִיעָא דְדְבַר לֹון וְנַהִיר לֹון לְכֵלָהוּ, וְדָא לָא אַתִּיּידַע, וְקִיּוּמָא בְשָׁאֲלַתָּא דְלֹא יִדְיעָא, בְּגִין דְּאִיהוּ סְתִים וְעַמִּיק, וְכֵלָּא תְרוּהִין עֲלִיָּה, וּבְגִין כְּף אֲקָרִי מ"י, פְּמָה דְּאוּקְמוּהָ דְכְתִיב, (איוב לח) מִבְּטָן מִי יֵצֵא הַקָּרַח וְאַתְמַר, וְהָאִי הוּא רְקִיעָא עֲלָאָה (דף 19 ע"א) דְּקִיּוּמָא עַל כָּל אַנוּן שְׂבַעַה.

וְאִית לְתַתָּא רְקִיעָא דְאִיהוּ תַתָּאָה מְכֵלָהוּ וְלֹא נְהִיר, וּבְגִין דְּאִיהוּ תַתָּאָה דְלֹא נְהִיר, הוּא רְקִיעָא דְעֲלִיָּהוּ אַתְחַבְר בִּיָּה, וְאֵלִין תְּרִין אַתְנוּן פְּלִיל לֹון בְּגִיּוּה וְאֲקָרִי יָם, דְּהוּא רְקִיעָא עֲלָאָה דְאֲקָרִי מ"י. בְּגִין דְּכָל אַנוּן רְקִיעִין אַתְרַנִּין אַתְעַבִּידוּ נַחֲלִין וְעֲאֵלִין לְגַבִּיָּה, וּכְדִין אִיהוּ יָם עֲלָאָה וְעַבִּד אִיבִין וְנוּנִין לְזַנְיָהוּ, וְעַל דָּא אָמַר דְּוֹד (תהלים קד) זֶה הַיָּם גְּדוֹל וְרַחֵב יַדַּיִם שָׁם רָמַשׁ וְאִין מִסְפַּר חַיּוֹת קְטַנוֹת עִם גְּדוֹלוֹת.

וְעַל דָּא כְתִיב, (ישעיה מא) מִי הָעִיר מִמְּזֻרְח צָדֵק יִקְרָאָהוּ לְרַגְלוֹ. מִי הָעִיר מִמְּזֻרְח. דָּא אַבְרָהָם. צָדֵק יִקְרָאָהוּ לְרַגְלוֹ. (נ"א דָּא שְׂרָה, ד"א צָדֵק יִקְרָאָהוּ לְרַגְלוֹ וְגו') דָּא הוּא רְקִיעָא תַתָּאָה דְכֵלָהוּ רְקִיעִין דְּאַתְעַבִּיד יָם.

וְתַן לְפָנֵינוּ גּוּיִם. מָאן הָאִי, הוּא רְקִיעָא תַתָּאָה דְאֲמְרִין דְעַבִּיד נוּקְמִין וְאַפִּיל שְׁנַאִין. וּבְהָאִי אֲשַׁתְּבַח דְּוֹד וְאָמַר (תהלים יח) וְאִיבֵי נַתַּתָּה לִי עֶרְף וּמִשְׁנַאֵי אֲצַמִּיתֵם. (ישעיה מא) וְתַן לְפָנֵינוּ גּוּיִם. אֵלִין אַנוּן עַמִּין דְּהוּא רְדִיף עֲלִיָּהוּן אַבְרָהָם וְקַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא הָוָה קְטִיל לֹון. (מאי ירד אלא) אֵלִין מְלָכִים דְּמִמְּנָן לְעֵילָא עֲלִיָּהוּ. וְתַן לְפָנֵינוּ גּוּיִם, אֵלִין עַמִּין דְּתַתָּא) וּמְלָכִים יִרְדָּ אֵלִין מִמְּנָן בְּרַבְרָן דְלְעֵילָא. דְּכַד עַבִּיד קַדְשָׁא בְרִיךְ

בָּא רָאָה, יֵשׁ רְקִיעַ עֲלִיוֹן נִסְתַּר לְמַעְלָה מְאוּתָם הַשְּׂבַעַה, וְזֶה הוּא הַרְקִיעַ שְׂמַנְהִיגִים וּמְאִיר לְכֵלֵם, וְזֶה אֵינוֹ נוֹדַע, וְעוֹמֵד בְּשָׁאֲלָה שְׁלֹא יִדְעָהּ, מְשׁוּם שְׁהוּא נִסְתַּר וְעַמִּיק, וְכֵלֵם תְּמַהִים עֲלָיו. וּמִשׁוּם כְּף נִקְרָא מ"י, כְּמוֹ שְׁפָרְשׁוּהָ שְׂכַתוּב (איוב לח) מִבְּטָן מִי יֵצֵא הַקָּרַח, וְנִאֲמַר. וְזֶה הוּא הַרְקִיעַ הָעֲלִיוֹן שְׂעוֹמֵד עַל כָּל אוּתָם הַשְּׂבַעַה.

וְיֵשׁ לְמַטָּה רְקִיעַ שְׁהוּא פְתַחוֹן מְכַלֵּם וְלֹא מְאִיר. וּמִשׁוּם שְׁהוּא פְתַחוֹן שְׁלֹא מְאִיר, אוּתוֹ הַרְקִיעַ שְׂעֲלִיָּהֶם מִתְחַבְר עִמוֹ, וּשְׂתֵי הָאוּרִיּוֹת הִלְלוּ הוּא כּוֹלֵלֵם בְּתוֹכוֹ, וְנִקְרָא יָם, שְׂאוּתוֹ הַרְקִיעַ הָעֲלִיוֹן שְׁנִקְרָא מ"י.

מִשׁוּם שְׂכַל אוּתָם הַרְקִיעִים הָאֲחָרִים נַעֲשִׂים נְחָלִים וְנִכְנָסִים אֵלָיו, וְאֵז הוּא הַיָּם הָעֲלִיוֹן, וְעוֹשֶׂה פְרוֹת וְדָגִים לְמִינֵיהֶם. וְעַל זֶה אָמַר דְּוֹד (תהלים קד) זֶה הַיָּם גְּדוֹל וְרַחֵב יַדַּיִם שָׁם רָמַשׁ וְאִין מִסְפַּר חַיּוֹת קְטַנוֹת עִם גְּדוֹלוֹת. וְעַל זֶה כְתוּב (ישעיה מא) מִי הָעִיר מִמְּזֻרְח צָדֵק יִקְרָאָהוּ לְרַגְלוֹ. מִי הָעִיר מִמְּזֻרְח - זֶה אַבְרָהָם. צָדֵק יִקְרָאָהוּ לְרַגְלוֹ - (נ"א וּ שְׂרָה, ד"א צָדֵק יִקְרָאָהוּ לְרַגְלוֹ וְגו') זֶה הוּא הַרְקִיעַ הַפְתַּחוֹן שֶׁל כָּל הַרְקִיעִים שְׂנַעֲשֶׂה יָם.

וְתַן לְפָנֵינוּ גּוּיִם, מִי זֶה? הוּא הַרְקִיעַ הַפְתַּחוֹן שְׂאֲמַרְנוּ, שְׂעוֹשֶׂה נְקֻמוֹת וּמְפִיל שׁוֹנְאִים. וּבְזֶה הַשְּׂתַבַּח דְּוֹד וְאָמַר (תהלים יח) וְאִיבֵי נַתַּתָּה לִי עֶרְף וּמִשְׁנַאֵי אֲצַמִּיתֵם. (ישעיה מא) וְתַן לְפָנֵינוּ גּוּיִם - אֵלוֹ הֵם הָעַמִּים שְׁהִיָּה אַבְרָהָם וְרַדְף אַחֲרֵיהֶם, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הִזִּה הוֹרֵג אוּתָם. וּמְלָכִים יִרְדָּ, (מה זה ירד? אלא) אֵלוֹ הַמְּלָכִים שְׂמַמְנִים לְמַעְלָה עֲלֵיהֶם, וְתַן לְפָנֵינוּ גּוּיִם - אֵלוֹ הָעַמִּים שְׂמַמְנִין וּמְלָכִים יִרְדָּ - אֵלוֹ

הממנים הגדולים שלמעלה. שפאשר הקדוש ברוך הוא עושה דין בעולם ור"א בעם, הוא עושה דין בכל, במעלה ובמטה.

(ישעיה מא א) ירדפם יעבור שלום ארח ברגליו לא יבוא, (ישעיה מא א). ירדפם - זה אברהם, שאברהם היה ורדף אותם, והקדוש ברוך הוא היה עובר לפניו והורג אותם, שכתוב יעבור שלום. זה הקדוש ברוך הוא שנקרא שלום. ארח ברגליו לא יבוא, וכי עולה על דעתך שאברהם היה הולך בתוף העננים או בתוף סוסים ומרפכות? אלא ארח ברגליו לא יבוא, שלא היה הולך לפני אברהם לא מלאך ולא שליח, אלא הקדוש ברוך הוא לבדו, שכתוב ארח ברגליו. מי זה רגליו? אלו המלאכים שפתחו של הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר (זכריה יד) ועמדו רגליו ביום ההוא וגו'.

דבר אחר מי העיר ממזרח - בא ראה, בשעה שהקדוש ברוך הוא העיר את העולם להביא את אברהם ולקרב אותו אליו, התעוררותו הוא משום שעתיד היה לצאת ממנו יעקב ולהעמיד שנים עשר שבטים כלם צדיקים לפני הקדוש ברוך הוא. צדק יקראהו לרגלו, שהקדוש ברוך הוא היה תמיד קורא לו מיום שנברא העולם, כמו שנאמר (ישעיה מא) קרא הדרות מראש. ומשום כך, צדק יקראהו ודאי לרגלו - להתחבר בו בעבודתו ולקרב אותו אליו, כמו שנאמר (שמות יא) העם אשר ברגליו.

דבר אחר מי העיר ממזרח - שמשם ראשית האור להאיר. משום שהדרום, אותו החזק של האור שלו הוא מן המזרח. ועל כן, מי העיר - אותו האור של הדרום. ממזרח - משום שהוא

הוא דינא בעלמא (ד"א בעמא) בכלא עביד דינא בעילא ותתא.

ירדפם יעבור שלום ארח ברגליו לא יבוא (ישעיה מא א). ירדפם דא אברהם.

דאברהם הנה רדיף לון, וקודשא בריך הוא הנה עבר קמיה וקטיל לון. דכתיב יעבור שלום דא קדשא בריך הוא דאקרי שלום.

ארח ברגליו לא יבוא. וכי סלקא דעתך דהנה אברהם אזיל פגו ענני או פגו

סוסון ורתיכין. אלא ארח ברגליו לא יבוא, דלא הנה אזיל קמיה דאברהם לא מלאכא ולא שליחא אלא קדשא בריך הוא בלחודוי

דכתיב ארח ברגליו. מאן רגליו אלין מלאכין דאנון תחותוי דקדשא בריך הוא כמה דאת

אמר, (זכריה יד) ועמדו רגליו ביום ההוא וגו'.

דבר אחר מי העיר ממזרח. תא חזי, בשעתא דקודשא בריך הוא אתער

עלמא לאייתא דאברהם ולקרבא ליה לגביה, האי אתערותא בגין דזמין יעקב

למיפק מניה ולקיימא תריסר שבטין פלהו זכאין קמיה דקודשא בריך הוא. צדק

יקראהו לרגלו. דקדשא בריך הוא הנה קרי ליה תדיר מן יומא דאתברי עלמא כמה דאת

אמר, (ישעיה מא) קורא הדורות מראש, ובגין כך צדק יקראהו ודאי. לרגלו, לאתחברא ביה

בפולחניה ולקרבא ליה לגביה. כמה דאת אמר, (שמות יא) העם אשר ברגליו.

דבר אחר מי העיר ממזרח. דמתמן שרותא דנהורא לאנהרא. בגין דדרום ההוא

תקפא דנהורא דיליה מגו מזרח איהו. ועל דא מי העיר ההוא נהורא דדרום. ממזרח,

האור שלו הוא מן המזרח. ועל כן, מי העיר - אותו האור של הדרום. ממזרח - משום שהוא

בגין דאיהו נטיל ואתון בקדמיתא, ותיאובתא דההוא רקיעא עלאה למיהב ליה למזרח.

צדק יקראהו לרגלו. דא מערב, דאיהו קרי ליה תדיר ולא שכיה כמה דאת אמר

(תהלים ב) אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל. בגין דמערב אתער תדיר לגביה.

יתן לפניו גוים ומלכים ירד. דהא מניה קביל תקפא לאכנעא כל אנון עמין דעלמא.

רבי יהודה אמר (ישעיה מא) מי העיר ממזרח, דא אברהם דלא נטיל אתערותא לגבי

קדשא בריך הוא אלא ממזרח, בגין דתמא שמשא דנפיק בצפרא מסטרא דמזרח, נטיל

אתערותא לנפשיה דאיהו קדשא בריך הוא. אמר דא הוא מלפא דברא יתי. פלח ליה כל

ההוא יומא, לרמשא תמא שמשא דאתפניש (זכריה נב) וסיהרא נהרא. אמר דא הוא ודאי

דשליט על ההוא פולחנא דפליחית כל האי יומא, דהא אתחשף קמיה ולא נהיר. פלח

ליה כל ההוא ליליא.

לצפרא תמא דאזלא חשוכא ואתנהיר סטרא דמזרח. אמר ודאי כל אלין

מלפא אית עלייהו ושלטי דאנהיג לון. פיון דתמא קדשא בריך הוא תיאובתא דאברהם

לגביה, בדין אתגלי עלוי ומליל עמיה, דכתיב צדק יקראהו לרגלו. דמליל עמיה ואתגלי עליה.

רבי יצחק פתח (ישעיה מה) דובר צדק מגיד מישרים. (דף פ"ב ע"ב) קדשא בריך הוא כל

מלוי אנון בקושטא, ועביד מישרים, כמה עביד מישרים. בגין דכד ברא קדשא בריך

הוא עלמא, לא הנה קאים והנה מתמוטט להכא ולהכא. אמר ליה קדשא בריך הוא

לעלמא, מה לך דאת מתמוטט. אמר ליה,

נוסע וגוון בראשונה, ותשוקתו של אותו הרקיע העליון לתת למזרח.

צדק יקראהו לרגלו - זה המערב, שהוא תמיד קורא לו ולא שוקט, כמו שנאמר (תהלים פ)

אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקט אל, משום שהמערב תמיד מתעורר אליו. יתן לפניו

גוים ומלכים ירד, שהרי מפני מקבל את החזק להכניע את כל אותם העמים של העולם.

רבי יהודה אמר, (ישעיה מא) מי העיר ממזרח - זה אברהם, שלא נטיל התעוררות אל הקדוש ברוך

הוא אלא ממזרח. משום שראה את השמש שיוצאת בבקר מצד המזרח, נטל התעוררות לנפשו

שהוא הקדוש ברוך הוא. אמר, זה הוא המלך שבבא אותו. עבד לו כל היום ההוא. לערב ראה

לשמש שנאסף (תהלים יצא) והלכנה מאירה. אמר, זה הוא ודאי ששולט על אותה העבודה

שעבדתי כל היום הזה, שהנה נחשף לפניו ולא מאיר. עבד לו כל הלילה ההוא.

לכך ראה שהלכה החשכה והאיר צד המזרח. אמר, ודאי כל אלו יש עליהם מלך ושלטי

שמנהיג אותם. פיון שראה הקדוש ברוך הוא את תשוקתו של אברהם אליו, אני התגלה

אליו ודבר עמו, שכתוב צדק יקראהו לרגלו, שדבר עמו והתגלה עליו.

רבי יצחק פתח, (שם מה) דבר צדק מגיד מישרים. כל דברי הקדוש ברוך הוא הם אמת ועושה

מישרים. כמה הוא עושה מישרים? משום שכאשר ברא הקדוש ברוך הוא את העולם,

לא היה עומד, והיה מתמוטט לכאן ולכאן. אמר הקדוש ברוך

לכאן ולכאן. אמר הקדוש ברוך

הוא לעולם: מה לך שאפתה מתמוטט? אמר לו: רבוננו של עולם, איני כולל לעמד, שאין בי יסוד על מה שאתקיים. אמר לו: הרי אני עתיד להעמיד בך צדיק אחד שהוא אברהם שיאהב אותי. מיד עמד העולם בקיימו. זהו שפתיב (בראשית ב) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם. אל תקרי בהבראם אלא באברהם. באברהם מתקיים העולם.

אמר רבי חייא, (ישעיה מה) מגיד משיב מישרים, שהנה השיב העולם לקדוש-ברוך הוא: אותו אברהם עתיד הוא שיצאו ממנו בנים שיחריבו את המקדש וישרפו את התורה. [ג"א לצאת ממנו ישמאל. אמר לו: הנה יצחק! אמר לו: עתיד לצאת ממנו עשו הרשע שחריב את בית המקדש וישרף התורה.] אמר לו: עתיד אדם אחד לצאת ממנו שהוא יעקב, ויצאו ממנו שנים עשר שבטים כלם צדיקים. מיד התקיים העולם בשבילו. זהו שפתיב מגיד משיבים.

רבי אלעזר אמר, הרי הערנו, וידבר, ויגד, ויאמר - כלם לטעמם מתפרשים. וידבר הוא בגלוי, דרבה חיצונה, שאינה דרבה פנימית כמו אותן הדרגות העליונות. וזהו דבר צדק. ויגד, הוא רמז לדרבה פנימית עליונה ששולטת על הדבור, וזהו מגיד משיבים. מי המשיבים? זו הדרבה העליונה שיעקב שרוי בה. זהו שפתיב (תהלים טז) כוננת משיבים. ומשום כך פתיב מגיד ולא כתיב דובר.

אמר רבי יצחק והא כתיב, (דברים ד) ויגד לכם את בריתו. אמר ליה הכי הוא ודאי איהו דרגא דשליטא על תמאה דאיהו דובר צדק. וכלא (בה) איהו (ג"א לאשהלא איבא) לאסתפללא

ששולטת על התחנותה שהיא דבר צדק, והכל (בה) הוא (ג"א לשתל הפרי) להתבונן (יש) כאן. בא ראה, שאף על גב שהדבור הוא תחתון, אל תאמר שאינו עליון, אלא ודאי הדבור הוא מלא מן הכל

(איבא) הקא. (ג"א אתיא). תא חזי, דאף על גב דדבור איהו תמאה, לא תימא דלא עלאה איהו, אלא ודאי דבור מלייא איהו מפלא ודרגא עלאה איהו. וסימניה (דברים לב) פי לא דבר רק הוא מכפם.

רבי אלעזר הוה אזיל לבי חמוי, והוה עמיה רבי חייא ורבי יוסי ורבי חזקיה. אמר רבי אלעזר הא חמינא דאתערוותא דלעילא לאו איהו אלא כד אתער לתמא, דהא אתערוותא דלעילא בתיאובתא דלתמא תלייא (מלהא).

פתח ואמר, (תהלים פג) אלהים על דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל. דא הוא אתערוותא דלתמא בגין לשלטה. אמר דוד, אלהים אל דמי לך, לאתערא לגבי עלאה ולאחתברא גבי ימינא. מאי טעמא בגין (תהלים פג) פי הנה איביך יהמיון וגו' (ובתיב) פי נועצו לב יחדיו עליך ברית יכרותו, ובגין כך אלהים אל דמי לך לאתערא לגבי עילא, דהא כדין אתערת ימינא וקטירת לה בהדה. וכד אתקשרת בימינא כדין אתבר שגאין דכתיב (שמות טו) ימינך יי נאדרי בפת ימינך יי תרעץ אויב.

ותא חזי בשעתא דאתחברו כל אנון מלכין לאגחא קרבא עליה דאברהם, אתיעטו לאעברא ליה מן עלמא, וכיון דשלטו בלוט בר אחיה דאברהם מיד אזלו, דכתיב ויקחו את לוט ואת רכושו בן אחי אברם וילכו. מאי טעמא, בגין דדיוקניה דלוט הוה דמי לאברהם, ובגין כך וילכו, דכל ההוא קרבא בגיניה הוה.

מאי טעמא. בגין דהוה אברהם אפיק בני עלמא מפולחנא נוכראה ואעיל לון בפולחנא דקודשא בריה הוא. ותו קדשא בריה הוא

והוא דרבה עליונה, וסימנן לדבר - (שם לב) פי לא דבר רק הוא מכפם. רבי אלעזר הנה הולך לבית חמיו, והיו עמו רבי חייא ורבי יוסי ורבי חזקיה. אמר רבי אלעזר, הנה ראייתי שהתעוררות של מעלה אינה אלא פשמתעורר למטה, שהרי ההתעוררות של מעלה תלויה בפתשוקה של מטה (תדבר).

פתח ואמר, (תהלים פג) אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל. זו היא ההתעוררות של מטה כפי לשלט. אמר דוד, אלהים אל דמי לך, להעיר אל העליון ולהתחבר אל הימין. מה הטעם? משום (שם) פי הנה איביך יהמיון וגו'. (וקריב) פי נועצו לב יחדיו עליך ברית יכרותו, ומשום כך, אלהים אל דמי לך להעיר כלפי מעלה, שהרי אז מתעורר הימין וקושר אותה עמה. וכאשר נקשרת בימין, אז נשברים השונאים, שפתיב (שמות טו) ימינך ה' נאדרי בפת ימינך ה' תרעץ אויב.

וכא וראה, בשעה שהתחברו כל אותם המלכים להלחם בקרב על אברהם, התיעצו להעבירו מן העולם, וכיון ששלטו בלוט בן אחיו של אברהם, מיד הלכו, שפתיב ויקחו את לוט ואת רכשו בן אחי אברם וילכו. מה הטעם? משום שדמותו של לוט היתה דומה לאברהם, ומשום כך וילכו, שכל אותו הקרב היה בשבילו. מה הטעם? משום שאברהם היה מוציא את בני העולם מעבודה זרה ומכניס אותם לעבודת הקדוש ברוך הוא. ועוד, הקדוש ברוך הוא העיר אותם בעולם כדי לגדל את שמו של אברהם בעולם ולקרב אותו לעבודתו. וסוד הדבר

אתער לון בעלמא בגין לגדלא שמא דאברהם בעלמא ולקרבא ליה לפולחניה. ורזא דמלה כיון דאברהם אתער למרדף אבתרייהו כדין אלהים אל דמי לך עד דאתקשר כלא באברהם, וכד אתקשר כלא באברהם כדין אתברו כלהו מלכין מקמיה כדקא אמרן דכתיב ימינך יי תרעץ אויב וגו': ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם וינין. רבי שמעון פתח ואמר (תהלים ע) ויהי בשלם סכו וגו'. תא חזי פד סליק ברעותא דקדשא ברין הוא למברי עלמא, אפיק חד שלהובא דבוצינא דקרדינותא. ונשף זיקא בזיקא חשכא וואקידת. ואפיק מגו (דף ט"ו פ"א) סטרי תהומא חד טיף וחבר לון פחד וברא בהו עלמא.

ההוא שלהובא סליק ואתעטר בשמאלא, וההוא טיף סליק ואתעטר בימינא, סלקו חד בחד אחלפו דוכתי דא לסטרא דא ודא לסטרא דא, דנחית סליק ודסליק נחית. אתקטרו דא בדא, נפיק מבינייהו רוח שלים. כדין אנון תרין סטרין אתעבידו חד ואתייהיב בינייהו ואתעטרו חד בחד. כדין אשתכח שלם לעילא ושלם לתתא, ודרגא אתקיים. ואתעטרת ה"א בוא"ו וא"ו בה"א, כדין סלקא ה"א ואתקשרא בקשורא שלים. כדין ומלכי צדק מלך שלם. מלך שלם ודאי מלך איהו דשליט בשלימו, אימתי איהו מלך שלם פיומא דכפורי דכל אנפין נהירין.

(דבר אחר מלכי צדק מלך שלם, אמר רבי שמעון בעא קדשא ברין הוא למיפק כהנתא משם כמה דאת אמר ברין אברהם לאל עליון, כיון דאקדים ברכתא דאברהם לברכתא דמריה, אמר ליה אברהם וכי מקדימין ברכתא דעבדא לברכתא דמריה, מר אתחובית כהנתא לאברהם דכתיב,

- כיון שאברהם התעורר לרדף אחריהם, אז אלהים אל דמי לך, עד שהכל נקשר לאברהם. וכשהכל נקשר לאברהם, אז נשברו כל המלכים מלפניו, כמו שאמרנו, שכתוב ימינך ה' תרעץ אויב וגו'. ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם וינין. רבי שמעון פתח ואמר, (תהלים ע) ויהי בשלם סכו וגו'. בא ראה, כשעלה ברצון הקדוש ברין הוא לברא את העולם, הוציא שלהבת אחת של המאור של הניצוץ הקשה, ונשף רוח ברין חשוכה ושוךפת. והוציא מתוך צדי התהום טפה אחת, וחבר אותם יחד, וכרא בהם את העולם.

אותה השלהבת עלתה והתעטרה בשמאל, ואותה הטפה עלתה והתעטרה בימין. עלו אחד עם אחד, החליפו מקומות, זה לצד זה וזה לצד זה. זה שירד עלה, וזה שעלה ירד. נקשרו זה עם זה ויצאה מביניהם רוח שלמה, ואז אותם שני הצדדים נעשו אחד, ונתנה ביניהם (היה) והתעטרו האחד עם האחד. ואז נמצא שלום למעלה ושלום למטה, והדרגה התקיימה. התעטרה ה"א עם וא"ו, וא"ו עם ה"א, ואז עלתה ה"א ונקשרה בקשר שלם. ואז ומלכי צדק מלך שלם. מלך שלם הוא ודאי מלך ששולט בשלמות. מתי הוא מלך שלם? ביום הכפורים, כשכל הפנים מאירות. (דבר אחר מלכי צדק מלך שלם, אמר רבי שמעון, רצה הקדוש ברין הוא להוציא כהנה משם, כמו שאמר ברין אברהם לאל עליון. כיון שהקדים ברכת אברהם לברכת רבנו, אמר לו אברהם: וכי

בכריה נשבע יי ולא ינחם אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק, דכתיב (והוא כהן לאל עליון, ואין ירעו כהן)

דבר אחר ומלכי צדק. דא עלמא בתראה. מלך שלם, דא עלמא עלאה. דאתעטר חד בחד בלא פירוודא תרין עלמין כחדא, ואפילו עלמא תתאה כלא הוא. וחד מלה איהו. הוציא לחם וינין דתרין אלין ביה. והוא כהן לאל עליון משמש עלמא לקבל עלמא. והוא כהן דא זמינא. לאל עליון עלמא עלאה. ובגין כך בעי כהנא לברכא עלמא.

תא חזי, ברכאן (ד"א ל"ב כ"ד) נטיל האי עלמא תתאה כד אתחבר בכהנא רבא כדין ויברכהו ויאמר ברין אברהם (יני) לאל עליון הכי הוא ודאי. כגוונא דא בעי כהנא לתתא לקשרא קשרין ולברכא האי דוכתא בגין דיתקשר בימינא לאתקשרא תרין עלמין פחד. ברין אברהם רזא דמלה תקוונא דברכאן איהו.

ברין אברהם כמה דאמרינן ברין אתה. לאל עליון. יי אלהינו. קונה שמים וארץ. מלך העולם. והאי קרא רזא דברכאן איהו. (ובגין כך) ויברכהו מתתא לעילא. וברין אל עליון (אשר מן צדו כבוד). מעילא לתתא. ויתן לו מעשר מפל לאתדבקא באתר דקשורא אתקשר לתתא.

עד דהוו אזלי, אערע בהו רבי ייסא וחד יודאי בהדיה. והנה אמר ההוא יודאי (תהלים כ"ד) לדוד אליך יי נפשי אשא. לדוד. וכי אמאי לא כתיב מזמור לדוד או לדוד מזמור. אלא בגין דרגיה קאמר לדוד תושבכתא דאמר בגיניה אליך יי נפשי אשא. אליך יי

לדוד מזמור? אלא בשביל דרגתו אמר דוד את התשבחת שאמר בשבילו. אליך ה' נפשי אשא, אליך ה' למעלה. נפשי, מי זו נפשי? (אשא) זה דוד, (הוא) הדרגה הראשונה שאמרנו. אשא - אעלה,

מקדימים ברכת העבר לברכת רבו? מר נתנה הכהנה לאברהם, שכתוב (תהלים ק"ו) [נאם ה'] לארני שב לימיני. וכתוב אחרי, נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק. שכתוב (והוא כהן לאל עליון, ואין ירעו כהן).

דבר אחר ומלכי צדק - זה העולם האחרון. מלך שלם - זה העולם העליון. שהתעטר אחד עם אחד בלי פירוד שני עולמות יחד, ואפילו העולם התחתון הוא הכל, והוא דבר אחד. הוציא לחם וינין - שבו שני אלו. והוא כהן לאל עליון - משמש עולם נגד עולם. והוא כהן - זה הימין. לאל עליון - העולם העליון, ומשום כך צריך הכהן לברך את העולם.

בא ראה, הכרכות נוטל העולם התחתון הזה, כשמתחבר עם הכהן הגדול, ואז ויברכהו ויאמר ברין אברהם לאל עליון. כך זה ודאי, כמו כן צריך הכהן למטה לקשר קשרים ולברך את המקום שני, כדי שיתקשר הימין לקשר שני עולמות יחד. ברין אברהם - סוד הדבר הוא תקון הכרכות.

ברין אברהם - כמו שאמרנו, ברין אתה. לאל עליון - ה' אלהינו. קנה שמים וארץ - מלך העולם. והפסוק הזה הוא סוד הכרכות. (ומשום כך) ויברכהו - ממשטה למעלה. וברין אל עליון (אשר מן צדו כבוד), וברין אל עליון - ממעלה למטה. ויתן לו מעשר מפל - להתדבק במקום שהקשר נקשר למטה.

בעולם האלוקים פגש בהם רבי ייסא ויהודי אחד עמו. והיה אותו היהודי אומר, (שם כ"ד) לדוד אליך ה' נפשי אשא. לדוד. וכי למה לא כתיב מזמור לדוד או

לדוד מזמור? אלא בשביל דרגתו אמר דוד את התשבחת שאמר בשבילו. אליך ה' נפשי אשא, אליך ה' למעלה. נפשי, מי זו נפשי? (אשא) זה דוד, (הוא) הדרגה הראשונה שאמרנו. אשא - אעלה,

דלעילא אפיק מזונין וברכאן לעלמין בלהו. והוא כהן לאל עליון דאשתכח פלא בשלימו עלאה פדקא חזי. לאתחזאה כמה דחייבא עבדי פגימו בעלמא ומנעי ברכאן. הכי נמי בגין זפאין אתיין ברכאן לעלמא, ובגניייהו אתפרכאן כל בני עלמא: ויתן לו מעשר מפל. מאי מעשר מפל מאנון ברכאן דנפקי מפל. בגין דאיהו אתר דכל ברכאן דנחתי לעלמא מתמן נפקי. דבר אחר ויתן לו מעשר מפל. קדשא בריך הוא יתב ליה מעשרא. ומאן איהו, דא דרגא דכל פתחין דמהימנותא וברכאן דעלמא ביה קיימי ואיהו מעשר ואיהו חד מעשרה ואיהו עשרה ממאה. מפאן ולהלאה עאל אברהם בקיומא דלעילא פדקא חזי.

אמר ליה רבי אלעזר שפיר קא אמרת. אמר ליה רבי אלעזר מאי עבידתך, אמר ליה קרינא דרדקי באתרי, השתא אתא רבי יוסי דכפר חנין למתא וסליקו לון מגבאי ואותבו לון לגביה. והווי יהבין לי כל בני מתא אגרא כההוא זמנא דדרדקי הווי גבאי. ואסתפלנא בנפשאי דלא אתחזי לי לאתהני מנייהו למגנא, ואגירנא גרמאי בהדי (דמחוא) דהאי חפים. אמר רבי אלעזר ברכאן דאפא אצטריכו הכא.

קמו. אתו קמיה דרבי שמעון (לכתרי), והנה יתיב ולעי כל יומא קמיה דרבי שמעון. ויומא חד הוה עסיק בנטילת ידים קמיה. אמר כל מאן דלא נטיל ידוי כדקא יאות, אף על גב דאתענש לעילא אתענש לתתא, ומאי עונשיה לתתא, דגרים ליה לגרמיה מסכנותא. כמה דעונשיה כן, הכי הוא זכי מאן דנטיל ידוי כדקא יאות דגרים

מכל העולמות. הוציא - כמו שנאמר תוצא הארץ, מהדרגות שלמעלה מוציא מזונות וברכות לכל העולמות. והוא כהן לאל עליון - שהכל נמצא בשלמות עליונה כראוי. להראות, כמו שהרשעים עושים פגם בעולם ומונעים ברכות, כן גם בשביל הצדיקים באות ברכות לעולם, ובגללם מתברכים כל בני העולם.

ויתן לו מעשר מפל, מה זה מעשר מפל? מאותם הברכות שיוצאות מכל, משום שהוא המקום שכל הברכות שיוצאות לעולם יוצאות משם. דבר אחר ויתן לו מעשר מפל - הקדוש בריך הוא נתן לו מעשר, ומה הוא? זו הדרגה שכל פתחי האמונה והברכות של העולם עומדות בה, והיא מעשר, והיא אחת מעשרה, והיא עשרה ממאה. מפאן והלאה נכנס אברהם בקיום שלמעלה כראוי. אמר לו רבי אלעזר, מה מעשיך? אמר לו, קלמד תינוקות במקומי. כעת בא רבי יוסי מכפר חנין לעיר, וסליק אותם מאצלי, והושיבו אותם אצלו. והיו נותנים לי כל בני העיר שכר כמו אותו הזמן שהתינוקות היו אצלי, והסתפתי בעצמי שלא ראוי לי להנות מהם בחנם, והשכרתי עצמי עם החכם (הוא) הזה. אמר רבי אלעזר, פאן צריך את הברכות של אבא.

קמו. הלכו לפני רבי שמעון ואמר דו, והיה יושב ולומד כל יום לפני רבי שמעון. ויום אחד היה עוסק בנטילת ידים לפניו. אמר, כל מי שלא נטיל ידיו כראוי, אף על גב שיענש למעלה - נענש למטה. ומה ענשו למטה?

לגרמיה ברכאן דלעילא דשראן ברכאן על ידוי פדקא יאות, ואתפרך בעותרא. (דף פח ע"א). לכתר אקדים רבי שמעון חמא ליה דאנטל ידוי כמנא ונטיל לון בשיעורא סגניא דמיין. אמר רבי שמעון מלא ידיו מברכותיך. וכך הוה, מההוא יומא ולהלאה אתעתר ואשפח סימא והוה לעי באורייתא ויהיב מזונא למסכני כל יומא, והנה חדי עמהון ומספר לון אנפין נהירין. קרא עליה רבי שמעון (ישעי' מ"א) ואתה תגיל בני בקדוש וגו', (חבר)

אחר הדברים האלה היה דבר יי אל אברהם וגו'. רבי יהודה פתח (שיר השירים ז) אני לדודי ועלי תשוקתו. הא אוקמוה, אבל באתערוותא דלתתא אשתכח אתערוותא לעילא, דהא לא אתער לעילא עד דאתער לתתא. וברכאן דלעילא לא משתפחי אלא במה דאית ביה ממשא ולא אוהו ריקניא.

מנלן מאשת עובדיהו דאמר לה אלישע (מלכים ב ד) הגידי לי מה יש לך בבית. דהא ברכאן דלעילא לא שריין על פתורא ריקניא ולא באתר ריקניא. מה כתיב ותאמר אין לשפחתך כל בבית פי אם אסוף שמן. מאי אסוף. אלא אמרה ליה שיעורא דהאי משחא לאו איהי אלא כדי משיחת אצבעא זעירא.

אמר לה נתמתני. דהא לא ידענא היאך ישרון ברכאן דלעילא בדוכתא ריקניא, אבל השתא דאית לך שמן, דא הוא אתר לאשתפחא ביה ברכאן. מנלן דכתיב, (תהלים קלג) כשמון הטוב וגו' וסיפיה מה כתיב, (תהלים קלג) פי שם צנה יי את הברכה חיים עד וגו'. ובסופו מה כתוב? (שם) פי שם צנה ה' את הברכה חיים עד העולם. ובמקום

שגורם לעצמו עני. כמו שענשו כן - כן זוכה מי שנוטל ידיו כראוי, שגורם לעצמו ברכות שלמעלה, ששורות הברכות על ידו כראוי ומתברך בעשר.

אחר כן הקדים רבי שמעון, וראה אותו שנוטל ידיו במים, ונוטל ידיו בשעור רב של מים. אמר רבי שמעון, מלא ידיו מברכותיך. וכך היה. מאותו היום והלאה התעשר ומצא אוצר, והיה עוסק בתורה ונותן מזון לעניים כל יום, והיה שמח עמהם, ומסביר להם בפנים מאירות. קרא עליו רבי שמעון, (ישעיה' מא) ואתה תגיל בה' בקדוש וגו'.

אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברהם וגו'. רבי יהודה פתח, (שיר ז) אני לדודי ועלי תשוקתו. הרי פרשה, אבל בהתעוררות שלמטה תמצא ההתעוררות שלמעלה, שהרי אין מתעורר למעלה עד שמתעורר למטה, והברכות שלמעלה לא נמצאות אלא במה שיש בו ממש, ואינו ריקן.

מנן לנו? מאשת עובדיהו שאמר לה אלישע (מלכים ב ד) הגידי לי מה יש לך בבית. שהרי הברכות שלמעלה אינן שורות על שלחן ריק ולא במקום ריק. מה פתוב? ותאמר אין לשפחתך כל בבית פי אם אסוף שמן. מה זה אסוף? אלא אמרה לו, השעור של השמן הזה אינו אלא כדי משיחת אצבע קטנה.

אמר לה, נתמתני, שהרי לא ידעתי איך ישרו הברכות שלמעלה במקום ריק, אבל עכשו שיש לך שמן, זהו מקום שימצאו בו ברכות. מנן לנו? שכתוב (תהלים קלג) כשמון הטוב

העולם. ובאתרא דא שראן ברקאן. (ואתמר).
ואי תימא (תהלים קלב) בטל חרמון שיורד על
הררי ציון ולא כתיב שמן אלא טל.
אלא איהו שמן ואיהו טל. ההוא טל איהו
דאטיל קדשא בריך הוא מממשחא עלאה.
דההוא שמן נפק לסטרא דימינא.

הרין אנון זין ושמן. ואזלו לתרין סטרין. זין
לסטר שמאלא שמן לסטר זימינא.
ומסטרא דימינא נפקי ברקאן לעלמא ומתמן
אתמשח מלכותא קדישא ובגין דשמן הוה
אתתקן לתתא בקדמיתא, שמן אנדמן לעילא
אריקו דברקאן.

תא חזי, מאתערוותא (דף פ"ב ע"ב) דהאי שמן
דלעילא קאי לארקא על דוד ושלמה
לאתברקא (על) בנוי. מנא לן דכתיב ויעמד
השמן. פתיב הכא ויעמד. וכתיב התם (ישעיה
כ"א) שורש ישי אשר עומד לגס עמים.

תא חזי, משלחן דלחם הפנים דברקאן
נפקין מתמן ומזונא לעלמא, לא בעי
לאשתפחא ריקניא אפלו רגעא חדא, בגין
דלא יסתלקון ברקאן מתמן, אוף הכי לא
מברכין על שלחן ריקניא, דהא ברקאן
דלעילא לא שריין על שלחן ריקניא.

תא חזי, מה כתיב אני לדודי ועלי תשוקתו,
אני לדודי בקדמיתא ולבתי ועלי
תשוקתו. אני לדודי לאתקנא ליה דוכתא
בקדמיתא. ולבתי ועלי תשוקתו. דבר אחר
אני לדודי. דהא תנינן שכינתא לא אשתפחת
עמהון דחזיביא, פיון דאתי בר נש
לאתדפאה ולמקרב גפי דקדשא בריך הוא
כדין שכינתא שריא עליה. דהא הוא דכתיב
אני לדודי בקדמיתא, ועלי תשוקתו לבתי.
אתי בר נש לאתדפאה מדפאין ליה.

הנה שורות הכרכות. (נתבאר).
ואם תאמר, (שם) כטל חרמון
שירד על הררי ציון, ולא כתוב
שמן אלא טל? אלא הוא שמן
והוא טל. אותו הטל הוא שהטיל
הקדוש ברוך הוא מהשמן
העליון. שאותו השמן יוצא לצד
הימין.

שנים הם - זין ושמן, והלכו לשני
צדדים - היינו לצד שמאל, והשמן
לצד זמין. ומצד הימין יוצאות
כרכות לעולם, ומשם נמשחת
המלכות הקדושה. ומשום
שהשמן היה נתקן למטה
בראשונה, השמן מזמן למעלה
הרקת הכרכות.

בא ראה, מההתעוררות של
השמן הנה שלמעלה בא להריק
על דוד ושלמה להתברך עלו בנו.
מנין לנו? שפתיב ויעמד השמן.
כתוב פאן ויעמד, וכתוב שם
(ישעיה י"א) שרש ישי אשר עמד לגס
עמים.

בא ראה, משלחן של לחם
הפנים, שמשם יוצאות הכרכות
ומזון לעולם, לא צריך שימצא
ריק אפלו רגע אחד, כדי שלא
יסתלקו משם הכרכות. אף כן לא
מברכים על שלחן ריק, שהרי
הכרכות שלמעלה אין שורות על
שלחן ריק.

בא ראה מה כתוב, אני לדודי
ועלי תשוקתו. אני לדודי
בתחלה, ואחר כך ועלי תשוקתו.
אני לדודי לתקן לו מקום
בתחלה, ואחר כך ועלי תשוקתו.
דבר אחר אני לדודי, שהרי שנינו
ששכינה לא נמצאת עם הרשעים.
פיון שבא האדם להטהר
ולהתקרב לקדוש-ברוך-הוא, אז
השכינה שורה עליו. זהו שכתוב
אני לדודי - בהתחלה, ועלי
תשוקתו - לאחר מכן. בא האדם
להטהר - מטהרים אותו.

תא חזי, אחר הדברים האלה דרדף אברהם
ביתר אליו מלכין וקטיל לון קדשא בריך
הוא, הוה אברהם תוהא, אמר דילמא חס
ושלום גרענא ההוא אגרא דהוינא אהדר בני
נשא לגבי קדשא בריך הוא ואחידנא בהו
לקרבא לון לגביה והשתא אתקטילו בני נשא
על ידי. מיך אמר ליה קדשא בריך הוא אל
תירא אברם אנכי מגן לך שכרך הרבה וגו'.
אגרא קבילת עליהו, דהא כלהו לא יזכון
לעלמין.

הוה דבר יי אל אברם במחזה לאמר, מאי
במחזה, אלא כההוא חזיו דרגא דכל
דיוקנין אתחזיין ביה. אמר רבי שמעון תא
חזי, עד לא אתגזר אברהם הוה חד דרגא
מליל עמיה, ומאן איהו דא מחזה דכתיב,
(במדבר כ"ד) מחזה שדי יחזה. פיון דאתגזר הוה
פלהו דרגין שראן על האי דרגא, וכדין מליל
עמיה דהא הוא דכתיב, (שמות ו' ו) וארא
אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי
ועד לא אתגזר לא הוה אנון דרגין שראן עלוי
למללא.

ואי תימא דהא בקדמיתא פתיב וירא יי אל
אברם וכתיב ויסע אברם הלוך ונסוע
הנגבה וכתיב ויבן שם מזבח הא הכא אנון
דרגין עלאין. והשתא אמרן דעד לא אתגזר
לא הוה אנון דרגין עלאין שראן על האי
דרגא למללא עמיה.

תא חזי, בקדמיתא יחב קדשא בריך הוא
חכמה לאברהם למנדע חכמה
לאתדפקא ביה וידע רזא דמהימנותא, אבל
למללא עמיה לא הוה אלא האי דרגא תתאה
בלחודוי, פיון דאתגזר, פלהו דרגין עלאין
הוה שראן על האי דרגא תתאה בגין למללא

בא ראה, אחר הדברים האלה
שאברהם ורף אחר המלכים
הללו והרג אותם הקדוש ברוך
הוא, הוה אברהם תוהא. אמר,
אולי חס וחלילה גרעתי אותו
השקר שהייתי מחזיר בני אדם
אל הקדוש ברוך הוא, ואחזתי
בהם לקרב אותם אלי, וכעת
נהרגו אנשים על ידי. מיך אמר
לו הקדוש ברוך הוא, אל תירא
אברם אנכי מגן לך שכרך הרבה
מאד וגו'. שכר קבלת עליהם,
שהרי כלם לא יזכו לעולמים.

הנה דבר ה' אל אברם במחזה
לאמר, מה זה במחזה? אלא
באותו המראה, הדרגה שכל
הדמיות נראות בה. אמר רבי
שמעון, בא ראה, טרם שנמול
אברהם, הייתה דרגה אחת
מדברת עמו, ומי המחזה הנה?
שפתיב (במדבר כ"ד) מחזה שדי
יחזה. פיון שנמול, היו כל
הדרגות שורות על הדרגה הזו,
ואז דבר עמו. זהו שפתיב (שמות ו')

ואמר שפתיב ויבן שם מזבח. הנה פאן
אותן הדרגות העליונות. וכעת
אומרים, שטרם שנמול לא היה
אותן הדרגות העליונות שורות
על הדרגה הזו לדבר עמו?

בא ראה, בתחלה נתן הקדוש
ברוך הוא חכמה לאברהם לדעת
את החכמה להדבק בו, וידע את
סוד האמונה, אבל לדבר עמו לא
הייתה אלא הדרגה התחתונה הזו
לבדה. פיון שנמול, כל הדרגות
העליונות היו שורות על הדרגה
הזו התחתונה כדי לדבר עמו,

עמיה, וכדין אסתלק אברהם בכלא כמה דאתמר.

הא חזי, עד לא אתגזר בר נש לא אתאחיד בשמא דקדשא בריך הוא, כיון דאתגזר עאל בשמיה ואתאחיד ביה. ואי תימא אברהם דאתאחיד ביה עד לא אתגזר. הכי הוה דאתאחיד ביה ולא כדקא יאות, דהא מגו רחימותא עלאה דרחים ליה קדשא בריך הוא קריב ליה. לבתר פקיד ליה דיתגזר ואתיהיב ליה ברית. קשורא, דכלהו דרגין עלאין. ברית קשורא לאתקשרא כלא כחדא לאכללא דא בדא, ברית קשורא דכלא אתקשר ביה. ובגין כך אברהם עד לא אתגזר. מלוי לא הוה עמיה אלא במחזה כמה דאתמר.

הא חזי, בשעתא דברא קדשא בריך הוא עלמא לא אתברי אלא על ברית כמה דאת אמר בר"א שי"ת ברא אלהים, והיננו (ר"א ל"ג ברית) דעל ברית קיים קדשא בריך הוא עלמא, וכתיב, (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. דהא ברית קשורא איהו דיומא ולילה לא מתפרשאן.

אמר רבי אלעזר פד ברא קדשא בריך הוא עלמא על תנאי הוה, דכד ייתון ישראל אם יקבלון אורייתא יאות. ואם לאו הרי אנא אהדר לכו לתהו ובהו. ועלמא לא אתקיים עד דקיימו ישראל על טורא דסיני וקבילו אורייתא וכדין אתקיים עלמא.

ובמהווא יומא ולהלאה קדשא בריך הוא ברי עלמין. ומאן אנון, זווגין דבגני נשא. דהא מהווא זמנא קדשא בריך הוא מזווג זווגין ואומר בת פלוני לפלוני. ואלין אנון עלמין דהוא ברי. תא חזי, אנכי מגן לך.

ואז התעלה אברהם בכל, כמו שנתבאר.

בא ראה, טרם שנמול האדם, לא נאחו בשמו של הקדוש ברוך הוא. כיון שנמול, נכנס בשמו ונאחו בו. ואם תאמר, אברהם שנאחו בו טרם שנמול? כך היה, שנאחו בו ולא כראוי, שהרי מתוך האהבה העליונה שאהב אותו הקדוש ברוך הוא קרב אותו, אחר כך צוה אותו שימול ונתנה לו הברית, הקשר של כל הדיגות העליונות. הברית - הקשר לקשר הכל יחד להכליל זה עם זה. הברית - הקשר שהכל נקשר בו. ומשום כך, טרם שנמול אברהם, דבירו לא היה עמו אלא במחזה, כמו שנתבאר. בא ראה, בפעם שברא הקדוש ברוך הוא את העולם, לא נברא אלא על הברית, כמו שנאמר בר"א שי"ת, ברא אלהים. והינו (ברית) שעל הברית קים הקדוש ברוך הוא את העולם, וכתוב (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. שהרי הברית היא הקשר שהיום והלילה לא נפרדים.

אמר רבי אלעזר, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, על תנאי היה: שכאשר יבאו ישראל, אם יקבלו את התורה - יפה, ואם לא - הריני מתזירכם לתהו ובהו. והעולם לא התקיים עד שעמדו ישראל על הר סיני וקבלו תורה, ואז התקיים העולם. ומאותו היום והלאה, הקדוש ברוך הוא בורא עולמות, ומי הם? זווגי בני האדם. שהרי מאותו הזמן הקדוש ברוך הוא מיוג זווגים ואומר: בת פלוני לפלוני. ואלו הם העולמות שהוא בורא. בא ראה, אנכי מגן לך, אנכי - זו היא הדרגה

אנכי דא הוא דרגא קדמאה דאתאחיד ביה בקדמימא:

סתרי תורה

אחר הדברים האלה וגו'. אלין פתגמי אורייתא, דכתיב, (דברים ה) את הדברים האלה דבר יי אל כל קהלכם. מה להלן פתגמי אורייתא, אוף הכא פתגמי אורייתא. בתר דאשתדל בר נש בהאי עלמא בדברים האלה, קדשא בריך הוא מבשר ליה ופקדים לה לנשמתא שלם (בשורות טובות), דהא הוא דכתיב אל תירא אברהם אנכי מגן לך. מפל זיינין בישין דגיהנם.

שכר רב מה מאד בגין דכל מאן דאשתדל באורייתא בהאי עלמא זכי וזחסין ירוחא אחסנתא בעלמא דאתי כמה דכתיב (משלי ח) להנחיל אהבי יש. מאי י"ש (דא י"ש מאן תלת עשר נתיב דאפרסקווא נביא (מכיל) דיהבי ליה אחסנתא עלאה בעלמא דאתי (נ"א דא עלמא דאתי). ואוצרותיהם אמלא, בהאי עלמא מעותרא ומפל טיבו דעלמא.

מאן דאזיל לימינא זכי לעלמא דאתי, ומאן דאזיל לשמאלא הא עותרא בעלמא דין, (דאית שמאלא קדישא ואית שמאלא מסאבא, ודא הוא דאמרין מאן דמתעסק באורייתא יחבי ליה ארץ ימים בעלמא דאתי, ויחבי ליה עשר וכבוד בעלמא דין שנאמר (משלי ג) ארץ ימים בימינות וגו', ומאן דיתרעי דיתחני נופא בעלמא דין ולא אתעסק באורייתא ובעובדיו טובין, יחבי ליה עותרא בעלמא דין מספרא דשמאלא מספרא דצד הרע, ובעותרא דא עביד ביש דית גיהנם. ואי תימא וכי לא אית בעלמא דין עותרא מספרא דקדושה, איך דכל המקיים את התורה מעוני סופו לנתיקת מעשר, ודא הוא עותרא מבא דמספרא דקדושה).

רבי אבא כד אתא מהתם, הוה מכריז מאן בעי עותרא ומאן בעי אורכא דחיי בעלמא דאתי ייתי וישתדל באורייתא. הוה מתפנשין כולי עלמא לגביה. ריוק חד הוה בשיבבותיה. יומא חד אתא לגביה, אמר ליה רבי בעינא למלעי באורייתא כדי שיהיה לי עותרא. אמר ליה הא ודאי אמר ליה מה שמך. אמר ליה יוסי. אמר לון לתלמידוי דיקרון אמר לו: רבי, אני רוצה לעסוק בתורה כדי שיהיה לי עשר.

אמר לו: רבי, אני רוצה לעסוק בתורה כדי שיהיה לי עשר.

הראשונה שנאחו בה בתחלה. סתרי תורה

אחר הדברים האלה וגו' - אלו דברי תורה, שכתוב (דברים ה) את הדברים האלה דבר ה' אל כל קהלכם. מה להלן דברי תורה - אף כאן דברי תורה. אחר שהשתדל אדם בעולם הזה בדברים האלה, הקדוש ברוך הוא מבשר לו ומקדים לנשמה שלום (בשורות טובות), והו שכתוב אל תירא אברהם אנכי מגן לך, מפל המינים הרעים של הגיהנם. שכר רב מה מאד, משום שכל מי שמשתדל בתורה בעולם הזה, זוכה ונחל ירשת נחלה בעולם הבא, פכתוב (משלי ח) להנחיל אהבי יש. מה זה י"ש? (זה י"ש מאן שלש עשרה נתיב דאפרסקווא נתיב (מרות) שנותנים לו ירשה עליונה בעולם הבא (נ"א זה העולם הבא). ואצרותיהם אמלא - בעולם הזה, מעשר וכל טוב של העולם.

מי שהולך לימין - זוכה לעולם הבא, ומי שהולך לשמאל - הגה עשר בעולם הזה (יש שמאל קדוש ויש שמאל סמא. וזה הוא שאמרנו, מי שמתעסק בתורה, נותנים לו ארץ ימים בעולם הבא ונותנים לו עשר וכבוד בעולם הזה, שנאמר (משלי ג) ארץ ימים בימינות וגו'). ומי שרצה שיהנה העוה בעולם הזה ולא מתעסק בתורה ובמעשים טובים, נותנים לו עשר בעולם הזה כבוד השמאל, מצד הצד הרע, ובעשר הזה עושה רע וירש גיהנם. ואם תאמר, וכי איך בעולם הזה עשר מצד הקדושה? כן, שכל המקום את התורה מעני, סופו לקיימה מעשר, והו עשר טוב שמצד הקדושה).

כשבא משם רבי אבא, היה מכריז: מי רוצה עשר ומי רוצה ארץ חיים בעולם הבא, יבא וישתדל בתורה. היו מתפנסים אליו כל העולם. היה ריוק אחד בשכונתו. יום אחד בא אליו. אמר לו: רבי, הגה ודאי. אמר לו: מה

ליה רבי יוסי מארי דעורתא ויקרא. נתיב ואתעסק באורייתא.

ליומין הוה קאים קמיה, אמר ליה רבי אן הוא עותרא. אמר שמע מינה דלא לשם שמים קא עביד, ועאל לאדריה, שמע חד קלא דהוה אמר לא תענשיה (תוב לנביה) דגברא רבא ליהוי. תב לגביה, אמר ליה תיב פרי תיב ונאן יהיבנא לך עותרא.

אדהכי אתא גברא חד ומאנא דפו בידיה, אפקיה ונפל גהורא כביתא. אמר ליה רבי בעינא למזפי באורייתא ונאן לא זכינא, ובעינא מאן דישתדל באורייתא כגיני. דהא אית לי עותרא סגי דקא שבק לי אבא, דכד נתיב על פתוריה הוה מסדר עליה תליסר פסי מאלין. ובעינא למזפי באורייתא ונאן יהיבנא עותרא.

אמר ליה לכהו ריוק תשתדל באורייתא ודא נהיב לך עותרא, נהב ליה ההוא פסא דפו. קרא עליה רבי אבא (איוב כח) לא נערכנה זקב וזכוכות ותמורתה פלי פז. נתיב ולעא באורייתא וההוא פר נש הוה נהיב ליה עותרא. ליומין עאל תמידו דאורייתא במעו. יומא חד הוה נתיב והוה ככי. אשפחיה רביה דהוה ככי, אמר ליה על מה קא ככית. אמר ליה ומה מנחנא חיי דעלמא דאתי בגין האי, לא בעינא אלא למזפי לגבאי. אמר השתא שמע מינה דהא לשם שמים קא עביד.

קרא ליה לכהו גברא, אמר ליה טול עותרך והב ליה לנתמי ולמספגי, ונאן יהיבנא לך חולק נתיב באורייתא ככל מה דאנן לעאן. אהדר ליה רבי יוסי ההוא כסא דפו, ועד יומא לא אעדי שמיה, ומן בנוי בן פזי, והיינו רבי יוסי בן פזי, וזכה לכמה אורייתא הוא ובנוי (בני דלעא באורייתא). דלית לך אגר טב בעלמא כמאן דלעי באורייתא ומקיימה:

בתורה ככל מה שאני לומד. החזיר לו רבי יוסי אותו הכוס של פז, ועד היום לא סר שמו, ומבניו בן פזי, והינו רבי יוסי בן פזי, וזכה לכמה תורה הוא ובניו (משום שלמד תורה). שאין לך שכר טוב בעולם כמי שלומד תורה ומקיים אותה.

אחר הדברים האלה היה דבר יי אל אברהם במחנה לאמר וגו', בכל אתר דכתיב באורייתא במחנה דא שמא דאתגלי לאבדן, ומאן איהו, שד"י, שנאמר (שמות ו) ונארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי. כמה דאת אמר, (במדבר כד) אשר מחנה שדי יחזה. ודא איהו חיזו דכל חזון עלאין אתחזיין מגויה, פהאי מראה דכל דיוקנין אתחזיין ביה וכלא חד. מראה מחנה חד הוא, דא תרגום ודא לשון הקדש.

אמר רבי יוסי סגיאין אנן באורייתא, ועל דא הוה ליה רשו לאונקלוס לתרגם בההוא לישנא דגלי קדשא בריף הוא באורייתא. ולישנא דא סתים איהו מגו מלאכי עלאה, במחנה (דהא) דהוה סתים ממלאכי עלאי דלא ידעי כדא כד ממליל ביה באברהם.

מאי טעמא, בגין דאברהם לא הוה מהול והוה ערל סתים בשרא. ובגין פך הוה סתים מנייהו כלשון תרגום. כגוונא דא כלעם דכתיב אשר מחנה שדי יחזה, יחזה. סתים הוה מלה מגו מלאכי השרת בגין דלא ידא לון פטרא דקודשא בריף הוא ממליל בההוא ערל מסאבא דהא מלאכי קדישי לאו (קרי) נזקקין כלשון תרגום.

אי תימא דלא ידעי, והא גבריאל אוליה ליוסף שבעים לשון, ותרגום חד משבעים לשון הוא, אלא מנדע ידעי אכל לא נזקקין תנו, דלא חיישי ולא משגיחין עליה דהא מאיס איהו קמיהו מכל שאר לשון.

ואי תימא הואיל ומאיס איהו ממלאכי עלאי, אמאי תרגם אונקלוס אורייתא כהאי לשון, ויונתן בן עוזיאל המקרא. אלא מאיס הוא קמיהו והכי אצטריך, דלית קנאה למלאכי עלאי בהדייהו דישראל נתיב, ועל דא תרגום תורה ומקרא כף, ולא מאיס איהו דהא בכמה דוכתי קדשא בריף הוא כתב באורייתא הכי.

משבעים לשון? אלא ידוע יודעים, אכל שנינו שלא נזקקים, שאין חוששים ואין מתבוננים עליו, שהרי הוא מאוס לפניהם מכל שאר הלשונות.

ואם תאמר, שהואיל והוא מאוס מן המלאכים העליונים, למה תרגם אונקלוס את התורה בלשון הזו, ויונתן בן עזיאל את המקרא? אלא מאוס הוא לפנייהם, וכך צריך! שאין קנאה למלאכים העליונים עם ישראל יותר, ועל פן תרגום תורה ומקרא כף, ואינו מאוס, שהרי בכמה מקומות כתב הקדוש ברוך הוא בתורה כף.

אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברהם במחנה לאמר וגו'. בכל מקום שכתוב בתורה במחנה, זה השם שהתגלה לאבות, ומי הוא? שד"י, שנאמר (שמות ו) ונארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי, כמו שנאמר (במדבר כד) אשר מחנה שדי יחזה. וזה המראה שכל המקראות העליונות נראים מתוכו. כמו המראה הזה שכל הדמיות נראות בו והכל אחד. מראה ומחנה הוא אחד. זה תרגום וזה לשון הקדש.

אמר רבי יוסי, רבים הם בתורה, ועל פן היתה רשות לאונקלוס לתרגם באותה הלשון שגלה הקדוש ברוך הוא בתורה, והלשון הזו היא נסתרת מהמלאכים העליונים. במחנה, (שהוא) שהיה נסתר מהמלאכים העליונים שאינם יודעים בזה כשמדבר עם אברהם.

מה הטעם? משום שאברהם לא היה מהול, והיה ערל סתום בשר, ומשום כך היה מסתיר מהם כלשון תרגום. כמו כן בכלעם, שכתוב אשר מחנה שדי יחזה. יחזה, נסתר היה הדבר מתוך מלאכי השרת כדי שלא יהיה להם פתחון פה שהקדוש ברוך הוא מדבר עם אותו הערל הטמא, שהרי המלאכים הקדושים אינם (קראים) נזקקים ללשון תרגום.

אם תאמר שלא יודעים - והרי גבריאל למד את יוסף שבעים לשון, והתרגום הוא אחד

משבעים לשון? אלא ידוע יודעים, אכל שנינו שלא נזקקים, שאין חוששים ואין מתבוננים עליו, שהרי הוא מאוס לפניהם מכל שאר הלשונות.

ואם תאמר, שהואיל והוא מאוס מן המלאכים העליונים, למה תרגם אונקלוס את התורה בלשון הזו, ויונתן בן עזיאל את המקרא? אלא מאוס הוא לפנייהם, וכך צריך! שאין קנאה למלאכים העליונים עם ישראל יותר, ועל פן תרגום תורה ומקרא כף, ואינו מאוס, שהרי בכמה מקומות כתב הקדוש ברוך הוא בתורה כף.

ובגין כך סתים איהו מגו מלאכי עלאי קדישי. ועל דא אתגלי ביה באברהם פאורח סתים דלא ישגחון ביה מלאכין קדישין ולא יהא לון פטרא, דקדשא ברין הוא אתגלי על פד נש ערל. אימתי אתגלי ליה פאתגליא דמלאכי עלאי, פד יהיב ליה ברית קנימא קדישא דכתיב וידבר אתו אלהים לאמר, אלהים שמא דקודשא ולא כתיב פמחזה. שמא פאתגלייא.

לאמר מאי לאמר, לאמר ולאקרזא בכל לשון דלא תהא באתפסאי, לאו בלישנא אתרא, אלא בלישנא דכלא משתעין בה דיקלי למימר דא לדא ולא יכלי לקטרנא ולמימר פטרא, ועל דא וידבר אתו אלהים לאמר. אלהים ולא מחזה. בגין דהוה מעייל ליה בברית קנימא קדישא וקריב ליה לגביה.

רבי יהודה אמר בגין כך את ה' לא אתייהב ליה עד דאתגור, מאי טעמא דאיהי ממש ברית אקרי. ועל דא פיון דעאל בברית פדיון אתייהיב ליה את ה"א. דכתיב אני הנה בריתי אסף והיית לאב המון גוים ולא יקרא עוד את שמך אברהם וגו'.

אחר הדברים האלה. רבי חייא הוה אזיל למחמי לרבי אלעזר, פגע ביה רבי חגאי, אמר ליה האי ארחא דמתקנא קמיה דמר לאן איהו אזיל, אמר ליה למחמי לרבי אלעזר, אמר ליה ואנא נמי איזיל פהדן, אמר ליה אי תיכול למספר סכרא למאי דתשמע זיל ואי לאו תוב אבתרן, אמר ליה לא ליחוש מר להאי, דהא אנא שמענא פמה רזי דאורייתא ויכילנא למיקם בהו.

פתח רבי חגאי ואמר, מאי דכתיב, (במדבר כח) את קרבני לחמי לאשי (דף פט ע"ב) וגו'. את קרבני דא קרבן בשרא דאתקרב לכפרא דמא על דמא בשרא על בשרא, בגין דכל קרבנין לאו מתקרבין אלא על בשרא לכפרא על בשרא.

שתשמע - לך, ואם לא - שוב לאחורייך. אמר לו, שלא יחשש מור לזה, שהרי אני שמעתי פמה סודות של תורה ויכלתי לעמד בהן.

פתח רבי חגאי ואמר, מה שכתוב (במדבר כח) את קרבני לחמי לאשי וגו', את קרבני - זה קרבן הבשר שנקרב לכפר דם על דם, בשר על בשר, משום שכל הקרבנות לא נקריבין אלא הבשר לכפר על הבשר.

והכי שמענא אי בר נש חטא בהמה מה חטאת, דקדשא ברין הוא אמר (ויקרא א) אדם כי יקריב מכם קרבן וגו'.

אמאי, אלא קדשא ברין הוא עבד רוח בני נשא ורוח הבהמה, ואפריש דא מן דא. ובגין כך (קהלת א) רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה וגו' ודאי מתפרש דא מן דא.

עד לא חטא אדם מה כתיב, (בראשית א) ויאמר אלהים הנה נתתי לכם את כל עשב זרע זרע וגו' וכתוב לכם יהיה לאכלה ולא יתיר. פיון דחטא ויצר הרע אשתאיב בגופא דיליה, ובכל אנון תולדין עבד בהו דינא. ולכתר אתא נח וחקא דהא גופא אתבני מאתרא דיצר הרע, אקריב קרבן כמה דאקריב אדם, מה כתיב, (בראשית ח) וירח יי את ריח הניחח וגו'. (וכתיב) כי יצר לב האדם רע מנעוריו. אמר קדשא ברין הוא מפאן ולהלאה הואיל וגופא אשתאיב מההוא יצר הרע, ותענג גופא כמה דאתחזי ליה ייכול בשרא. כירק עשב נתתי לכם את כל.

פד אכיל בשרא. מההוא בשרא אתענג בשרא דיליה ואתערב דא כדא ואתרבי גופא מגיה, ומההוא ענג גופא חטא בכמה חטאין. אמר קדשא ברין הוא כפרה על גופא בשרא. בשרא אכיל ובשרא אתרבי מיגיה וביה חטא. בגין כך לכפרא על גופיה בשרא. ובשרא דאכיל בשרא עביד דמא לגופא (כגון כך דמא דאשתאר מההוא בשרא דאכיל בשרא עבד דמא לגופא) בגין כך דמא דאשתאר מההוא בשרא לכר אתעתד לכפרא על דמא דאתעביד מההוא בשרא דיליה דכתיב, (ויקרא יז) כי הדם הוא בנפש וכפר.

כתיב קרבני, וכתוב קרבנכם דכתיב, (ויקרא א) תקריבו את קרבנכם, מה בין האי להאי, אלא קרבני. בגון שלמים דאתנין על שלום. קרבנכם, בגון חטאות ואשמות דאתנין בחוץ, מתעתד לכפר על הדם שנעשה מאותו הבשר שלו, שכתוב (ויקרא יז) כי הדם הוא בנפש וכפר.

כתיב קרבני, וכתוב קרבנכם, שכתוב (שם) תקריבו את קרבנכם. מה בין זה לזה? אלא קרבני - כמו שלמים שפאים על שלום. קרבנכם - כמו חטאות ואשמות שפאים על חטא ואשם. משום

וכך שמעתי, אם אדם חטא - בהמה מה חטאה שהקדוש ברוך הוא אמר (ויקרא א) אדם כי יקריב מכם קרבן וגו'? למה? אלא הקדוש ברוך הוא עשה את רוח בני אדם ואת רוח הבהמה, והפריד זו מזו, ומשום כך (קהלת א) רוח בני האדם העולה היא לפריד זה מזה.

בטורם שחטא אדם מה פתוב? (בראשית א) ויאמר אלהים הנה נתתי לכם את כל עשב זרע זרע וגו', וכתוב לכם יהיה לאכלה, ולא יתיר! פיון שחטא ותיצר נשאב לגופו, ובכל אותם התולדות עשה דין, ואחר בא נח וראה שהנה הגוף נבנה מהמקום של היצר הרע, הקריב קרבן כמו שהקריב אדם, מה פתוב? (שם ח) וירח ה' את ריח הניחח וגו', וכתוב כי יצר לב האדם רע מנעוריו. אמר הקדוש ברוך הוא, מפאן והלאה, הואיל והגוף נשאב מאותו היצר הרע, ותענג הגוף כמו שראוי לו, יאכל בשר. כירק עשב נתתי לכם את כל.

בשאר כל בשר, מאותו הבשר מתענג הבשר שלו, ומתערבם זה עם זה ומתגדל מקונו הגוף, ומאותו הענג הגוף חוטא בכמה חטאים. אמר הקדוש ברוך הוא, הבשר פרה על הגוף. בשר אוכל, ובשר מתרבה מקונו, ובו חטא. משום כך בשר לכפר על גופו, והבשר שאוכל עושה דם לגוף [משום כך הדם שנושאי מאותו הבשר שאוכל, הבשר עושה לגוף דם]. משום כך, הדם שנושאר מאותו הבשר בחוץ, מתעתד לכפר על הדם שנעשה מאותו הבשר שלו, שכתוב (ויקרא יז) כי הדם הוא בנפש וכפר.

כתיב קרבני, וכתוב קרבנכם, שכתוב (שם) תקריבו את קרבנכם. מה בין זה לזה? אלא קרבני - כמו שלמים שפאים על שלום. קרבנכם - כמו חטאות ואשמות שפאים על חטא ואשם. משום

על חטא ואשם, בגין כך את קרבני בשרא. לחמי נהמא וחקמרא. ריח דא קטורת. ניהוזי דא נחת ריח דעביד בהנא ברעותא דשמא קדישא, וליזאי ברעותא דשיר וישבחה. תשמרו להקריב לי במועדו. במועדו מאי הוי, אי תימא בכל יומא בבקר ובערב, מאי איהו במועדו (נ"א מאי אריא דאיהו מועדו), אלא מועדו דשליטא בההוא זמנא רענא. רעו דאשתכח לעילא כדרגא ידענא. ועל דא כתיב במועדו.

כד קרבן אתקריב. פלא נטלין חולקא, ואחפדון קליפין לכל סטרא, וזיחודא אתקריב ואתיחד וכוזינין אתנהרין ואשתכח רענא ורעו בכל עלמין וקדשא בריה הוא אשתכח ברזא דזיחודא תדא פדקא חזי. אתא רבי חייא ונשקיה, אמר ליה יאות אנת פרי מיני למיהד למחמי ליה לסבר אנפין דיומין. (תו פתח ואמר דוד מלכא דאיהו רביעא ואיהו אבן מאסו הבונים) (נ"א אמאי דוד מלכא אחסין מלכותא דאיהו רביעא דאיהו אבן מאסו הבונים).

אזלו, כד מטון לגביה, חמא לון יתבי על תרעא, אמר ליה לשמשא זיל ואימא לון האי פרסייא דתלת קיימין מהו כל אחד (ס"א כלא חד). אמרו ליה זיל ואימא ליה למר דלאו למגנא אמר דוד מלכא דאיהו רביעא אבן מאסו הבונים. אמר ליה זיל ואימא לון דאן געלו ביה בדרוד דאיהו אמר אבן מאסו הבונים.

אחד רבי חייא רישיה לגבי רבי חגאי ואמר ליה שמעת בהאי מירי. אמר שמענא בהאי קרא דכתיב, (שיר השירים א) "בני אמי נחרו בי שמוני וגו'. דהאי קרא שלמה מלכא אמרו, ועל דוד מלכא אתמר כד דחו ליה אחוהי מנייהו.

ותו שמענא מאי חמא קדשא בריה הוא למיהב מלכותא ליהודה מקל אחוהי, אלא אתרון דשמייה חקיקון ביה, וקדשא בריה הוא ירב יקרא לשמייה ובגין כך אחסין שכתוב (שיר א) "בני אמי נחרו בי שמוני וגו', שהפסוק הזה אמר אותו שלמה, ועל דוד המלך הוא נאמר, כשדחו אותו האחים שלו מהם.

כך, (במדבר כח) את קרבני בשר. לחמי - לחם וזין. ריח - זו הקטרת. ניהוזי - זו נחת ריח שעושה הכהן ברצון של השם הקדוש, והלויים ברצון של שיר וישבחה.

תשמרו להקריב לי במועדו, מה זה במועדו? אם תאמר בכל יום בבקר ובערב, מה זה במועדו? (נ"א מה אומר שהוא מועדו) אלא המועדו ששולט באותה עת רצון, הרצון שנמצא למעלה בדרגה ידועה. ועל כן כתוב במועדו.

בשנקרב הקרבן. הכל נוטלים חלק, ומתפזרות הקלפות לכל צד, והיחוד נקרב ומתיוחד, והמאורות מאירים, ונמצא רצון בכל העולמות, והקדוש ברוך הוא נמצא בסוד של יחוד אחד פראוי. בא רבי חייא ונשק אותו. אמר לו, נאה אתה, בני, ממני ללכת ולראות את סבר פני ה'ימים. (עוד פתח ואמר דוד המלך, שהוא רביעי, שהוא אבן מאסו הבונים) (נ"א למה דוד המלך ניש מלכותו? שהוא הרביעי, שהוא אבן מאסו הבונים).

הלכו. כשהגיעו אליו, ראה אותם יושבים על השער. אמר לו לשמש, לך ואמר להם, הפסא הזה של שלשה עמודים מה הוא כל אחד (הכל אחד)? אמרו לו, לך ואמר לו למר, שלא לחנם אמר דוד המלך, שהוא הרביעי, אבן מאסו הבונים. אמר לו, לך ואמר להם, שאיפה מאסו בו בדרוד שהוא אמר אבן מאסו הבונים. החזיר רבי חייא את ראשו לרבי חגאי, ואמר לו, השמענו בזה דבר? אמר, שמעתי בפסוק הזה

הוא נאמר, כשדחו אותו האחים שלו מהם. ועוד שמעתי, מה ראה הקדוש ברוך הוא לתת מלכות ליהודה מכל אחיו? אלא אותיות שמו חקוקות בו, והקדוש ברוך הוא נתן כבוד לשמו, ומשום כך ירש את המלכות. ועוד שמעתי,

מלכותא. ותו שמענא יהודה הא אתרון דשמייה ודאי, ד' ליתיה אמאי. אלא דא דוד מלכא דאחמקשר בשמייה מכל בני עלמא דכתיב, (הושע ג) ובקשו את יי אלהיהם ואת דויד מלכם וגו'. הא דוד קשיר בשמייה, תו דאיהו קשר של תפלין ודאי ד' דוד מלכא (ר"א קשר של תפלין ודאי), ובגין כך דוד אחמקשר בשמייה.

עאלו, מיזן דעאלו יתיבו קמיה, אשתיק רבי אלעזר ואנזן אשתיקו. עאל רבי אלעזר לאדריה שמע חד קלא דהנה אמר זיל ואימא לון מה דאנזן בעינין דקשרין אנזן. אהדר לגבייהו. אמר לון אית מאן דשמע מלה לימא לי. אמרו ליה אנן מחפזן לאננהרא מגו צחותא דכוזיניא עלאה וסברא (ד ז ע"א) נסבר.

פתח ואמר, (חבקוק ב) ויני בהיכל קדשו הס מפניו כל הארץ. כד בעי קדשא בריה הוא למברי עלמא, אסתפל גו מחשבה רזא דאורייתא ורשים רשומין ולא הנה יכיל למיקם, עד דברא תשובה דאיהי היכלא פנימאה עלאה ורזא סתימא ותמן אתרשימו ואתציררו אתרון בגלופייהו.

פיזן דאתברי דא הנה מסתפל בהאי היכלא ורשים קמיה צירין דכל עלמא דכתיב הס מפניו כל הארץ רשים קמיה רשומין וצירין דכל עלמא. בעי למברי שמים מה עבד אסתפל באור קדמאה ואתעשף ביה וברא שמים. דכתיב, (תהלים קד) עוטה אור בשלמה ואחר כך נוטה שמים פניעה.

אסתפל למעבד עלמא תמאה עבד היכלא אוחרא ועאל ביה ומניה אסתפל ורשים קמיה כל עלמין לתמא וברא לו. הדא הוא דכתיב ויני בהיכל קדשו הס מפניו כל הארץ. ה"ס מפניו, ה"ס רשים קמיה כל נקודין דכל עלמא דאנזן שתין וקמש, כחושפן ה"ס, שתין אנזן וקמש אנזן, וכלהו רשים קמיה כד ברא עלמא. בגין כך יקרא קדושא בריה

יהודה - הנה אותיות שמו ודאי. ד' אינה למה? אלא זה דוד המלך שנקשר בשמו מכל בני העולם, שכתוב (הושע א) ובקשו את ה' אלהיהם ואת דויד מלכם וגו'. הנה דוד קשיר בשמו. ועוד, שהוא קשר של תפלין ודאי, ד' דוד המלך (ר"א קשר של תפלין ודאי), ומשום כך דוד נקשר בשמו.

נכנסו. פיזן שנקנסו, ישבו לפניו. שתק רבי אלעזר והם שתקו. נכנס רבי אלעזר לחדרו, ושמע קול אחד שהיה אומר: לך ואמר להם מה שהם רוצים, שהרי הם קשרים. חזר אליהם. אמר להם, אם יש מי ששמע דבר - שייאמר לי. אמרו לו, אנו מחפזים להיות מוארים מתוך הצחות של המאור העליון, וליהיין ולהשפיל.

פתח ואמר, (חבקוק א) וה' בהיכל קדשו הס מפניו כל הארץ. כשרצה הקדוש ברוך הוא לברא את העולם, הסתפל בתוך המחשבה סוד התורה ורשם רשומים, ולא היה יכול לעמד, עד שברא התשובה, שהיא היכל פנימי עליון וסוד נסתר, ושם נרשמו והצטירו האותיות בתקיקותיהן.

פיזן שזה נברא, היה מסתפל בהיכל הזה, ורושם לפניו צירינים של כל העולם, שכתוב הס מפניו כל הארץ. רשם לפניו רשומים וצירינים של כל העולם. רצה לברא שמים, מה עשה? הסתפל באור הראשון והתעשף בו וברא שמים, שכתוב (תהלים קד) עטה אור בשלמה, ואחר כך נוטה שמים פניעה.

הסתכל לעשות העולם התחתון, עשה היכל אחר ונקנס בו, ומפניו הסתפל ורשם לפניו את כל העולמות למטה וברא אותה. זהו שכתוב וה' בהיכל קדשו הס מפניו כל הארץ. ה"ס מפניו - ה"ס רשם לפניו כל הנקודות של כל העולם, שהם ששים וחמש כחשבון ה"ס. ששים וחמש הן. וכלן רשם לפניו כשברא את העולם.

משום כך כבודו של הקדוש ברוך הוא אינו אלא לאותם שיוצאים דרכו והולכים בהם בדרך אמת כראוי.

בינתים שהיה מדבר עם, באה אש והקיפה אותו, והם ישבו בחוץ. שמעו קול אחד שהיה אומר: אי קדוש, הביאני המלך דריו, בכל אותם החדרים של פני הַקָּדוֹן, העלם הקדוש (העלמה הקדושה) שנמסרו המפתחות שלהם בידו, וכלם מתקנים לך ולאותם שבשבי לך. ובחייך הקדושים, כל צבא השמים נגילה ונשמחה בך.

בשאלה ראו כך, הודיעו, ופחד רב נפל עליהם. אמרו, איננו ראויים לזה, נצא מכאן ונלך לדרכנו. (הלכו). לשבו שם כל אותו יום ולא יכלו לראות אותו, ואמרו, אין רצונו של הקדוש ברוך הוא שנושב כאן. יצאו משם והלכו.

בעודם הולכים, פתח רבי חייא ואמר, (שם) ברוך ה' מלאכי גברי כח עשי דברו וגו'. אשריהם ישראל מפל שאר העמים של העולם, שהקדוש ברוך הוא התרצה בהם מפל שאר העמים ועשה אותם חלקו ונחלתו, ועל בן נתן להם תורה קדושה, משום שכלם היו בראוין אחד על הר סיני והקדימו עשה לשמיעה.

בין שהקדימו עשה לשמיעה, קרא הקדוש ברוך הוא לפמליה שלו. אמר להם, עד כאן אתם הייתם חידים לפני בעולם, מכאן והלאה הנה בני בארץ

חברים עמם בכל. אין לכם רשות לקדש את שמי עד שישראל יתחברו עמכם בארץ, וכלכם תהיו יחד חברים לקדש את שמי, משום שהקדימו עשה לשמיעה כמו שעושים המלאכים העליונים ברקיע, שכתוב ברכו ה' מלאכי גברי כח עש"י דברו לשמע בקול דברו. עשי דברו בהתקלה, ואחר כך לשמע.

הוא לאו איהו אלא לאנון דידעין ארחוי ומתכין בה באורח קשוט דקרא יארת.

אדהכי דהוה משפעי בהדיהו, אתא נורא ואסחר ליה, ואנון יתבו לבר. שמעו חד קלא דהוה אמר אי קדישא הביאני המלך דריו בכל אנון אידרין דסבא דאנפין עולימא קדישא (נ"א עולימא מדישאה) דאתמסרו מפתחן דלהון בידיה, וכלהו מתקנון לך ולאנון דבגינה. ובחייך קדישא כל חילא דשמא נגילה ונשמחה בך.

כד חמו אלין הכי, אודיעו, ודחילו סגי נפל עליהו, אמרי, לית אנו חזיין להאי, נפוק מכאן ונהך לאורחין, (אולי) יתבו תמן כל ההוא יומא ולא יכילו למחמי ליה, ואמרו לית רעותא דקודשא ברוך הוא דניתיב הכא נפקו מתמן ואזלי.

עד דהו אזלי פתח רבי חייא ואמר (תהלים ק) ברכו ה' מלאכי גבורי כח עושי דברו וגו'. זכאין אנון ישראל מפל שאר עמין דעלמא דקודשא ברוך הוא אתרעי בהו מפל שאר עמין ועבד לון חולקיה ואחסנתייה, ועל דא יהיב לון אורייתא קדישא, בגין דכלהו הוון ברעותא חדא על טורא דסיני ואקדימו עשה לשמיעה.

ביון דאקדימו עשה לשמיעה קרא קדשא ברוך הוא לפמליה דיליה אמר לון עד הכא אתון הויתון יחדאין קמאי בעלמא, מכאן והלאה הא בני בארעא חברים בהדיהו בכלא. לית לכו רשו לקדשא שמי עד דישראל יתחברון בהדיכו בארעא, וכלהו תהוון פחדא חברים לקדשא שמי, בגין דאקדימו עשה לשמיעה כגוונא דמלאכי עלאי עבדי ברקיעא דכתוב ברכו ה' מלאכי גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו. עושי דברו בקדמיתא ולבחר לשמע.

חברים עמם בכל. אין לכם רשות לקדש את שמי עד שישראל יתחברו עמכם בארץ, וכלכם תהיו יחד חברים לקדש את שמי, משום שהקדימו עשה לשמיעה כמו שעושים המלאכים העליונים ברקיע, שכתוב ברכו ה' מלאכי גברי כח עש"י דברו לשמע בקול דברו. עשי דברו בהתקלה, ואחר כך לשמע.

דבר אחר ברכו ה' מלאכי. אליו אנון צדיקא בארעא דאנון חשבוין קמי קדשא ברוך הוא כמלאכי עלאי ברקיעא,

בגין דאנון גבורי כח דמתגברי על יצריהון כגבר טב דמתגבר על שנאיה. לשמע בקול דברו. דזכאן בכל יומא למשמע קלא מלעילא בשעתא דאצטריכו.

השתא מאן יכיל למיקם בהדיהו דאנון קדישין עליונין, זכאין אנון דיקלי למיקם קמיהו, זכאין אנון דיקלי (ר"א ל"ג למאן דייכול) לאשתוקבא מקמיהו, אשגחוקתא דקדשא ברוך הוא עליוהו בכל יומא, היך אנו יכילן למיעל קמיהו. ועל דא כתיב, (תהלים סו) אשרי תבחר ותקרב ישפן חצריך וכתיב (תהלים פד) אשרי אדם עוז לו בך וגו'. (עד כאן סתרי תורה):

זהר

ויאמר אברהם אדני יהוה מה תתן לי. אדני אלף דלית נו"ן יו"ד.

אלהים יו"ד ה"א וי"ו ה"א. (נ"א אלהים יהוה בניקוד אלהים) אלא רזא דמלה, חבורא דתריין עלמין כחדא עלמא תתאה ועלמא עלאה.

מה תתן לי ואנכי הולך עירי. דלית לי בר, ואוליפנא דכל מאן דלית ליה ברא בהאי עלמא אקרי עירי כמה דאת אמר, (ויקרא כ) עיריים יהיו. ואברהם על מה אמר מלה דא דאמר מה תתן לי. כפיכול פאילו לא האמין ביה בקדשא ברוך הוא.

אמר ליה קדשא ברוך הוא אנכי מגן לך בהאי עלמא. שכרך הרבה מאד בעלמא דאתי. מיד אתער אברהם ברזא דחכמתא ואמר מה תתן לי, דהא ידענא דלא קביל אגר למיעל ביה בההוא עלמא בר נש דלא אוליד בר, ועל דא אמר מה תתן לי ואנכי הולך עירי, דהא לא תתן לי דלא זכינא ביה. מכאן דבר נש דלא זכי בכנין

דבר אחר ברכו ה' מלאכי - אלו אותם הצדיקים בארץ שהם חשובים לפני הקדוש ברוך הוא כמלאכים העליונים ברקיע, משום שהם גבורי כח שמתגברים על יצרם כגבור טוב שמתגבר על שונאו. לשמע בקול דברו - שזוכים בכל יום לשמע קול מלמעלה בשעה שמצטרכים.

בעת מי יכול לעמד עם אותם שהם קדושים עליונים? אשרי אותם שיכולים לעמד לפניהם. אשרי אותם שיכולים (למי שיכול) להנצל מלפניהם. השגחתו של הקדוש ברוך הוא עליהם בכל יום. איך אנו יכולים להפגס לפניהם? ועל זה כתוב (שם סח) אשרי תבחר ותקרב, וכתוב (שם פד) אשרי אדם עוז לו בך וגו'. (עד כאן סתרי תורה).

זהר

ויאמר אברהם אדני יהוה מה תתן לי. אדני - אלף דלית נו"ן יו"ד. אלהים - יו"ד ה"א וי"ו ה"א (אלהים יהוה בניקוד אלהים). אלא סוד הדבר - חבור של שני עולמות יחד, העולם הפתוח והעולם העליון.

מה תתן לי ואנכי הולך עירי, שאין לי בן. ולמדנו, שכל מי שאין לו בן בעולם הזה נקרא עירי, כמו שאמר (ויקרא כ) עיריים יהיו. ואברהם, על מה אמר הדבר הזה שאמר מה תתן לי? כפיכול לא האמין בקדוש-ברוך הוא?

אלא אמר לו הקדוש ברוך הוא, אנכי מגן לך - בעולם הזה, שכרך הרבה מאד - בעולם הבא. מיד התעורר אברהם בסוד החכמה ואמר מה תתן לי, שהרי ידעתי שלא מקבל שכר להפגס לעולם ההוא אדם שלא מוליד

אינו לבדו, אלא הכל אֶחד, פּתּוּב (דברים ד) וְיַדְעַת הַיּוֹם וְהַשַּׁבָּת אֵל לְבַבְךָ פִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים וְגו'.

בא ראה, שטרם שַנְמוֹל אַבְרָהָם, הִיָּה מְדַבֵּר עִמוֹ מִתּוֹךְ מַחְזֵה לְבָדוֹ, כְּמוֹ שְנֵאמַר, שִׁפְתוֹב הִיָּה דְבַר ה' אֶל אַבְרָם בַּמַּחְזֵה וְגו'. בַּמַּחְזֵה - בְּאוֹתוֹ הַמְרָאָה, הַדְרָגָה שְׁפָל הַדְּמִיוֹת נְרָאוֹת בָּהּ, כְּמוֹ שְנֵאמַר. וְהַמַּחְזֵה הִנֵּה הוּא סוּד הַבְּרִית.

ואם תאמר שמשום כך נקרא מחזה, משום שהיא הדרגה המרצה שפּל הַדְּמִיוֹת נְרָאוֹת בָּהּ וְאִז נִקְרָאת מַחְזֵה - הִרִי אֲמַרְתָּ בְּרֵאשׁוֹנָה, שִׁטְרָם שְנֵאמַר אַבְרָהָם, לֹא הִיָּה מְדַבֵּר עִמוֹ, וְכַּן הַדְרָגָה הַזֹּאת שְׁאִין שׁוֹרִים עֲלֶיהָ הַדְרָגוֹת הָאֲחֵרוֹת, וְעָלְשׁוּ אֲמַרְתָּ בַּמַּחְזֵה - הַמְרָאָה שֶׁל כָּל הַדְרָגוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת הוּא, וְהִרִי טְרָם שְנֵאמַר כְּתוּב הִיָּה דְבַר ה' אֶל אַבְרָם בַּמַּחְזֵה?.

א"ל הַדְרָגָה הַזֹּאת הִיא הַמְרָאָה שֶׁל כָּל הַדְרָגוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת, וּבִמְרָאָה שֶׁל הַדְרָגוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת נִתְקַנָּה. וְאִף עַל גַּב שְׂבָאוֹתוֹ הַזֶּמֶן אַבְרָהָם לֹא הִיָּה מֵהוּל - הַדְרָגָה הַזֹּאת בְּמְרָאָה שֶׁל הַדְרָגוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת הִיא, וּבְכֹל אוֹתָם הַגְּנוּנִים עוֹמְדִת, וְהַמְרָאָה שֶׁל אוֹתָם הַגְּנוּנִים עוֹמֵד תּוֹחֲתִיה. אֶחָד מִזֵּמִין - גּוֹן לְכוֹ, וְאֶחָד מִשְׁמַאל - גּוֹן אָדָם, אֶחָד שְׁפָלוֹ מִכָּל הַגְּנוּנִים. וְהוּא הַמְרָאָה שְׁפָל הַגְּנוּנִים הָעֲלִיּוֹנִים עוֹמְדִים עֲלָיו. וְעַל זֶה בְּמְרָאָה הַזֹּאת עֵמֵד עַל אַבְרָהָם וְדַבֵּר עִמוֹ, וְאִף עַל גַּב שֶׁלֹּא נִמּוֹל. פִּינּוֹן שְנֵאמַר מֵה כְּתוּב? וַיֵּרָא ה' אֶל אַבְרָם. בֹּא רֵאֵה, בְּכַלְעִם [מֵרָ] כְּתוּב

מחזה שדי, ובאברהם פתוב מחזה סתם. מה בין זה לזה? אלא מחזה שדי אלו שלמשה (שצאו) ממנו, והם המרצה שלו. מחזה סתם, מחזה זה הוא ה' (של כל מראה) שפּל הַדְּמִיוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת נְרָאוֹת

(דנפיק) מַנְיָה וְאַנּוּן חִיזוּ דִילִיָּה. מַחְזֵה סְתָם מַחְזֵה דָא הוּא ה' (דְּכַל חִיזוּ) דְּכַל דִּיּוּקְנִין עֲלֵאִין אַתְחֻזְיִין בֵּיהּ, וּבְגִין כְּךָ פְתִיב בְּאַבְרָהָם מַחְזֵה סְתָם וּבְכַלְעִם מַחְזֵה שְׂדִי.

וע"ל דא עד לא אתגזר אברהם הוה ליה האי דרגא פדאמרן. פִּינּוֹן דְּאַתְגְזֹר מִיַּד וַיֵּרָא אֵלָיו יי' וְגו' אַתְחֻזּוּן פְּלָהוּ (שאר) (ד' צ' צ' ע"ב) דְּרַגִּין עַל הַאי דְרַגָּא, וְהַאי דְרַגָּא מְלִיל עֵמִיָּה פְּדָקָא חִזִּי בְשַׁלְיָמוֹ. וְאַבְרָהָם אַתְקַטֵּר מַדְרַגָּא לְדְרַגָּא וְעָאל בְּכַרִּית קְיִימָא קְדִישָׁא כְּדָקָא חִזִּי בְשַׁלְיָמוֹ

השלמה מההשמות (סימן מ"ח)

שְׁבִינְתָא אַתְקִרִיאת אוֹת בְּרִית מִסְטְרָא דְצִדִּיק יְסוּד עוֹלָם זֹאת אוֹת הַבְּרִית הַבְּרִית בְּסִינַי (כ"א כ"י). עֵמֵד אֲדָמְצַעִיתָא. וּבִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נְצַח הו"ד. אוֹת דָא צִדִּיק, הִיא דָא שְׁכִינְתָא (שמות לא) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עֲשָׂה אֶת הַשָּׁמַיִם

עֲשָׂה יי' אֶת הַשָּׁמַיִם מִפְתֵּי"ר עַד עֵמֵד אֲדָמְצַעִיתָא. דְּלִית שֵׁשֶׁת יָמִים מִסְטְרָא דָּאת ו' וְלִית שְׁבִיעִי אֶלָּא מִסְטְרָא דָּאת ו' עֲטָרָה עַל רִישִׁיהָ חֲכָמָה עֲלֵאָה אוֹת הִיא חֲכָמָה תִּתָּאָה אוֹת הִיא. וְתַקִּינוּ לְמַגְזֵר לְתַמְנִיָּיא דֵּאִיהוּ תִּמְנָן חֲכָמָה עַד יְסוּד לְקַבְּלָא בְּהוֹן יי' זַעִירָא לְסַלְקָא לֵה עַד פְּתֵר לְמַהוּ עֲטָרָה עַל רִישִׁיהוֹן וְתַקִּינוּ לְשׁוּיָיא עֲרֵלָה בְּמִנָּא וְעִפְרָא לְקִיָּים (ישעיה כ"ח) וְנַחֲשׁ עֶפֶר לְחֵמוֹ: (ע' כ'אן מההשמות)

הא חזי, פִּינּוֹן דְּאַתְגְזֹר אַבְרָהָם, נִפְקַ מְעַרְלָה וְעָאל בְּקִיָּימָא קְדִישָׁא וְאַתְעַטֵּר בְּעֲטָרָא קְדִישָׁא וְעָאל בְּקִיָּימָא דְעֵלְמָא קָאִים עֲלֵיהּ, וּכְדִין אַתְקִיָּים עֵלְמָא בְּגִינְיָה. בְּגִין דְּכְתִיב

(ירמיה לג) אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמֵם וְלַיְלָה חֲקוֹת שָׁמַיִם וְאֶרֶץ לֹא שְׁמַתִּי. וְכְתִיב (בראשית ב) אֲלֵה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַבְרָאָם. בְּה"א בְּרָאָם, בְּאַבְרָהָם.

בו. וּמְשׁוּם כְּךָ כְּתוּב בְּאַבְרָהָם מַחְזֵה סְתָם, וּבְכַלְעִם מַחְזֵה שְׂדִי. וְע"ל פִּן, טְרָם שְנֵאמַר אַבְרָהָם, הִיָּתָה לוֹ הַדְרָגָה הַזֹּאת כְּפִי שְׁאֲמַרְנּוּ. פִּינּוֹן שְנֵאמַר, מִיָּד וַיֵּרָא אֵלָיו ה' וְגו'. נְרָאוֹ כֹל (שאר) הַדְרָגוֹת וְגו'. הַדְרָגָה הַזֹּאת, וְהַדְרָגָה הַזֹּאת דְּבַרָּה עִמוֹ כְּרַאוּי בְשַׁלְמוֹת. וְאַבְרָהָם נִקְשֵׁר מַדְרַגָּה לְדְרַגָּה, וְנִכְנַס לְבְרִית קְדִישָׁא כְּרַאוּי בְשַׁלְמוֹת.

השלמה מההשמות (סימן מ"ח)

שְׁבִינְתָא נִקְרָאת אוֹת בְּרִית מִצַּד שֶׁל צִדִּיק יְסוּד עוֹלָם. זֹאת אוֹת הַבְּרִית - בְּסִינַי. [בין] הַעֲמוּד הָאֲמִצְעִי, וּבִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - נִצַּח הוֹד. אוֹת - זֶה צִדִּיק. הִיא - זוֹ שְׁכִינָה. (שמות לא) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עֲשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם - מִפְתֵּי עַד הַעֲמוּד הָאֲמִצְעִי, שְׁאִין שֵׁשׁ בְּכֹל מְקוּם אֶלָּא מִצַּד הָאוֹת ו', וְאִין שְׁבִיעִי אֶלָּא מִצַּד הָאוֹת י', עֲטָרָה עַל רִישׁוֹ. הַחֲכָמָה הָעֲלִיּוֹנָה הִיא אוֹת, הַחֲכָמָה הַתּוֹחֲתוֹנָה הִיא אוֹת, וְתַקִּינוּ לְמוֹל לְשִׁמְנָה שְׁשֵׁם הִיא חֲכָמָה עַד הַיְסוּד, לְקַבְּלָא בְּהֵם יי' קְטָנָה לְהַעֲלוֹתָהּ עַד הַפְּתֵר לְהִיָּת עֲטָרָה עַל רִאשֵׁם, וְתַקִּינוּ לְשִׁים הָעֲרֵלָה בְּכֹלִי וְעֶפֶר, לְקִיָּים וְנַחֲשׁ עֶפֶר לְחֵמוֹ: ע"כ מַההֲשַׁמּוֹת.

בֹּא רֵאֵה, פִּינּוֹן שְנֵאמַר אַבְרָהָם, יֵצֵא מֵהָעֲרֵלָה, וְנִכְנַס לְבְרִית הַקְּדוּשָׁה, וְהַתְעַטֵּר בְּעֲטָרָה קְדוּשָׁה, וְנִכְנַס בְּבְרִית שְׁהַעוֹלָם עוֹמֵד עֲלֶיהָ, וְאִז הַתְקִים הַעוֹלָם בְּגֵלְלוֹ, מְשׁוּם שְׁכְּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמֵם וְלַיְלָה חֲקוֹת שָׁמַיִם וְאֶרֶץ לֹא שְׁמַתִּי, וְכְתוּב (בראשית ב) אֲלֵה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַבְרָאָם, בְּה"א בְּרָאָם, בְּאַבְרָהָם, וְהַכֹּל עוֹמֵד בְּסוּד אֶחָד.

(ירמיה לג) אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמֵם וְלַיְלָה חֲקוֹת שָׁמַיִם וְאֶרֶץ לֹא שְׁמַתִּי. וְכְתִיב (בראשית ב) אֲלֵה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַבְרָאָם. בְּה"א בְּרָאָם, בְּאַבְרָהָם.

שנשא בת זוגו ולא היו לו ממנה בנים ומת, ובא אחיו ויבנם את אשתו ויולד לו ממנה בן. הכן היה הוא המת שנשמתו הורה לעולם, זה הוא האחר שאין לו בת זוג אלא אמו. וזה הוא שמא יקדמו אחר ברהמים, שיכול להקדים אחר לשא את אשתו של זה ברהמים ובתפלה. ואף על גב שאמרתי קד שיכולים להקדים אחר ברהמים, לא יכול אלא אם (הוא) בעלה הוא רשע (והוא צדיק).

אמר רבי יהודה, [ועתה] זה הוא ודאי שקשים הזווגים לפני הקדוש ברוך הוא. אשרי חלקם של ישראל שהתורה מלמדת אותם את דרכי הקדוש ברוך הוא, וכל הנספרות והנגזרים שנגזרים לפניהם. ודאי כתוב (תהלים ט) תורת ה' תמימה וגו'. אשרי חלקו של מי שמשפדל בתורה ולא נפרד ממנה, שכל מי שנפרד מן התורה אפלו שעה אחת, כמי שנפרד מחיי העולם, שכתוב (דברים ז) כי היא חייך וארץ ימיה, וכתוב (משלי א) ארץ ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך.

ויהי אברם בן תשעים שנה וגו'. רבי יוסי פתח, (ישעיה ט) ועמך כלם צדיקים לעולם וגו'. אשריהם ישראל מפל שאר העמים, שהקדוש ברוך הוא קרא להם צדיקים. שלמדנו מאה ועשרים [ומש] ושמונה אלפים בעלי נפשים שהולכים וטסים את כל העולם, ושומעים קול ואוחזים את אותו הקול. כמו ששנינו שאין לך דבר בעולם שאין לו קול והולך וטס ברקיע. ואוחזים בו בעלי נפשים, ומעלים את אותו הקול [והבנים] שאומרים [בעלי דין] ודנים אותו הן לטוב הן לרע, שכתוב (קהלת ט) כי עוף השמים יליך את הקול וגו'. מהי דנים את אותו הקול? רבי חייא אמר, בשעה שכן אדם שוכב וישן ונשמתו יצאה ממנו, והיא מעידה בכן האדם, ואז

ויהי אחריו ויבנם אתה ויהיו ליה (דף צב ע"א) מנה בר. האי בר הוא מיתא דאמדרת נשמתיה לעלמא. דא הוא אחר דאין לו בת זוג אלא אמיה, ודא הוא שמא יקדמו אחר ברהמים דביביל לאקדמא אחרא למייסב אתתיה ודא ברהמי ובצלוחתא ואף על גב דאמינא לך דביביל לאקדמא ברהמי לא יביל אלא אם (הוא) בעלה חייבא איהו ואיהו זכאה)

אמר רבי יהודה (השפתיא) האי הוא ודאי דקשין זווגין קמי קדשא בריהו הוא. זכאה חולקהון דישראל דאורייתא אוליה להו ארחוי דקדשא בריהו הוא, וכל טמירין וגניזא דגניזין קמיה. ודאי כתיב, (תהלים ט) תורת יי תמימה וגו'. זכאה חולקיה מאן דישפדל באורייתא ולא יתפרש מינה, דכל מאן דיתפרש מאורייתא אפלו שעתא קדא כמה דאתפרש מחיי דעלמא דכתיב, (דברים ל) כי היא חייך וארץ ימיה. וכתיב, (משלי א) ארץ ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך:

ויהי אברם בן תשעים שנה וגו'. רבי יוסי פתח (ישעיה ט) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ וגו'. זכאין אנון ישראל מפל שאר עמין, דקדשא בריהו הוא קרא לון צדיקים. דתניא מאה ועשרים (ד"א ל"ג וחמש) ותמינא אלפי מארי דגדפין דאזלין וטאסין כל עלמא ושמעין קלא ואחדין ליה לההוא קלא.

במה דתנינן לית לך מלה בעלמא דלית לה קלא, ואזלא וטאסא ברקיעא, ואחדין לה מארי דגדפין וסלקין ההוא קלא (ר"א למאריהו) דאמרין (ג"א דמיו) ודינינן לה הן לטב הן לביש דכתיב, (קהלת ט) כי עוף השמים יוליה את הקול וגו'.

אימתי דינינן לההוא קלא. רבי חייא אמר בשעתא דבר נש שכיב ונאים, ונשמתיה נפקת מגייה, והיא אסהידת ביה בבר נש, וכדין דינינן לההוא קלא הדיא הוא

דכתיב, (מייכה ז) משכבת חיקך שמר פתחי פיך. מאי טעמא, משום דהיא אסהידת בבר נש. רבי יהודה אמר כל מה דבר נש עביד בכל יומא נשמתיה אסהידת ביה בבר נש בליליא. תאנא אמר רבי אלעזר בתחלת שעתא קמייחא בליליא כד נשף יממא ועאל שמשא מארי דמפתחן דממון על שמשא עאל בתריסר תרעין דפתחין ביממא, בטר דעל בכלהו, כל אנון תרעין סתימין (ג"א פתחין), ברוזא קאים ושרי לאכרזא, קאים מאן דקאים ואחיד לאנון מפתחן, בטר דסיים ברוזא, כל אנון נטורי עלמא מתכנשין וסלקין, לית מאן דפתח (פוסא) פטררא פלא משתכחין. פדין דינין דלתתא מתערין ואזלין ושאיטין בעלמא, וסיהרא שארי לאנהרא. וכארי דיבכא תקעין ומיללין. תקעין תננינות פדין מתערי שירתא ומזמרין קמי מאריהון, כמה מארי תריסין קיימו בקיומיהו ואתערין דינין בעלמא, פדין בני נשא ניימין ונשמתא נפקת ואסהידת סהדותא ואתחייבת בדינא, וקדשא בריהו הוא עביד חסד בבר נש ונשמתא תבת לאתרה.

בפרגות ליליא כד צפרין מתערין, סטרא דצפון אתער ברוחא, קם בקיומיה שרכיטא דכסטר דרום ובטש בההוא רוחא ושכיף ואתפסם, פדין אתער קדשא בריהו הוא בנימוסוי לאשתעשעא עם צדיקיא בגנתא דעדן.

בההוא שעתא זכאה חולקיה דבר נש דקאים לאשתעשעא באורייתא, דהא קדשא בריהו הוא וכל צדיקיא דבגנתא דעדן בלהו צייתין לקליה קלא הוא דכתיב, (שיר אדם שעומד להשתעשע בתורה, שהרי הקדוש ברוך הוא

דנים את אותו הקול. זהו שכתוב (מייכה ז) משכבת חיקך שמר פתחי פיך. מה הטעם? משום שהיא מעידה באדם. רבי יהודה אמר, כל מה שאדם עושה בכל יום, נשמתו מעידה בו באדם בלילה. למדנו, אמר רבי אלעזר, בתחלת השעה הראשונה בלילה, כשנשף [שיצא] היום ויכנס השמש, בעל המפתחות שממנה על השמש נכנס בתריסר שיערים שפתוחים ביום. אחר שנכנס בכלם, כל אותם השערים הסתומים [הפתוחים], הכרוז עומד ומתחיל להכריז. עומד מי שעומד ואוחז את אותם המפתחות. אחר שסיים הכרוז, כל אותם שומרי העולם מתפנסים ועולים, ואין מי שפותח [פה] פתחון פה והכל שוקטים. אז מתעוררים הדינים שלמטה, והולכים ומשוטטים בעולם, והלכנה מתחילה להאיר.

ובערי היבכה תוקעים ומיללים. תוקעים שנית. אז מתעוררת שיה ומזמרים לפני רבונו. כמה בעלי מגנים עומדים במקומם ומעוררים דינים בעולם. אז בני האדם ישנים, והנשמה יוצאת ומעידה עדות ומתחייבת בדין. והקדוש ברוך הוא עושה חסד עם אדם, והנשמה שבה למקומה. בחצות הלילה, כשהצפורים מתעוררות, צד הצפון מתעורר ברוח, עומד במקומו השרכיט שבצד הדרום, ומכה באותה הרוח ושוקט ומתפסם. אז מתעורר הקדוש ברוך הוא במנהגיו להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן. באותה שעה. אשרי חלקו של וכל הצדיקים שבגן עדן, כלם

השירים ח) היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני. ולא עוד אלא דקדשא בריה הוא משיף עליה חד חוטא דחס"ד למהוי (ד"א ל"ג תדיר) נטיר בעלמא, דהא עלאין ותתאין נטריין ליה הדא הוא דכתיב, (תהלים מב) יומם יצוה יי חסדו ובלילה שירה עמי.

אמר רבי חזקיה כל מאן דאשתדל בהאי שעתא באורייתא ודאי אית ליה חולקא תדיר בעלמא דאתי. אמר רבי יוסי מאי טעמא תדיר. אמר ליה הכי אוליפנא דכל פלגות ליליא כד קדשא בריה הוא אתער בגנתא דעדן כל אנון נטיען דגינתא אשתקין יתיר מההוא נחלא דאקרי (דף צב ע"ב) נחל קדומים נחל עדנים דלא פסקו מימיו לעלמין, פככול ההוא דקאים ואשתדל באורייתא כאילו ההוא נחלא אתרק על רישיה ואשקי ליה בגו אנון נטיען דבגנתא דעדן. (אמר רבי יוסי) ולא עוד אלא הואיל וכלהו צדיקיא דבגו גנתא דעדן צייתין ליה, חולקא שויין ליה בההוא שקיו דנחלא. אשתכח דאית ליה חולקא תדיר בעלמא דאתי.

רבי אבא הוה אתי מטבריה לבי טרוניא דחמוי, ורבי יעקב בריה הוה עמיה, אערעו בכפר טרשא. פד בעו למשכב, אמר רבי אבא למריה דביתא אית הכא תרנגולא. אמר ליה מארא דביתא, אמאי. אמר ליה בגין דקאימנא בפלגות ליליא ממש.

אמר ליה לא אצטריף, דהא סימנא לי בביתא דהדין טקלא דקמי ערסאי מלינא ליה מיא ונטיוף טיף טיף, בפלגות ליליא ממש אתרקו כלהו מיא ואתגלגל האי קיטפא ונהים ואשתמע קלא

מקשיבים לקולו. זהו שכתוב (שיר ח) היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני. ולא עוד, אלא שהקדוש ברוך הוא מושף עליו חוטא אחד של חס"ד שיהיה (חסדו) חסדו בעולם, שהרי עליונים ותחתונים שומרים אותו. זהו שכתוב (תהלים מב) יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי.

אמר רבי חזקיה, כל מי שמשדל בשעה הזו בתורה, ודאי יש לו חלק תמיד בעולם הבא. אמר רבי יוסי, מה הטעם תמיד? אמר לו, כך למדנו, שכל חצות לילה, כשמעורר הקדוש ברוך הוא בגן עדן, כל הנטיעות של הגן משקים יותר מאותו הנחל שנקרא נחל קדומים, נחל עדנים, שאין פוסקים מימיו לעולמים. פככול אותו שעומד ומשדל בתורה, כאלו אותו הנחל מוריק על ראשו ומשקה אותו בתוף אותם הנטיעות שבגן עדן. (אמר רבי יוסי) ולא עוד, אלא הואיל וכל הצדיקים שבתוף גן העדן מקשיבים לו, משום לו חלק באותה השקאת הנחל. נמצא שיש לו חלק תמיד בעולם הבא.

רבי אבא היה בא מטבריה לבית טרוניא שלחמיו, ורבי יעקב בנו היה עמו. נפגשו בכפר טרשא. כשרצו לשכב, אמר רבי אבא לבעל הבית: יש כאן תרנגול? אמר לו בעל הבית: למה? אמר לו: משום שאני קם בחצות הלילה ממש.

אמר לו: לא צריף, שהרי סימן יש לי בבית - שהמשקל הזה שלפני משתי, אני ממלא אותו במים, ומטפטף טפה טפה. ובחצות הלילה ממש מתרוקנים כל המים, ומתגלגל הגלגל (הדיקון)

בכל ביתא, וכדין הוא פלגות ליליא ממש. וחד סבא הוה לי דהוה קם בכל פלגות ליליא ואשתדל באורייתא ובגיני כף עבד האי. אמר רבי אבא בריה רחמנא דשדריה הכא. בפלגות ליליא נהים ההוא גלגלא דקיטפא, קמו רבי אבא ורבי יעקב, שמעו לההוא גברא דהוה יתיב בשפוללי ביתא ותריין בנוי עמיה והוה אמר כתיב, (תהלים קיט) חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך, מאי קא חמא דוד דאיהו אמר חצות לילה ולא בחצות לילה. אלא חצות לילה ודאי, לקדשא בריה הוא אמר הכי. וכי קדשא בריה הוא הכי אקרי. אין, דהא חצות לילה ממש קדשא בריה הוא אשתכח וסיעתא דיליה וכדין היא שענתא דעייל בגנתא דעדן לאשתעשעא עם צדיקיא.

אמר רבי אבא לרבי יעקב ודאי נשתתף בשכינתא ונתחבר פחדא, קריבו ותיבו עמיה, אמרו ליה אימא מלה דפומך דשפיר קאמרת. מנא לך האי. אמר לון מלה דא אוליפנא מסבאי. ותו הוה אמר דתלת (ניא דתחלת) שעתי קמייתא דליליא כל דינין דלתתא מתערין ואזלין ושאטין בעלמא.

בפלגות ליליא ממש קדשא בריה הוא אתער בגנתא דעדן ודינין דלתתא לא משתפחן. וכל נימוסין דלעילא בליליא לא אשתכחו אלא בפלגות ליליא ממש. מנלן מאברהם דכתיב ויחלק עליהם לילה. במצרים (שמות יב) ויהי בחצי הלילה, ובאתרין סגיאין באורייתא הכי אשתכח. ודוד הוה ידע.

(יב) ומנא הוה ידע. אלא הכי אמר סבא.

הנה ונוהם, ונשמע קולו בכל הבית. ואז הוא חצות הלילה ממש.

וזמן אחד היה לי שהיה קם בכל חצות לילה ומשדל בתורה, ומשום כך עשה את זה. אמר רבי אבא: ברוך הרחמן ששלחני לכאן. בחצות הלילה נהם אותו הגלגל (הדיקון). קמו רבי אבא ורבי יעקב, ושמעו את אותו האיש שהיה יושב בנרפתי הבית ושני בניו עמו, והיה אומר, כתוב (תהלים קיט) חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך. מה ראה דוד שהוא אמר חצות לילה ולא בחצות הלילה? אלא חצות לילה - ודאי לקדוש-ברוך-הוא אמר כך. וכי כך נקרא הקדוש ברוך הוא? כן, שהרי חצות לילה ממש הקדוש ברוך הוא נמצא וסיעתו, ואז היא השעה שנקנס לגן העדן להשתעשע עם הצדיקים.

אמר רבי אבא לרבי יעקב, ודאי נשתתף עם השכינה ונתחבר יחד. קרבו וישבו עמו. אמרו לו, אמר דבר פיו, שיפה אמרת, מנין לך זה? אמר להם, דבר זה למדתי מסבי. ועוד היה אומר, ששלש (שתחלת) השעות הראשונות של הלילה, כל הדינים שלמטה מתעוררים והולכים ומשוטטים בעולם.

ובחצות הלילה ממש הקדוש ברוך הוא מתעורר בגן עדן, והדינים שלמטה אין נמצאים. וכל המנהגים שלמעלה בלילה, אין נמצאים אלא בחצות הלילה ממש. מנין לנו? מאברהם, שכתוב (בראשית יד) ויחלק עליהם לילה. במצרים - (שמות יב) ויהי בחצי הלילה. ובמקומות רבים בתורה כך נמצא. ודוד היה יודע.

(יב) ומנין היה יודע? אלא כך

דמלכותא דיליה בהאי (ליליא) תליא. ועל דא קאים בההיא שעתא ואמר שירתא, ולהכי קרייה לקדשא בריה הוא חצות לילה ממש, אקום להודות לך וגו' דהא כל דינין תליין מהכא, ודינין דמלכותא מהכא משתפחין, וההיא שעתא אתקטיר פה דוד וקם ואמר שירתא. אתא רבי אבא ונשקיה, אמר ליה ודאי הכי הוא בריה רחמנא דשדרני הכא.

הא חזי, לילה דינא בכל אתר והא אוקימנא מילי, והכי הוא ודאי, והא אתער קמי דרבי שמעון. אמר ההוא ינוקא בריה דההוא גברא אי הכי אמאי כתיב חצות לילה. אמר ליה הא אתמר בפלגות ליליא מלכותא דשמיא אתערת.

אמר אנא שמענא מלה. אמר ליה רבי אבא, אימא ברי טב דהא מלה דפומך קלא דבוצינא להוי. אמר אנא שמענא דהא לילה דינא דמלכותא איהו ובכל אתר דינא הוא, והאי דקאמר חצות, בגין דינקא בתרי גוויי (חצות) בדינא וחסד, ודאי פלגותא קדמייתא דינא הוא, דהא פלגותא אתרא נהירו אנפיהא בסטרא דחסד. ועל דא חצות לילה כתיב ודאי.

קם רבי אבא ושווי ידוי ברישיה וברכיה, אמר ודאי חשיבנא דחכמתא לא אשתכח פר באנון זכאי דזכו בה. השתא חמינא דאפילו ינוקי בדרא דרבי שמעון זכו לחכמתא עלאה. זכאה אנת רבי שמעון. ווי לדרא דאנת תסתלק מניה. יתבו עד (דף צג ע"א) צפרא ואשתדלו באורייתא.

פתח רבי אבא ואמר (ישעיה ס) ועמך פלם צדיקים וגו'. מלה דא הא אוקמוהי חברייא מאי טעמא כתיב ועמך פלם צדיקים,

אמר הנקן, שמלכותו תלויה בזה ומלכותו, ועל זה עומד בפעולה הזו ואומר שירה, ולכן קרא לקדוש-ברוך-הוא חצות לילה [ממש] אקום להודות לך וגו', שהרי כל הדינים תלויים מכאן, ודיני המלכות נמצאים מכאן. ובאותה השעה נקשר דוד ביה, וקם ואמר שירה. בא רבי אבא ונשקו. אמר לו, ודאי כך הוא. ברוך הרחמן ששלחני לכאן.

בא ראה, הלילה הוא דין בכל מקום, והרי הקמנו את הדברים, וכך הוא ודאי, והרי הערתי לפני רבי שמעון. אמר אותו הילד בנו של אותו האיש, אם כך, למה כתוב חצות לילה? אמר לו, הרי נאמר שפחצות הלילה מתעוררת מלכות השמים.

אמר, אני שמעתי דבר. אמר לו רבי אבא, אמר בני טוב, שהרי דבר פיך יהיה קול המאור. אמר, אני שמעתי, שהרי הלילה הוא דין המלכות, ובכל מקום הוא דין. וזה שאמר חצות, משום שיונקת בשני גוונים [משני] - בדין וחסד. ונדאי שהמחצית הראשונה היא דין, שהרי במחצית האחרת היא מאינה פניה בצד החסד, ועל פן חצות לילה כתוב ודאי.

קם רבי אבא ושם ידו בראשו וברך אותו. אמר, ודאי חשבתני שאין נמצאת חכמה, רק באותם הצדיקים שזכו בה. פעת ראיתי שאפלו ילדים בדור של רבי שמעון זכו לחכמה עליונה. אשירך רבי שמעון! אוי לדור שאתה תסתלק ממנו! ישבו עד הבקר והתעסקו בתורה.

פתח רבי אבא ואמר, ועמך פלם צדיקים וגו'. הדבר הזה הרי בארוהו החברים, מה הטעם כתוב (ישעיה ס) ועמך פלם צדיקים,

וכי כלהו ישראל צדיקי ניהו. והא פמה חייבין אית בהו בישראל פמה חטאין וכמה רשיעין דעברין על פקודי אורייתא.

אליא הכי תנא ברזא דמתניתין. זכאין אנון ישראל דעבדין קרבנא דרעוא לקדשא בריה הוא דמקריבין פנייהו לתמניא יומין לקרבנא, וכד אתגזרו עלו בהאי חולקא טבא דקדשא בריה הוא דכתיב, (משלי י) וצדיק יסוד עולם. פיון דעאלו בהאי חולקא דצדיק אקרוין צדיקים, ודאי כלם צדיקים.

וער פן לעולם יירשו ארץ. כדכתיב, (תהלים קיח) פתחו לי שערי צדק אבא כם. וכתיב זה השער ליי צדיקים יבאו בו. אנון דאתגזרו ואקרוין צדיקים. גצר מטעי. גצר מאנון נטיעין דנטע קדשא בריה הוא בגנתא דעדן האי ארץ חד מנייהו, ועל פן אית להו לישראל חולקא טבא בעלמא דאתי וכתוב, (תהלים לו) צדיקים יירשו ארץ. (ישעיה ס) לעולם יירשו ארץ. מהו לעולם. פמה דאוקימנא במתניתא דילן, והא אתמר האי מלה בין חברייא. (והאנא מאי קא חסא קרא דלא אקרי אברהם עד השתא.) (נ"א תא חזי, קדשא בריה הוא לא קרא לאברהם אברהם עד השתא מאי טעמא. אלא הכי אוקימנא עד השתא לא אתגזר, וכד אתגזר אתחבר ביה תאי ה"א ושריא ביה), אלא הכי אוקימנא דעד השתא לא אתגזר, וכד אתגזר אתחבר בהאי ה' ושכינתא שריא ביה וכדין אקרי אברהם.

והינו דכתיב, (בראשית ב) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם. ותאנא בה' בראם. ותאנא באברהם. מאי קאמרי אלא דא חסד ודא שכינתא וכלא נחית פחדא, ולא קשיא מלה והאי והאי הוי.

אמר רבי יעקב לרבי אבא האי ה' דהבראם

וכי כל ישראל הם צדיקים? והרי פמה רשעים יש בישראל, פמה חוטאים וכמה רשעים שעוברים על מצוות התורה.

אליא כך שנה בסוד המשניות: אשריהם ישראל שעושים קרבן של רצון לקדוש-ברוך-הוא, שמקריבים את פניהם לשמונה ימים לקרבן, וכשנמולים, נכנסים לחלק הטוב של הקדוש ברוך הוא, שכתוב (משלי י) וצדיק יסוד עולם. וכיון שנקנסו בחלק הזה של הצדיק, הם נקראים צדיקים.

וער פן לעולם יירשו ארץ, כפתיוב (תהלים קיח) פתחו לי שערי צדק אבא כם, וכתיב זה השער לה' צדיקים יבאו בו, אותם שנמולו ונקראים צדיקים. גצר מטעי - גצר מאותם הנטיעות שנטע הקדוש ברוך הוא בגן עדן. הארץ הזו היא אחת מהן, ועל פן יש לישראל חלק טוב לעולם הבא, וכתוב (שם לו) צדיקים יירשו ארץ. (ישעיה ס) לעולם יירשו ארץ, מה זה לעולם? כמו שבארנו במשנתנו, והרי הדבר הזה נתבאר בין החברים. (ולמרגו, מה ראה הכתוב שלא נקרא אברהם עד עתה?) [נ"א בא ראה, הקדוש ברוך הוא לא קרא לאברהם אברהם עד עתה, מה הטעם? אלא כך בארנו, שער עתה לא נמול, וכשנמול, התמכה בו ה"א הו' ושרתה בו]. אלא כך בארנו, שעד עכשו לא נמול, וכשנמול, התחבר לה"א הזו והשכינה שרתה בו, ואז נקרא אברהם.

והינו מה שכתוב (בראשית ב) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם. ושנה בה' בראם, ושנה באברהם. מה אומרים? אלא זה חסד וזו השכינה, והכל יורד יחד, והדבר לא קשה, וזה וזה הנה. אמר רבי יעקב לרבי אבא, ה' ה'

זעירא, וה' (דברים ל"ב ו) דהלוי רברבא, מה בין האי להאי, אָמר ליה דא (שכינתא) שמיטה, ודא יובלא (ואית דמתני דבלא חר, וכד מתהרא מצדיק כדון מרימא באשלמותא וה' רברבא, דהא מתהרא בקרא יאות, ולמנין דלא מרימא באשלמותא וניקא מסתרא אחרא כדון ה"א ועירא) ובגין כך זמנין דסיגרא קיימא באשלמותא וזמנין בפגימותא, ובאנפיקא אשתכח ואשתמודע וכלא שפיר. והאי איהו ברירא דמלא.

אמר רבי אבא זכאין אנון ישראל דקדשא בריך הוא אתרעי בהון מפל שאר עמין, ויהיב לון את קיימא דא, דכל מאן דאית ביה האי את, לא נחית לגיהנם אי איהו נטיר ליה כדקא יאות דלא עייל ליה ברשותא אחרא ולא משקר בשמיה דמלפא, דכל מאן דמשקר ביהאי, פמאן דמשקר בשמיה דקדשא בריך הוא דכתיב, (הושע ה) בני בגדו כי בנים זרים ילדו.

תו אמר רבי אבא בזמנא דבר נש אסיק בריה לאעליה להאי ברית, קרי קדשא בריך הוא לפמליא דיליה ואמר חמו מאי בריה עבדית בעלמא. ביה שעתא אנדמן (ליה) אליהו וטאס עלמא בארבע טאסין ואנדמן תמן. ועל דא תנינן דבעי בר נש לתקנא כרסייא אחרא ליקרא דיליה, ויימא דא כרסייא דאליהו, ואי לאו לא שרי תמן. והוא סליק ואסהיד קמי קדשא בריך הוא.

הא חזי, בקדמייתא כתיב, (מלכים א יט) מה לך פה אליהו וגו'. וכתיב קנא קנאתי ליי אלהי צבאות פי עזבו ברייתך בני ישראל וגו'. אָמר ליה חזיק בכול אתר דהאי רשימא קדישא ירשמון ליה בני בבשרהון אנת תזדמן תמן, ופומא דאסהיד דישראל עזבו, הוא יסהיד דישראל מקיימין האי קיימא.

הזו של הבָּרָאם היא קטנה, וה' של הלה' (דברים לב) - גדולה. מה בין זה לזה? אָמר לו, זו שמטה, וזה יובל, וגש ששונים שהכל אהר. שבאשר מאירח מהצדק, או עומדת בשלמות וה' גדולה, שהרי מואת כראו. ופעמים שלא עומדת בשלמות ויונקת מצד האחר, או ה"א קטנה. ומשום כך לפעמים שהלבנה עומדת בשלמותה, ולפעמים בחסרונה, ובפניה נמצא ונדוע, והכל יפה, וזה הוא ברור הדבר.

אָמר רבי אבא, אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא התרצה בהם מפל שאר העמים ונתן להם אות הברית הזו, שכל מי שיש בו אות הברית הזו, אין יורד לגיהנם אם הוא שומר אותו כראוי שאין מקניס אותו לרשות אחרת ולא משקר בשם המלך. שכל מי שמשקר בזה, כמי שמשקר בשמו של הקדוש ברוך הוא, שכתוב (הושע ה) בה' בגדו כי בנים זרים ילדו.

עוד אמר רבי אבא, בזמן שהאדם בעלה את בנו להכניסו לברית הזו, קורא הקדוש ברוך הוא לפמליא שלו ואומר, ראו איזו בריה עשיתי בעולם! באותה השעה מזדמן (ו) אליהו, וטס את העולם בארבע טיסות ומזדמן לשם, ועל זה שנינו שצריך אדם לתקן פסא אחר לכבודו, ויאמר: זה הפסא של אליהו, ואם לא, אינו שורה שם. והוא עולה ומעיד לפני הקדוש ברוך הוא.

בא ראה, כראשונה כתוב (מלכים א-יט) מה לך פה אליהו וגו', וכתוב קנא קנאתי לה' אלהי צבאות פי עזבו ברייתך בני ישראל וגו'. אָמר לו, חזיק, שכל מקום שהרשם הקדוש הזה ירשמו אותו בני בכשרם, אמה תזדמן לשם. והפה שהעיד

והא תנינן על מה אתענש אליהו קמי קדשא בריך הוא על דאָמר דלטורא על בנוי.

אדהכי הוה אתי נהורא דיומא והווי אָמרי מלי דאורייתא. קמו למיזל. אָמר

ליה ההוא גברא במה דעסקיתו בהאי ליליא אשלימו. אָמרי מאי הוא. אָמר להו דתחמון למחר אנפוי דמריה דקיימא, דהא דביתאי בעאת בעותא דא מנייכו. וגזר קיימא דברי דאתייליד לי, למחר ליהוי הלולא דיליה. אָמר רבי אבא האי בעותא דמצוה איהו ולמחמי אפי שכינתא ניתיב.

אוריכו כל ההוא יומא, (דף צג ע"ב) ביההוא ליליא כנש ההוא גברא כל אנון רחמינו, וכל ההוא ליליא אשתדלו באורייתא ולא הוה מאן דנאים, אָמר להו ההוא גברא במטו מנייכו כל חד וחד לימא מלה חדתא דאורייתא:

פתח חד (רבי אבא) ואָמר (שופטים ה) בפּרוע פּרעות בישראל בהתנדב עם פרכו יי. מאי קא חמו דבורה וברק דפתחו בהאי קרא. אָלא הכי תנינן לית עלמא מתקיימא אלא על האי ברית דכתיב, (ירמיה לב) אם לא בריתי יומם ולילה וגו' דהא שמיא וארעא על דא קיימין. בגין כך פל זמנא דישראל מקיימין האי ברית, נמוסי שמיא וארעא קיימין בקיומיהו, וכל זמנא דחס ושלום ישראל מבטלין האי ברית, שמיא וארעא לא מתקיימין, וברכאן לא משתפחין בעלמא.

הא חזי, לא שליטו שאר עמין על ישראל אלא כד בטילו מנייהו קיימא דא. ומה בטילו מנייהו. דלא אתפרען ולא אתגליין. ועל דא כתיב ויעזבו בני ישראל את יי וגו' ועל זה כתוב (שמואל א-יב) ויעזבו בני ישראל את ה' וימכרו

שישראל עזבו, הוא לעיד שישראל מקימים את הברית הזו. והרי שנינו, על מה נענש אליהו לפני הקדוש ברוך הוא? על שאָמר לשון הרע על בניו.

בניתים בא אור היום, והיו אומרים דברי תורה. קמו ללכת, אָמר לו אותו האיש, במה שעסקתם בלילה הזה השלימו. אָמרו, מה הוא? אָמר לו, שתראו למחר את פניו של בעל הברית, שהרי אשתי בקשה את הבקשה הזו מקם, ומילת הברית של בני שנולד לי - למחר תקיה ההלולא שלו. אָמר רבי אבא, זו היא בקשה של מצוה, וגשב לראות את פני השכינה.

חבו כל אותו היום. באותו הלילה פגס אותו האיש את כל אוהביו, וכל אותו הלילה התעסקו בתורה, ולא היה מי שישן. אָמר להם אותו האיש, בבקשה מקם, כל אחד ואחד יאמר דבר חדש בתורה.

פתח אָחד (רבי אבא) ואָמר, (שופטים ה) בפּרוע פּרעות בישראל בהתנדב עם פרכו ה'. מה ראו דבורה וברק שפתחו בפסוק הזה? אָלא כך שנינו, אין העולם מתקיים אלא על הברית הזו, שכתוב (ירמיה לב) אם לא בריתי יומם ולילה וגו'. שהרי שמים וארץ על זה קיימים. משום כך, פל זמן שישראל מקימים את הברית הזו, חקות שמים וארץ עומדים בקיימם. וכל זמן שחס ושלום מבטלים את הברית הזו, אין שמים וארץ מתקיימים, ואין נמצאות ברכות בעולם.

בא ראה, לא שליטו שאר העמים על ישראל אלא כשבטלו מהם את הברית הזו. ומה בטלו מהם? שלא נפרעו ולא נתגלו. ועל זה כתוב (שמואל א-יב) ויעזבו בני ישראל את ה' וימכרו

וימפר אותם ביד סיסרא, ויעזבו את יי ממש. עד דאתת דבורה ואתנדבת לכל ישראל במלה דא, כדין אתפנעו שנאיהון תחותיהו. והיינו דתנינן דאמר קדשא בריה דהוא ליהושע וכי ישראל אטימין אנון ולא אתפרעו ולא אתגלייא ולא קיימין קיימא דילי, ואת בעי לאעלא להו לארעא ולאכנעא שנאיהון. (יהושע ה) שוב מול את בני ישראל שנית. ועד דאתפרעו ואתגלייא האי ברית לא עאלו לארעא ולא אתפנעו שנאיהון. אוף הָכָא כיון דאתנדבין ישראל בהאי את אתפנעו שנאיהון תחותיהו וברכאן אתחזרו לעלמא הָדָא הוא דכתיב בפרוע פרועות בישראל בהתנדב עם פרכו יי.

קם אתרא פתח ואמר, (שמות ד) ויהי בדרך במלון ויפגשהו יי ויבקש המיתו למאן למשה. אמר ליה קדשא בריה דהוא וכי את אזיל לאפקא ית ישראל ממצרים ולאכנעא מלכא רב ושלטיא, ואת אנשיית מנף קיימא. דברך לא אתגזר, מיך ויבקש המיתו.

האנא נחת גבריאל בשלהובא דאשא לאוקדיה, ואתרמיז חד חיויא מתוקדא לשאפא ליה בגויה. אמאי חיויא, אמר ליה קדשא בריה דהוא את אזיל לקטלא חיויא וברכא ותקיפא וברך לא אתגזר. מיך אתרמיז לחד חיויא לקטלא ליה, עד דחמת צפוּרה וגזרת לברה ואשתזיב הָדָא הוא דכתיב ותקח צפורה צור, מהו צור, אלא אסוותא. ומאי אסוותא דכתיב ותכרות את ערלת בנה. דנצנצא בה רוח קדשא.

קם אתרא ואמר (בראשית מה) ויאמר יוסף אל אחיו גשו נא אלי ויגשו ויאמר וגו'. וכי אמאי קרי להו והא קריבין הוּו גביה. אלא

ממש. עד שבאה דבורה ונדבה את כל ישראל לדבר הָהָה, אז נכנעו שונאיהם תחותיהם. והיינו מה ששינו, שאמר הקדוש ברוך הוא ליהושע, וכי ישראל הם אטומים ולא נפרעו ולא התגלו ולא מקימים את בריתי, ואתה רוצה להכניסם לארץ ולהכניע את שונאיהם? (יהושע ה) שוב מל את בני ישראל שנית. ועד שפרעו ונתגלתה הברית הזו, לא נכנסו לארץ ולא נכנעו שונאיהם. אף כאן, כיון שהתנדבו ישראל באות הזו, נכנעו שונאיהם תחותיהם וחררו הברכות לעולם. זהו שכתוב בפרע פרועות בישראל בהתנדב עם פרכו ה'.

קם אחר, פתח ואמר, (שמות ד) ויהי בדרך במלון ויפגשהו ה' ויבקש המיתו. את מי? את משה. אמר לו הקדוש ברוך הוא, וכי אתה הולך להוציא את ישראל ממצרים ולהכניע מלך גדול ושלטי, ואתה שכחת ממך את הברית, שבך לא נמול? מיך ויבקש המיתו.

למדנו, ירד גבריאל בשלהבת של אש לשרף אותו, ונרמז לנחש אַחַד שוֹרֵף לשאף אותו לתוכו. למה נחש? אמר לו הקדוש ברוך הוא, אתה הולך להרג את הנחש הגדול והחזק, ובכך לא נמול?! מיך נרמז לנחש אַחַד להרג אותו, עד שראתה צפורה וקלה את בנה ונצול. זהו שכתוב ותקח צפורה צר. מה זה צר? אלא רפואה. ומה הרפואה? שכתוב ותכרות את ערלת בנה. שגנצא בה רוח הקדש.

קם אחר ואמר, (בראשית מה) ויאמר יוסף אל אחיו גשו נא אלי ויגשו ויאמר וגו'. וכי למה קרא להם,

בשעתא דאמר לון אני יוסף אחיכם. תוהו ודחמו ליה במלכו עלאה. אמר יוסף מלכו דא בגין דא רוחנא ליה, גשו נא אלי ויגשו, דאתיזי להו האי קיימא דמילה, אמר דא גרמת לי מלכו דא בגין דנטרית לה.

מכאן אוליפנא מאן דנטר להאי את קיימא מלכו אתנטרת ליה. מנלן מבעז דכתיב, (רות א) חי יי שכבי עד הבקר דהוה מקטרג ליה יצריה עד דאומי אומאָה ונטר להאי ברית, בגין כף זכה דנפקו מניה מלכין שליטין על כל שאר מלכין, ומלכא משיחא דאתקרי בשמא דקדשא בריה דהוא:

פתח אידך ואמר כתיב, (תהלים כז) אם תחנה עלי מחנה וגו'. הכי תאנא בזאת אני בוטח, מהו בזאת, דא את קיימא דזמינא תדיר גבי בר נש ואתרמיזא לעילא, ובגין כף אתמר בזאת כמה דכתיב זאת אות הברית. זאת בריתי. וכלא בחד דרגא. ותאנא זה וזאת בחד דרגא אנון ולא מתפרשן. ואי תימא אי הכי הא שאר בני עלמא הכי. אמאי דוד בלחודוי ולא אתרא. אלא בגין דאתידא ביה ואתרמיזא ביה והוא כתרא דמלכותא.

הא חזי, בגין דהאי זאת לא נטר ליה דוד מלכא כדקא חזי, מלכותא (דף צד ע"א) אתעדי מניה כל ההוא זמנא. והכי אוליפנא האי זאת אתרמיזא במלכותא דלעילא, ואתרמיזא בירוּשלים קרפא קדישא. בהאי שעתא דוד עבר עליה, נפק קלא ואמר דוד במה דאתקטרת תשתרי. לך טרדין מירוּשלים ומלכותא אתעדי מינך. מנא לן דכתיב, (שמואל ב יב) הנני מקים עליך רעה מביתך. מביתך דייקא והכי הוה במה דעבר ביה אתענש,

טורדים מירוּשלים, והמלכות תוסר ממך. מנין לנו? שכתוב

והרי הם היו קרובים אלי? אלא בשעה שאמר להם אני יוסף אחיכם, תמהו שראו אותו במלכות עליונה. אמר יוסף, המלכות הזו, משום זה הרוחתי אותה. גשו נא אלי ויגשו, שהרעה להם את ברית המילה. אמר, זו גרמה לי את המלכות הזו, משום ששמרתי אותה.

מכאן למדנו, שמי ששומר את אות הברית הזו, המלכות שמונה לו. מנין לנו? מבעז, שכתוב (רות א) חי ה' שכבי עד הבקר. שיצרו היה מתגרה בו, עד שנשבע שבועה ושמר את הברית הזו, משום כף זכה שיצאו ממנו מלכים שליטים על כל שאר המלכים, והמלך המשיח שנקרא בשמו של הקדוש ברוך הוא.

פתח אחר ואמר, כתוב (תהלים כז) אם תחנה עלי מחנה וגו'. כף שינו, בזאת אני בוטח, מה זה בזאת? זו אות הברית המזמנת תמיד אצל אדם, ונרמזה למעלה. ומשום כף נאמר בזאת, כמו שכתוב זאת אות הברית, זאת בריתי, והכל בדרך אמת. ושינו, זה וזאת הם בדרך אמת ולא נפרדים. ואם תאמר, אם כף, הרי שאר בני האדם כף, למה דוד בלבדו ולא אחר? אלא משום שהיא אֲחוּזָה בו ונרמזה בו, והיא כתר המלכות.

בא ראה, משום שאת הזאת הזו לא שמר אותה דוד המלך כראוי, המלכות העברה ממנו כל אותו הזמן. וכך למדנו, הזאת הזו נרמזה במלכות שלמעלה, ונרמזה בירוּשלים, הקריה הקדושה. באותה השעה שדוד עבר עליה, יצא קול ואמר: דוד, במה שנקשרת תותר. אותך (שמואל-ב יב) הנני מקים עליך רעה

ומה דוד מלפא הכי שאר בני עלמא על אחת במה ובמה.

פתח אידך ואמר (תהלים צד) לולי יי עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי. תאנא במה זכאן ישראל דלא נחתי לגיהנם כשאר עמין עובדי עבודת פוכבים ומזלות ולא אתמסרן בידוי דדומה, (אלא) בהאי את.

דהכי תאנא בשעתא דפר נש נפיק מעלמא כמה חבילי (מלאכי חבלה) טהירין אתפקדן עליה. זקפין עינא וחקמן האי את דהוא קיימא דקודשא, אתפרשן מניה, ולא אתייהב בידוי דדומה לנחמא לגיהנם, דכל מאן דאתמסר בידוי נחית לגיהנם ודאי, ומהאי את דחלין עלאין ותתאין, ודינין בישין לא שלטין ביה בפר נש אי איהו זכי לנטורי ליה להאי את, בגין דהוא אתאחיד בשמא דקדשא בריך הוא.

ביון דדוד מלפא לא נטר את קיימא דא כדקא חזי, אתעדי מניה מלכותא ואתטריד מירושלם. מיד דחיל דסבר דייחתון ליה מיד וימסרון ליה בידוי דדומה וימות בההוא עלמא, עד דאתבשר ביה דכתיב, (שמואל ב ב) גם יי העביר חטאתך לא תמות. ביה שעטא פתח ואמר לולי יי עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי.

פתח אידך ואמר מאי האי (דכתיב) דאמר דוד והראני אותו ואת נהו. (מאי והראני אותו ואחר כך ואת נהו), מאן יכיל למחמי ליה לקדשא בריך הוא. אלא הכי תנינן בההיא שעטא דאתגזר עליה ההוא עונשא, ודוד ידע דעל דלא נטר האי את פדקא יאות אתענש בהאי, דכלא כחדא אחידא, וכלא מתרמיז בהאי את, ולא האות הוה פראוי נענש בזה, שהכל יחד אחויו, והכל נרמז באות הוה, ולא נקרא צדיק מי שאינו

מביתך. מביתך במדיק. וכן היה. במה שעבר עליו נענש. ומה דוד המלך כף - שאר בני העולם על אחת כמה וכמה. פתח אחר ואמר, (תהים צד) לולי ה' עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי. למדנו, במה זוכים ישראל שאינם יורדים לגיהנם כמו שאר העמים עובדי עבודה זרה, ואין נמסרים בידי דומה? (אלא) באות הוה.

שכך למדנו, בפעם שאדם יוצא מן העולם הזה, כמה קבוצות של (מלאכי חבלה) מחבלים נפקדים עליו. מרימים עינים ורואים את האות הוה, שהיא ברית הקדש, ונפרדים ממנו. ואינו נתן בידי דומה לרדת לגיהנם. שכל מי שנמסר בידו, ודאי יורד לגיהנם. ומהאות הוה פוחדים עליונים ותחתונים, והדינים הרעים אין שולטים בו באדם אם הוא זוכה לשמר את הברית הוה, משום שהוא נאחו בשמו של הקדוש ברוך הוא.

ביון שדוד המלך לא שמר את אות הברית הוה פראוי, העברה ממנו המלכות, ונטרד מירושלים. מיד פחד, כי סבר שיורידו אותו מיד, וימסרו אותו ביד דומה וימות בעולם ההוא, עד שהתבשר עליו, שכתוב (שמואל ב ב) גם ה' העביר חטאתך לא תמות. באותה השעה פתח ואמר, לולי ה' עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי.

פתח אחר ואמר, מה זה (שכתוב) שאמר דוד (שם טו) והראני אותו ואת נהו? (פרו והראני אתו ואמר כך ואת נהו?) מי יכול לראות את הקדוש ברוך הוא? אלא כך שנינו, בפעם ההיא שגזר עליו אותו הענש, ודוד ידע שעל שלא שמר

אקרי צדיק מאן דלא נטר ליה פדקא יאות, הוה בעי בעותיה ואמר (שמואל ב טו) והראני אותו ואת נהו.

מאי אותו, (אות דיליה אות הברית דהא אותו דקדשא בריך הוא, את דיליה) דא את קיימא (דיליה) קדישא דהא דחילנא דאתאביד מנאי. מאי טעמא בגין דתרין אלין מלכותא וירושלם בהאי אחידן, ובגין כך תלי בכעותיה אותו ואת נהו דיתהדר מלכותא דהאי את לאתריה. וכלא חד מלה.

פתח אידך ואמר (איוב יט) ומבשרי אחזה אלוה, מאי ומבשרי, ומעצמי מיבעי ליה. אלא מבשרי ממש. ומאי היא. דכתיב, (ימיה יא) ובשר קדש ועברו מעליך. וכתיב (בראשית יז) והיתה בריתי בבשרכם. דתניא בכל זמנא דאתרשים פר נש בהאי רשימא קדישא דהאי את, מניה חמי לקדשא בריך הוא. מניה ממש. ונשמתא קדישא אתאחידת ביה. ואי לא זכי. דלא נטר האי את. מה כתיב, (איוב ד) מנשמת אלוה יאבדו. דהא רשימו דקודשא בריך הוא לא אתנטיר. ואי זכי מתקיימא ביה פד אתנסיב והאי את עייל באתריה, (מציון דתניא מאי טעמא ואי ה"א אולין כחדא, אלא חר דכר וחר נוקבא) אשתתפו כחדא ואקרי חד שמא, פדין חסד עלאה שרייא עליהו. באן אתר שריא בסטרא דדכורא. ומאן חס"ד חס"ד א"ל דאתי ונפק מחכמה עלאה ואתעטר בדכורא ובגין כך אתבסמת נוקבא. (ג"א דתנין ריא דו"ו ה"א אולין כחדא כגוונא דדכר ונוקבא אשתתפו כחדא ואינון חר, פדין חסד עלאה שרייא עליהו ואתעטר בדכורא ואתבסמת נוקבא).

חו תנינן אלוה הכי הוא א"ל נהירו דחכמתא. ו' דכר ה' נוקבא. אשתתפו

שומר אותו פראוי - היה מבקש בקשתו ואומר, והראני אתו ואת נהו.

מה זה אתו? (האות שלו, אות הברית, שחבר אותו של הקב"ה האות שלו) זו אות הברית (שלו) הקדושה, שהרי אני פוחד שאבדה ממני. מה הטעם? משום ששני אלו - המלכות וירושלים - אחוזות בזה. ומשום כך מלה בבקשתו אתו ואת נהו, שפתור המלכות של האות הוה למקומה, והכל דבר אחר.

פתח אחר ואמר, (איוב יט) ומבשרי אחזה אלוה. מה זה ומבשרי? היה צריך להיות ומעצמי! אלא מבשרי ממש, ומה היא? שכתוב (ימיה יא) ובשר קדש ועברו מעליך, וכתיב (בראשית יז) והיתה בריתי בבשרכם. ששנינו, בכל זמן שנרשם אדם ברשם הקדוש של האות הוה, ממנה רואה את הקדוש ברוך הוא, ממנו ממש, והנשמה הקדושה נאחזת בו.

ואם לא זוכה, שאינו שומר את האות הוה, מה פתוב? (איוב ד) מנשמת אלוה יאבדו, שהרי הרשם של הקדוש ברוך הוא לא נשמר. ואם זוכה ושומר אותו, אין השכינה נפרדת ממנו. מתי מתקיים בו? באשר הוא נשא, והאות הוה נכנסת למקומה (ששנינו, מה הפעם ואי ה"א חולכות יחד? אלא אחת יחד ואחת נקבה). משתתפים יחד, ונקרא שם אחד, אז שורה עליהם החסד העליון. באיזה מקום שורה? בצד הדכר. ומי החסד? חס"ד א"ל שבא ויוצא מהחכמה העליונה ומתעטר בכר. ומשום כך נתבשמת הנקבה. (ג"א ששנינו, הסוד של ו"ו ה"א חולכים יחד כמו שזכר נוקבא משתתפים יחד וחד אחר, אז שורה עליהם החסד העליון, ומתעטר בכר (נתבשמת הנקבה).

עוד שנינו, אלוה כף הוא. א"ל, אור החכמה. ו' זכר, ה' נקבה.

כחדא אלוה אקרי. ונשמתא קדישא מהאי אתר אתאחדת, וכלא תליא בהאי את. ועל דא כתיב ומבשרי אחזה אלוה. דא שלימותא דכלא, מבשרי ממש, מהאי את ממש, ועל דא זפאין אנון ישראל קדישין דאחידין ביה בקודשא ברין הוא, זפאין אנון בעלמא דיין ובעלמא דאתי, עלמיהו כתיב, (דברים ד) ואתם הדבקים ביי וגו', ובגין כך חיים פלכם היום.

אמר רבי אבא ומה בכל כך אתון חיימין ואתון יתבין הכא, אמרו ליה אי צפוראה יתעקרו מאתריהו (דף ע"ב) לא ידעין לאן טאסן הדא הוא דכתיב, (משלי כו) בצפור נודדת מן קנה בן איש נודד ממקומו.

ואתרא דא זכי לן לאורייתא, והאי אורחא דילן. בכל ליליא פלגותא אנון ניימין, ופלגותא אנון עסקין באורייתא. וכד אנון קיימין בצפרא ריחי חקלא ונהרי מיא נהרין לן אורייתא ואתיישבת בלבן ואתר דא הא דינויה לעילא זמנא חדא. וכמה סרכי תריסין אסתלקו בהווא דינא על עונשא דאורייתא, וכדין אשתדלותא דילן יממא ולייליא באורייתא הוא, ואתרא דא קא מסייעא לן, ומאן דאתפרש מפאן, פמאן דאתפרש מחיי עלמא.

זקור דדוי רבי אבא ובריך לון. יתבו עד דנהר יממא. פתר דנהר יממא אמרו לאנון דרדקי דקמיייהו פוקו וחמו אי נהר יממא, וכל חד לימא מלה חדתא דאורייתא להאי גברא רבא. נפקו וחמו דנהר יממא. אמר חד מנייהו זמין האי יומא אשא מלעילא. אמר אתרא ובהך ביתא. אמר אתרא חד סבא הכא זמין האי יומא לאתוקדא

כשמשתתפים יחד נקרא אלוה. והנשמה הקדושה מהמקום הזה נאחזת, והכל תלוי באותו הזו, ועל כן כתוב ומבשרי אחזה אלוה. זו היא שלמות הכל, מבשרי ממש, מהאות הזו ממש. ועל כן אשריהם ישראל קדושים שאחוזים בקדוש ברוך הוא, אשריהם בעולם הזה ובעולם הבא, עליהם כתוב (דברים ד) ואתם הדבקים ביה וגו', ומשום כך חיים פלכם היום.

אמר רבי אבא, ומה בכל כך אתם חכמים, ואתם יושבים כאן? אמרו לו, אם הצפורים יעקרו ממקומם, לא יודעים לאן טסות. זהו שכתוב (משלי כו) בצפור נודדת מן קנה בן איש נודד ממקומו.

והמקום הזה זכה אותנו לתורה, והדרך הוא שלנו. בכל לילה, חצי אנו ישנים, וחצי אנו עוסקים בתורה. וכשאנו עומדים בבקר, ריחות השדה ונהרות מים מאירים לנו את התורה, והיא מתישבת בלבנו. ואת המקום הזה הרי דנו אותו למעלה פעם אחת, וכמה שרי מגנים הסתלקו באותו הדין על ענש התורה, ואז השתדלות שלנו יומם וליילה היא בתורה, והמקום הזה מסייע לנו, ומי שנפרד מפאן, כמי שנפרד מחיי העולם.

חיים ידו רבי אבא וברך אותם. ושבו עד שהאיר היום. אחר שהאיר היום, אמרו לאותם המינוקות שלפניהם: צאו וראו אם האיר היום, וכל אחד יאמר דבר חדש בתורה לאיש הגדול הזה. יצאו וראו שהאיר היום. אמר אחד מהם, מזמנת ביום הזה אש מלמעלה. אמר אחר, ובכית הזה. אמר אחר, זמן אחד כאן שעתיד ביום הזה להשרף

כנורא דא, אמר רבי אבא רחמנא לישזבן. תנוה ולא יכיל למללא, אמר קוטרך דהורמנא בארעא אתפסת. וכך הוה, דההוא יומא חמו חברייא אפי שכינתא ואסתתרו באשא. ורבי אבא אתלהיטו אנפוי פנורא מחדוותא דאורייתא.

האנא פל ההוא יומא לא נפקו כלהו מביתא וביתא אתקטר בקיטרא, והווי חדתאן מלי בגוויהו, פאלו קבלו ההוא יומא אורייתא מטורא דסיני. פתר דאסתלקו לא הווי ידעי אי הוא יממא ואי ליליא. אמר רבי אבא בעוד דאנון קיימין לימא כל חד מינן מלה חדתא דחכמתא לאקשרא טיבו למאריה דביתא מריה דהלולא:

פתח חד ואמר (תהלים סח) אשרי תבחר ותקרב ישפן חצריך וגו'. בקדמייתא חצריך לבתר ביתך ולבתר היכלך. דא פנימאה מן דא, ודא לעילא (מ"א לג') מן דא. ישפן חצריך בקדמייתא, פמה דאת אמר (ישעיה ד) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו.

נשבעה בטוב ביתך לבתר פמה דאת אמר, (משלי כד) בחכמה יבנה בית. החכמה יבנה בית לא כתיב, דאי כתיב הכי, הוה משמע דחכמה בית אקרי, אלא כתיב בחכמה יבנה בית, היינו דכתיב, היינו דכתיב, (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן וגו'.

קרנש היכלך לבתר דא הוא שלימו דכלא, דהכי תגיןן מהו היכל. פלומר ה"י כ"ל, האי והאי. וכלא אשתלים פחדא. רישא דקרא מה מוכח דכתיב אשרי תבחר ותקרב ישפן חצריך. האי מאן דאקריב בריה קרבנא קמי קדשא בריך הוא, רענא דקודשא בריך

באש הזו. אמר רבי אבא, הרחמן יצילנו.

תבמה ולא יכל לדבר. אמר, עשן המלכות נתפס בארץ. וכך היה, שהיום ההוא ראו התכרים את פני השכינה והקפו באש, ורבי אבא להטו פניו כאש משמחת התורה.

שנינו, כל אותו היום לא יצאו כלם מן הבית, והבית נקשר בעשן, והיו מחדשים דברים בתוכם פאלו קבלו היום ההוא תורה מר סיני. אחר שהסתלקו, לא היו יודעים אם הוא יום ואם לילה. אמר רבי אבא, בעודנו עומדים, יאמר כל אחד מעמנו דבר חדש של חכמה לקשר חסד לבעל הבית, בעל ההלולא.

פתח אחד ואמר, (תהלים סח) אשרי תבחר ותקרב ישפן חצריך וגו'. בתחלה חצריך, לאחר מכן ביתך, ולאחר מכן היכלך. זה פנימי מזה, וזה 'מא לתוך' למעלה מזה. ישפן חצריך בתחלה, כמו שנגמרו (ישעיה ד) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו.

נשבעה בטוב ביתך לאחר מכן, כמו שנגמרו (משלי כד) בחכמה יבנה בית. לא כתוב החכמה יבנה בית. שאם היה כתוב כך, משמע שחכמה נקראת בית. אלא כתוב בחכמה יבנה בית, היינו מה שכתוב (בראשית ב) ונהר יצא מעדן להשקות את הגן וגו'. קרנש היכלך לאחר זה הוא שלמות הכל. שפך שנינו, מה זה היכל? פלומר ה"י כ"ל, זה הוה, והכל גשלים יחד. מה מוכיח ראש הפתוח שכתוב אשרי תבחר ותקרב ישפן חצריך? זה מי שמקריב את בנו קרבן לפני הקדוש ברוך הוא, רצונו של הקדוש ברוך הוא בקרבן ההוא,

הוא כההוא קרפנא ואתרעי ביה וקרוב ליה ושווי מדוריה בתרין אדרין ואחיד להאי ולהאי דאנון תרין אתקשרו פחדא. דכתוב ישפן חצריה. חצריה ודאי תרי.

בגני כף חסידי קדמאי סבאן דהכא כד מקריבין בגייהו לקרפנא דא פתחי ואמרי אשרי תבחר ותקרוב ישפן חצריה. אנון דקיימי עליהו אמרי נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך. לבתר מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו להכניסו בכריתו של אברהם אבינו. ואנון דקיימי עליהו אמרי כשם שהכנסתו לברית וכו'. ותנין בקדמיתא לפעי בר נש רחמין עליה ולבתר על אחרא דכתיב, (ויקרא טו) וכפר בעדו בקדמיתא ולבתר ובעד פל קהל ישראל. ואנן אורחא דא נקטינן והכי שפיר וחזי לקמאן.

אמר רבי אבא ודאי כף הוא ויאות מלה, ומאן דלא אמר הכי אפיק גרמיה מעשרה חפות דזמין קדשא בריך הוא למעבד לצדיקיא בעלמא דאתי, וכלהו מתקשרן בהאי. ובגני כף עשרה מילי דמהימנותא אית בהאי קרא אשרי תבחר ותקרוב וגו'. וכל מלה ומלה חד חפה אתעביד מנה. זכאה חולקיכון בעלמא דא ובעלמא דאתי, דהא אורייתא מתקשרא בלביכו כאלו קיימיתו (דף צה ע"א) בגופיכו בטורא דסיני בשעתא דאתיהיבת אורייתא לישראל:

פתח אידך ואמר (שמות כ) מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עלתיך ואת שלמיך וגו'. תאנא כל מאן דקריב בריה לקרפנא דא, פאלו אקריב פל קרפנין דעלמא לקמיה דקדשא בריך הוא, וכאילו בני מדבחא

ומתבצה בו ומקרב אותו, ושם את מדורו בשני חדרים, ואוחז את זה ואת זה, שאותם השנים נקשרו יחד, שכתוב ישפן חצריה, ודאי שני חצריה.

משום כך החסידים הראשונים, זקנינו של פאן, כשמוקריבים את בגיהם לקרבן הזה, פותחים ואומרים: אשרי תבחר ותקרוב ישפן חצריה. אותם שעומדים עליהם אומרים: נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך. אחר כך מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו להכניסו בכריתו של אברהם אבינו. ואותם שעומדים עליהם אומרים: כשם שהכנסתו לברית וכו'. ושנינו, בתחלה יבקש אדם רחמים עליו, ואחר כך על האחר, שכתוב (ויקרא טו) וכפר בעדו - בתחלה, ואחר כך - ובעד פל קהל ישראל. ואנו לקחנו את הדרך הזו, וכף יפה וראוי לפנינו.

אמר רבי אבא, ודאי כף הוא ונאה הדבר. ומי שלא אומר כך, הוא מוציא את עצמו מעשרה חפות שעתיד לעשות הקדוש ברוך הוא לצדיקים בעולם הבא. וכלם נקשרים בזה. ומשום כך עשרה דברים של האמונה יש בפסוק הזה אשרי תבחר ותקרוב וגו', ומכל דבר ודבר נעשית חפה אחת ממנה. אשרי חלקכם בעולם הזה ובעולם הבא, שהרי התורה נקשרת בלבבכם כאלו עמדתם בגופכם כהר סיני בשעה שנתנה תורה לישראל.

פתח אחר ואמר, (שמות כ) מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עלתיך ואת שלמיך וגו'. שנינו, כל מי שמוקריב את בנו לקרבן הזה, פאלו הקריב את פל הקרפנות של העולם לפני הקדוש ברוך הוא, וכאילו בנה

שלימתא קמיה. בגיני כף פעי לסדרא מדבחא במאנא חד מלייא ארעא למגור עליה האי קיימא קדישא, ואתחשיב קמי קדשא בריך הוא כאלו אדבח עליה עליון וקרפנין עאנא ותורי.

וניחא ליה נתיר מכלהו דכתיב וזבחת עליו את עלתיך ואת שלמיך וגו'. בכל המקום אשר אזכיר את שמי (את) דא מילה דכתיב בה (תהלים כה) סוד יי ליראיו וכריתו להודיעם. האי מזבח אדמה ודאי כמא דאמינא. בתריה מה כתיב ואם מזבח אבנים תעשה לי. רמז לגיורא כד אתגגיר דאיהו מעם קשי קדל וקשי לפא, האי אקרי מזבח אבנים.

לא תבנה אתהן גזית. מה הוא, דבעי לאעלא ליה בפולחנא דקדשא בריך הוא (ג'י) ולא יגור יתיה עד דינשי פולחנא אחרא דעבד עד הכא ויעדי מניה ההוא קשיו דלפא. ואי אתגזר ולא אעדי מניה ההוא קשיא דלפא למיעל בפולחנא קדישא דקודשא בריך הוא, הרי הוא כהאי פסילא דאבנא דגזרי ליה מהאי גיסא ומהאי גיסא ואשתאר אבנא כדבקדמיתא. בגין כף לא תבנה אתהן גזית. דאי אשתאר בקשיותיה, פי חרפך הנפת עליה ותחלליה, פלומר ההוא גזירו דאתגזר לא מהניא ליה.

בגני כף זכאה חולקיה דמאן דאקריב האי קרפנא בחדוותא ברעוא קמי קדשא בריך הוא, ובעי למחדי בהאי חולקא כל (ראי ל"ג תהוא) יומא דכתיב, (תהלים ה) וישמחו כל חוסי כף לעולם ירננו ותסף עלימו ויעלצו כף אהבי שמך:

פתח אידך ואמר ויהי אברם בן תשעים שנה

מזבח שלם לפניו. משום כך צריך לסדר מזבח עם פלי אחד מלא עפר למול עליו את הברית הקדוש הזה, ונחשב לפני הקדוש ברוך הוא כאלו זבח עליו עולות וקרפנות, צאן וזבן וגו' לו יותר מכלם, שכתוב וזבחת עליו את עלתיך ואת שלמיך וגו'. בכל המקום אשר אזכיר את שמי. מהו אזכיר את שמי? (את) זו המילה, שכתוב בה (תהלים כה) סוד ה' ליראיו וכריתו להודיעם. מזבח האדמה הזה ודאי כמו שאמרנו, מה כתוב אחריו? ואם מזבח אדמה תעשה לי. רמז לגור כאשר מתגגיר, שהם מעם קשה ערף וקשה לב. זה נקרא מזבח אבנים.

לא תבנה אתהן גזית, מה זה? שצריך להכניסו לעבודת הקדוש ברוך הוא, (בר) ולא למול אותו, עד שישפח עבודה האחרת שעבד עד עתה, ויסיר ממנו אותו קשי הלב. ואם נמול ולא הוסר ממנו אותו קשי הלב להכנס לעבודת הקדוש של הקדוש ברוך הוא, הרי הוא כפסל האבן הזה שגזרים אותו מהצד הזה ומן הצד הזה, ונשאר אבן פכראשונה. משום כך לא תבנה אתהן גזית. שאם הוא נשאר בקשיותו - פי חרפך הנפת עליה ותחללה. פלומר, אותה המילה שנמול אינה מועילה לו. משום כך, אשרי חלקו של מי שמוקריב את הקרבן הזה בשמחה וברצון לפני הקדוש ברוך הוא. וצריך לשמח בחלק הזה כל היום (תהוא), שכתוב (שם ה) וישמחו כל חוסי כף לעולם ירננו ותסף עלימו ויעלצו כף אהבי שמך.

פתח אחר ואמר, (בראשית יז) ויהי אברם בן תשעים שנה ותשע

ותשע שנים וירא יי וגו' אני אל שדי
 התהלך לפני וגו'. האי קרא אית לעינא ביה
 וקשוא בכמה אורחין, וכי עד השתא לא
 אתגלי ליה קדשא בריה הוא לאברהם אלא
 (עד) האידנא כד מטא להני יומין וירא יי אל
 אברם ולא קדם. והכתיב ויאמר יי אל
 אברם. ויי אמר אל אברם. ויאמר לאברם
 ידוע תדע וגו'. והאידנא מני חושפן יומין,
 וכד מני להו כתיב וירא יי אל אברם,
 אשתמע דעד השתא לא אתגלי עלוי. ועוד
 דכתיב בן תשעים שנה ותשע שנים,
 בקדמיתא שנה ולבסוף שנים.

ארא הכי תאנא, פל אנון יומין לא כתיב
 וירא, מאי טעמא, אלא כל כמה
 דהוה אטים וסתים (ד) קדשא בריה הוא לא
 אתגלי עליה כדקחזי. האידנא אתגלי עליה
 דכתיב וירא. מאי טעמא. משום דבעא לגלי
 ביה האי את בתרא קדישא.

ועוד דבעא קדשא בריה הוא לאפקא מגיה
 זרעא קדישא, וקדישא לא להוי בעוד
 דאיהו אטים בשרא, אלא אמר השתא דהוה
 בן תשעים שנה ותשע שנים וזמן קריב הוא
 דינפוק מגיה זרעא קדישא, להוי הוא
 קדישא בקדמיתא ולבתר ינפוק מגיה זרעא
 קדישא. בגין כך מני יומי בהאי ולא בכל
 הני זמני קדמיתא. תו תשעים שנה, דכל
 יומי קדמאי לא הוו שנים אלא כחד שנה
 דלא הוו יומי יומין, השתא דמטא להאי
 שנים, אנון ולא שנה:

ויאמר אליו אני אל שדי. מאי משמע דעד
 השתא לא קאמר אני אל שדי. אלא
 הכי תאנא, עבד קדשא בריה הוא כתרין
 תתאין דלא קדישין לתתא. וכל אנון דלא

שנים וירא ה' וגו', אני אל שדי
 התהלך לפני וגו'. בפסוק הזה
 יש לעינינו בו, וקשה בכמה דרכים.
 וכי עד עתה לא התגלה הקדוש
 ברוך הוא לאברהם אלא (שה)
 כעת, כשהגיע לימים האלה,
 וירא ה' אליו ולא קדם? והרי
 כתוב ויאמר ה' אל אברם. וה'
 אמר אל אברם. ויאמר לאברם
 ידוע תדע וגו', וכעת מונה את
 חשבון הימים, וכשמונה אותם,
 כתוב וירא ה' אל אברם, נשמע
 שעד עתה לא התגלה עליו!
 ועוד, שכתוב בן תשעים שנה
 ותשע שנים. בתחלה שנה, ואחר
 כך שנים !.

ארא כך שנינו, כל אותם הימים
 לא כתוב וירא. מה הטעם? אלא
 כל מה שנהיה אטום וסתום, (וד)
 לא התגלה עליו הקדוש ברוך
 הוא פראוי. כעת התגלה אליו,
 שכתוב וירא. מה הטעם? משום
 שרצה לגלות בו האות הוה,
 הפתר הקדוש.

ועוד, כשרצה הקדוש ברוך הוא
 להוציא ממנו זרע קדוש, וקדוש
 לא יהיה כשעדין הוא בכשר
 אטום, אלא אמר, כעת שהוא בן
 תשעים ותשע שנים ולזמן קרוב
 הוא שיצא ממנו זרע קדוש,
 שיהיה הוא קדוש בהתחלה,
 ואחר כך יצא ממנו זרע קדוש.
 משום כך מנה את יומי בזה, ולא
 בכל הזמנים הללו שבהתחלה.
 עוד, תשעים שנה - שפל ימיו
 הראשונים לא היו שנים, אלא
 כשנה אחת, שלא היו יומי ימים.
 עכשו שהגיע לזה, הם שנים ולא
 שנה.

ויאמר אליו אני אל שדי. מה
 משמע שעד עכשו לא אמר אני
 אל שדי? אלא כך שנינו, עשה
 הקדוש ברוך הוא כתרין
 תחתונים שאינם קדושים למטה,

אתגזרו יסתאבון בהון.
 ורשימין בהון, ומאי רשומא אית בהון,
 דאתחזי בהו שי"ן דל"ת ולא יתיר,
 ובגין כך אסתאבון בהו ואתדבקון בהו. בטר
 דאתגזרו נפקין מאלין ועאלין בגדפוי
 דשכינתא ואתגליא בהו יו"ד רשימא קדישא
 את קיימא שלים (דף צה ע"ב) ואתרשים בהו שד"י
 ואשתלים בקיומא שלים, ועל דא כתיב בהאי
 אני אל שדי.

התהליך לפני והיה תמים, שלים, דהשתא את
 חסר ברשימא דשי"ן ודל"ת, גזר
 גרמך והוי שלים ברשימא דיו"ד. ומאן דאיהו
 ברשומא דא אתחזי לאתברכא בשמא דא
 דכתיב, (בראשית כח) ואל שדי יברך אותך.

מהו אל שדי. ההוא דברכאן נפקן מגיה, הוא
 דשליט על כתרין תתאין, וכלא מדחלתיה
 דחלין ומזדעזעין. בגין כך מאן דאתגזר, פל
 אנון דלא קדישין אתרחקון מגיה ולא שלטין
 ביה. ולא עוד אלא דלא נחית לגיהנם דכתיב,
 (ישעיהו ט) ועמך פלם צדיקים וגו'. (כל אנון דאתגזרו ארזון
 צדיקים, ובגין כך לעולם ירשו ארזון, דלא ירית האי ארזון אלא תהוה דאקרי
 צדיק, אוף הכא ועמך פלם צדיקים לעולם ירשו ארזון וגו')

אמר רבי אבא זכאין אתון בעלמא דין
 ובעלמא דאתי, זפאה חולקי דאתינא
 למשמע מלין אלין מפומיכוון, פלכו קדישין,
 פלכו בני אלהא קדישא, עלייכו כתיב, (ישעיהו מד)
 זה יאמר ליי אני וזה יקרא בשם יעקב וזה יכתב
 ידו ליי ובשם ישראל יבנה. פל חד מנכוון אחיד
 ואתקשר במלפא קדישא עלאה, ואתון רברבן
 ממנן תריסין מההיא ארץ דאקרי ארץ החיים
 דרברבנוהי אכלין ממנא דטלא קדישא:

זה יאמר לה' אני וזה יקרא בשם יעקב וזה יכתב ידו לה' ובשם ישראל יבנה. כל אחד מהם אחוז
 וקשור במלך הקדוש העליון, ואתם גדולים ממנים מגנים מאותה הארץ שנקראת ארץ החיים,
 שגדוליה אוכלים מן המן של הטל הקדוש.

וכל אותם שלא נמולים,
 נטמאים בהם.
 ורשומים בהם. ומה הרשום
 שיש בהם? שנקראה בהם שי"ן
 דל"ת ולא יתור, ומשום כך
 נטמאים בהם ונדפקים בהם.
 אחר שנמולים יוצאים מאלו,
 ונכנסים לכפני השכינה,
 ומתגלה בהם יו"ד, הרשם
 הקדוש, אות הכרית השלם,
 ונרשם בהם שד"י, ונשלמים
 בקיום שלם, ועל כן כתוב בזה
 אני אל שדי.

התהליך לפני והיה תמים.
 שלם. שפעת אות חסרה
 ברשם של שי"ן ודל"ת. מול
 את עצמך, והיה שלם ברשם
 של יו"ד. ומי שהוא ברשם
 הזה, ראוי להתברך בשם הזה,
 שכתוב (בראשית כח) ואל שדי
 יברך אותך.

מה זה אל שדי? ההוא שממנו
 יוצאות הכרכות, הוא ששולט
 על כל הכתרים התחתונים,
 והכל פוחדים מיאתו
 ומזדעזעים. משום כך, מי
 שנמול, כל אותם שאינם
 קדושים מתרחקים ממנו ולא
 שולטים בו, ולא עוד, אלא
 שלא יורד לגיהנם, שכתוב
 (ישעיהו ט) ועמך פלם צדיקים
 וגו'. (כל אותם שנמולו נקראים צדיקים,
 ומשום כך לעולם ירשו ארזון, שאין יורש את
 הארץ הוה אלא תהוה שנקרא צדיק. אוף קה
 ועמך פלם צדיקים לעולם ירשו ארזון וגו')

אמר רבי אבא, אשריכם
 בעולם הזה ובעולם הבא,
 אשרי חלקי שבאתי לשמע את
 הדברים הללו מפיהם. פלכם
 קדושים, פלכם בני האלוה
 הקדוש. עליכם כתוב (שם מד)

זה יאמר לה' אני וזה יקרא בשם יעקב וזה יכתב ידו לה' ובשם ישראל יבנה. כל אחד מהם אחוז
 וקשור במלך הקדוש העליון, ואתם גדולים ממנים מגנים מאותה הארץ שנקראת ארץ החיים,
 שגדוליה אוכלים מן המן של הטל הקדוש.

פתח אידך ואמר (קהלת י) אשירף ארץ שמלפך בן חורים ושריף בעת יאכלו. וכתוב (שם) אי לך ארץ שמלפך נער ושריף בבקר יאכלו. הפסוקים הללו קשים הדידית, ולא קשים. זהו שכתוב אשירף ארץ - זו הארץ שלמעלה ששולטת על כל אותם החיים שלמעלה, ומשום כך נקראת ארץ החיים, ועליה כתוב (דברים יא) ארץ אשר ה' אלהיך דרש אתה תמיד. וכתוב ארץ אשר לא במספנת תאכל בה לחם לא תחסר כל בה. לא תחסר כל בה, במדיק. וכל כך למה? משום שכתוב שמלפך בן חורים, זה הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר (שמות ד) בני בכרי ישראל.

בן חורים, מה זה בן חורים? כמו שנאמר (ויקרא כה) יובל היא קדש תהיה לכם, וכתוב ויקראתם דורו בארץ, שהרי כל החרות באה מן היובל, ומשום כך בן חורין. ואם תאמר, בן חורין, ולא כתוב בן חרות - כך זה בודאי. בן חרות היה צריך להיות!

א"ל במשנתנו הסתיימה למדנו, לשמחתבנות יו"ד בה, אז כתוב ונהר יצא מעדן להשקות את הגן. ואל תאמר לשמחתבנים, אלא ודאי מתחבנים, ומשום כך כתוב בן חורים. ועל בן אשירף ארץ שמלפך בן חורים, ושריף בעת יאכלו - בשמחה, בשלמות וברצון.

אי לך ארץ שמלפך נער - זו הארץ שלמטה. שלמדנו, כל שאר ארצות שאר העמים עובדי עבודה זרה, נתנו לגדולים מגנים שממנים עליהם. ומעל לכלם ההוא שכתוב בו (תהלים לו) נער הייתי גם זקנתי. ולמדנו, הפסוק הזה אמר אותו שרו של עולם.

פתח אידך ואמר (קהלת י) אשירף ארץ שמלפך בן חורים ושריף בעת יאכלו. וכתוב אי לך ארץ שמלפך נער ושריף יאכלו. הני קראי קשיין אהדי. ולא קשיין, האי דכתיב אשירף ארץ, דא ארץ דלעילא דשלטא על כל אנון חיינ דלעילא. ובגין כך אקרי ארץ החיים, ועלה כתיב, (דברים יא) ארץ אשר יי אלהיך דרש אותה תמיד. וכתוב ארץ אשר לא במספנות תאכל בה לחם לא תחסר כל בה. לא תחסר כל בה למה, משום דכתיב שמלפך בן חורים. דא קדשא בריך הוא. כמה דאת אמר, (שמות ד) בני בכורי ישראל.

בן חורין, מהו בן חורין כמה דאת אמר, (ויקרא כה) יובל היא קדש תהיה לכם. וכתוב ויקראתם דורו בארץ דהא כל חירו מיובלא קא אתי. בגין כך בן חורין. ואי תימא בן חורין ולא כתיב בן חירות. הכי הוא ודאי בן חירות מיבעי ליה.

א"ל במתניתא סתימאה דילן תנינא. פד מתחברין יו"ד בה' פדין כתיב, (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. ולא תימא כד מתחברין, אלא מתחברין ודאי. ובגין כך בן חורין כתיב, ועל דא אשירף ארץ שמלפך בן חורין, ושריף בעת יאכלו בחדוותא בשלימו ברעוא.

אי לך ארץ שמלפך נער, האי ארץ דלתתא, דתניא כל שאר ארעי דשאר עמין עובדי עבודת כוכבים ומזלות אתיהיבו לרברבין תריסין דממנן עלייהו, ועילא מפלהו ההוא דכתיב ביה (תהלים לו) נער הייתי גם זקנתי. ותניא האי קרא שרו של עולם אמרו. ועל דא כתיב אי לך ארץ שמלפך נער. ווי

לעלמא דמסטרך דא נקא, וכד ישראל בגלותא נקין כמאן דיניק מרשותא אחרא. ושריף בבקר יאכלו ולא ככולי יומא. בבקר ולא בזמנא אחרא דיומא. דתניא בשעתא דחמה זורחת ואתיין וסגדין ליה לשמשא רוגזא תלי בעלמא, בשעתא דמנחה רוגזא תליא בעלמא. מאן גרים האי, משום דמלפך נער ההוא דאקרי נער. ואתון זכאי קשוט קדישי עליוני בני מלפך קדישא לא נקין מהאי סטרא, אלא מההוא אתר קדישא דלעילא. עלייכו כתיב, (דברים ה) ואתם הדבקים ביי אלהיכם חיים כלכם היום:

פתח רבי אבא ואמר (ישעיה ה) אשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו וגו'. ויעזקהו ויסקלהו וגו'. הנני קראי אית לאסתכלא בהו. אמאי כתיב שירה, תוכחה מיבעי ליה. לידידי, לדודי מיבעי ליה. כמה דכתיב שירת דודי. פרם היה לידידי בקרן בן שמן. אסתפלנא בכל אורייתא ולא אשפחנא אתרא דאקרי (דף ע"ב) קרן בן שמן. אלא הנני קראי הא אוקמוה חבריאי בכמה גווינין וכלהו שפיר והכי הוא, אבל אשירה נא לידידי, דא יצחק דהיה ידי, ואקרי ידי עד לא יפוק לעלמא.

אמאי ידי, דתנינן רחימו סגי הנה ליה לקודשא בריך הוא ביה דלא אתעביד עד דלא אתגזר אברהם אביה ואקרי שלים ואתוסף ליה ה"א לאשלמותא. וכן לשרה האי ה"א אתיהיבת לה. הכא אית לאסתכלא, ה' לשרה שפיר, אבל לאברהם אמאי ה"א ולא יו"ד, י' מיבעי ליה דהא הוא דכר הנה. אלא רזא עלאה הנה (ה"א הוא) סתים בגוון הנה זכר. אלא סוד עליון הנה (ה"א) סתום אצלנו אברהם עלה למעלה, ונטל סוד מה"א העליונה

ועל בן פתוב אי לך ארץ שמלפך נער. אוי לעולם שיונק מהצד הזה. וכשישראל בגלות, יונקים כמי שיונק מרשות אחרת. ושריף בבקר יאכלו - ולא בכל היום. בבקר - ולא בזמן אחר של היום. ששנינו, בשעה שהחמה זורחת ובאים וסוגדים לשמש, הרגז תלוי בעולם. בשעת המנחה הרגז תלוי בעולם. מי גרם את זה? משום שמלפך נער, ההוא שנקרא נער. ואתם צדיקי האמת, קדושים עליונים, בני המלך הקדוש, אין יונקים מן הצד הזה, אלא מאותו המקום הקדוש שלמעלה. עליכם כתוב (דברים ה) ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום.

פתח רבי אבא ואמר, (ישעיה ה) אשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו וגו', ויעזקהו ויסקלהו וגו'. בפסוקים הללו יש להתבונן, למה כתוב שירה? היה צריך להיות תוכחה! לידידי? היה צריך להיות לדודי, כמו שכתוב שירת דודי. פרם היה לידידי בקרן בן שמן? הסתפלתי בכל התורה ולא מצאתי מקום שנקרא בן שמן. אלא את הפסוקים הללו בארו החברים בכמה צורות, והכל יפה וכך זה. אבל אשירה נא לידידי - זה יצחק, שהיה ידי, ונקרא ידי טרם שיצא לעולם. כמה ידי? ששנינו, אהבה רבה הייתה לקדוש-ברוך-הוא בו שלא נעשה טרם שנמול אברהם אביו, ונקרא שלם, ונוספה לו ה"א להשלימו, וכן לשרה הרי נתנה לה ה"א הזאת. כאן יש להתבונן, ה' לשרה זה יפה, אבל לאברהם למה ה"א ולא יו"ד? יו"ד היה צריך לכתב, שהרי הוא

אברהם סליק לעילא ונטיל רזא מה"א עלאה דאיהו עלמא דדכורא. ה"א עלאה וה"א תתאה, האי תליא בדכורא, והאי בנוקבא ודאי. ובגין כך אברהם סליק בה"א דעילא, ושרה נחתא בה"א דלתתא.

תו דכתיב פה יהיה זרעך. ותנא זרעך, זרעך זרעך זרעך, דהוה שארי למיעל בהאי קיים, ומאן דשארי למיעל בהאי קיים עאל. ובגין כן גיורא דאתגזר גר צדק אקרי בגין דלא אתא מגזעא קדישא דאתגזרו, ועל דא מאן דעאל בהאי שמייה פהאי אברהם, בגין כך פתיב ביה פה יהיה זרעך, זרעך זרעך זרעך. ומתמסר ליה ה"א. ואי לאו דאתמסר ה"א לשרה הוה ליה לאברהם לאוליד לתתא כמה דהאי כ"ה אולידת לתתא.

בתר דאתמסרת ה"א לשרה אתתברו תרין ההי"ן פחדא ואולידו לעילא, ומאי דנפק מנייהו הוא יו"ד, בגיני כך יו"ד את רישא דיצחק דכר. מפאן שארי דכורא לאתפשטא, ועל דא כתיב, (בראשית כא) פי ביצחק יקרא לך זרע. ביצחק ולא כן. יצחק אוליד לעילא דכתיב, (מייכה ז) תתן אמת לעיקב. יעקב אשלים פלא.

ואי תימא וכי אברהם פהאי אתאחיד ולא יתיר, והא פתיב חסד לאברהם. אלא חולקא דיליה כן הוא בגין דעביד חסד עם בני עלמא. אבל לאולדא הכא אחיד ומתקא שארי. ועל דא לא אתגזר אברהם אלא כן תשעים ותשע שנה. ורזא דמלה הא אתיידע ואוקימנא במתניתא דילן.

ובגין כך יצחק דינא קשיא נפק לאחדא לחולקיה, ולאולדא וחסד אקרי, ועל דא יעקב אשלים פלא מהאי סטרא ומהאי

שהיא העולם של הנזכר. ה"א העליונה וה"א התחתונה, זו תלויה בזכר וזו ודאי בנקבה. ומשום כך אברהם עלה בה"א שלמעלה, ושרה ירדה בה"א שלמטה.

עוד, שפתיב פה יהיה זרעך, ולמדנו זרעך - זרעך ממך, שהיה מתחיל להפגס בברית הזו. ומי שמתחיל להפגס בברית הזו - נכנס. ומשום כך הגר שמתגייר נקרא גר צדק, משום שלא בא מגזע קדוש שנמלו. ועל כן, מי שנכנס בזה - שמו בזה: אברהם. משום כך כתוב בו פה יהיה זרעך, זרעך זרעך זרעך, ונמסר לו ה"א. ואם לא נמסרה ה"א לשרה, היה לו לאברהם להוליד למטה, כמו שהכה הזו מולידה למטה.

אחר שנמסרה לשרה ה"א, התחברו שתי ההי"ן יחד והולידו למעלה, ומה שיצא מהם הוא יו"ד. משום כך יו"ד אות הראש של יצחק, זכר. מפאן מתחיל הנזכר להתפשט, ועל כן פתיב (בראשית כא) פי ביצחק יקרא לך זרע. ביצחק ולא כן. יצחק הוליד למעלה, שפתיב (מייכה ז) תתן אמת לעיקב, ויעקב השלים הכל.

ואם תאמר, וכי אברהם בזה נאחו ולא יותר, והרי פתיב חסד לאברהם? אלא חלקו כך הוא, משום שעשה חסד עם בני העולם. אבל להוליד - פאן הוא אחיו ומפאן מתחיל, ועל כן לא נמול אברהם אלא כן תשעים ותשע שנה, וסוד הדבר הרי ידוע, ובארנוהו במשנתנו.

ובשום כך יצחק, הדין הקשה, יצא לאחו לחלקו ולהוליד, ונקרא חסד, ועל כן יעקב השלים הכל מהצד הזה ומהצד

סטרא, מסטרא דאחידו אברהם ויצחק לחולקיהו לעילא הוא שלימותא. מסטרא דאתיהיב להו לאולדא מתתא לעילא הוא שלימותא. ועל דא כתיב, (ישעיה מט) ישראל אשר בך אתפאר. ביה אתאחידו גוויני מעילא ומתתא.

ועל דא כתיב הכא שירה דכתיב, (ישעיה ה) אשירה נא לידידי. שירה ודאי, דהא אקרי לאולדא דכר, דהא אקרי זיד עד לא יפויק לעלמא. ואית דאמרי (דא) אשירה נא לידידי דא אברהם כמה דאת אמר, (ירמיה יא) מה לידידי בביתי. ואברהם ירש ירשה של נחלת החלק הזה. אבל וכל מה שאמרנו שיה יצחק - כך זה.

שירת דודי לכרמו - זה הקדוש ברנך הוא שנקרא דודי, שפתיב (שיר ה) דודי צח ואדום. ידידי - אוהו בדודי, זכר, וממנו נטע כרם, שפתיב כרם היה לידידי.

בקרן בן שמן, מה זה בקרן בן שמן? אלא כמה יצא הכרם הזה ובמה נטע? חזר ואמר בקרן, מה זה קרן? שפתיב (יהושע ז) בקרן היובל. בקרן היובל מתחיל. ובקרן הזו אחוזה באותו הנזכר שנקרא בן שמן.

מה זה בן שמן? כמו שנאמר בן חזרים, ושניהם דבר אחד. שמן, שמשם שופע שמן וגדלה להדליק המאורות, ומשום כך בן שמן. והשמן והמשחה הללו שופעים ויוצאים ומדליקים מאורות, עד שנוטיל אותו וכונס אותו הקרן הזה. וזה נקרא קרן היובל. משום כך אין משיחת המלכות אלא בקרן, ועל כן נמשכה מלכות דוד, שנמשח בקרן ונאחו בו.

ויעקבה ויסלקהו - פשטת זה שמקיפה את כל הצדדים. ויסלקהו - שהסיר ממנו ומחלקו

הזה. מצד האחיזה אברהם ויצחק לחלקם למעלה היא השלמות. מהצד שנתן להם להוליד מלמטה למעלה היא שלמות. ועל כן פתיב (ישעיה מט) ישראל אשר בך אתפאר. בו נאחו הגונים ממעלה וממטה. ועל כן פתיב פאן שירה, שפתיב (שם ה) אשירה נא לידידי. שירה ודאי. שנה נקרא להוליד זכר, שהרי נקרא זיד טרם שיבא לעולם. ויש אומרים, [ה] אשירה נא לידידי - זה אברהם, שנאמר (ירמיה יא) מה לידידי בביתי. ואברהם ירש ירשה של נחלת החלק הזה. אבל וכל מה שאמרנו שיה יצחק - כך זה.

שירת דודי לכרמו - זה הקדוש ברנך הוא שנקרא דודי, שפתיב (שיר ה) דודי צח ואדום. ידידי - אוהו בדודי, זכר, וממנו נטע כרם, שפתיב כרם היה לידידי.

בקרן בן שמן, מה זה בקרן בן שמן? אלא כמה יצא הכרם הזה ובמה נטע? חזר ואמר בקרן, מה זה קרן? שפתיב (יהושע ז) בקרן היובל. בקרן היובל מתחיל. ובקרן הזו אחוזה באותו הנזכר שנקרא בן שמן.

מה זה בן שמן? כמו שנאמר בן חזרים, ושניהם דבר אחד. שמן, שמשם שופע שמן וגדלה להדליק המאורות, ומשום כך בן שמן. והשמן והמשחה הללו שופעים ויוצאים ומדליקים מאורות, עד שנוטיל אותו וכונס אותו הקרן הזה. וזה נקרא קרן היובל. משום כך אין משיחת המלכות אלא בקרן, ועל כן נמשכה מלכות דוד, שנמשח בקרן ונאחו בו.

ויעקבה ויסלקהו - פשטת זה שמקיפה את כל הצדדים. ויסלקהו - שהסיר ממנו ומחלקו

את כל אותם שרים גדולים, כל אותם המגנים, כל אותם הכתרים המחתונים. והוא לקח לו את [הקנה] הכרם הזה לחלקו, שפתוב (דברים לב) כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו.

ויטעוהו שרק - כמו שגאמר (ירמיה א) ואנכי נטעתיך שורק פלה זרע אמת. פל"ה כתוב בה"א. מפאן התחיל אברהם להוליד למעלה, ומזה יצא זרע אמת. פלה זרע אמת ודאי. הינו שפתוב פה יהיה זרעך, והכל דבר אחר. אשרי חלקם של ישראל שישו את הירשה הקדושה הזו. סוף הפסוק (ישעיה ה) - ויבן מגדל בתוכו. מה זה מגדל? כמו שגאמר (משלי יח) מגדל עז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב. בו ירוץ צדיק ודאי.

ונם יקב חצב בו - זה השער של הצדק, כמו שגאמר (תהלים קיח) פתחו לי שערי צדק. מה משמיענו? שכל בן ישראל שגמול, וכנס בשניהם וזוכה לשניהם. ומי שמקריב את בנו לקרבן הזה, מקניס אותו לשם הקדוש. ועל האות הזו מתקיימים שמים וארץ, שפתוב (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. ובעל ההלוא הזה זכה לכל, לראות את הקדוש ברוך הוא פנים בפנים ביום הזה.

אשרי חלקנו שזכינו ליום הזה, ואשרי חלקך עמנו. והבן הזה שגולד לך, קראנו עליו (ישעיה מג) כל הנקרא בשמי וגו', וצרתיו אף עשיתיו. וכתוב (שם נד) וכל בןאדם למודי ה' וגו'. לוו את רבי אבא שלשה מילין.

אמרו לו, בעל ההלוא הזה המארח שלך זכה לזה משום שקיים את קיום המצוה. אמר,

סטריין. (דף צו ע"ב) ויסקלהו, דאעדי מניה ומחולקיה כל אנון רברבין כל אנון תריסין כל אנון פתריין תפאין, והוא נסיב ליה להאי פרום לחולקיה, דכתיב, (דברים לב) פי חלק יי צמו יעקב חבל נחלתו.

ויטעוהו שורק, פמה דאת אמר, (ירמיה ב) ואנכי נטעתיך שורק, פלה זרע אמת. פל"ה כתיב בה"א. מפאן שארי אברהם לאולדא לעילא, ומתאי נפק זרע אמת. פלה זרע אמת ודאי, היינו דכתיב פה יהיה זרעך, וכלא חד מלה. זפאה חולקהו דישראל דירתוי ירתא קדישא דא. סופיה דקרא (ישעיה ה) ויבן מגדל בתוכו. מהו מגדל פמה דאת אמר, (משלי יח) מגדל עז שם יי, ונשגב. בו ירוץ צדיק ודאי.

ונם יקב חצב בו דא תרעא דצדק פמה דאת אמר, (תהלים קיח) פתחו לי שערי צדק. מאי משמע, דכל בר ישראל דאתגזר, עייל בתרווייהו וזכי לתרווייהו. ומאן דקריב בריה לקרבנא דא עייל ליה בשמא קדישא, ועל את דא מתקיימין שמיא וארעא דכתיב, (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. והאי מאריה דהלוא דא זכה לכלא למחזי קדשא ברוך הוא אנפין באנפין בהאי יומא.

זכאה חולקנא דזכינא להאי יומא וזכאה חולקנא עמנא, והאי ברא דאתייליד לך קרינא עליה כל הנקרא בשמי וגו' וצרתיו אף עשיתיו. וכתוב, (ישעיה נד) וכל בןאדם למודי יי וגו'. אוזפוה לרבי אבא תלת מילין.

אמרו ליה האי מריה דהלוא, אושפיזך, זכה לכולי האי בגין דקיים קיומא דמצוה. אמר מאי היא. אמר ההוא גברא,

דבייתי אמת אחי הוות, ומית בלא בנין, ונסיבנא לה, ודא הוא ברא קדמא דהוה לי מנה וקרינא ליה בשמא דאחי דאתפטר. אמר ליה מפאן ולהלאה קרי ליה אידי, והיינו אידי בר יעקב. ברוך לון רבי אבא ואזיל לארחה.

כד אתא סדר מלין קמיה דרבי אלעזר, ודחיל למימר לרבי שמעון. יומא חד הוה קמיה דרבי שמעון. ואמר רבי שמעון מאי דכתיב ויפל אברהם על פניו וידבר אתו אלהים לאמר אני הנה בריתי אתך. משמע דעד דלא אתגזר הוה נפיל על אנפוי ומליל עמיה. בטר דאתגזר קאים בקיומיה ולא דחיל. אני הנה בריתי אתך דאשכח גרמיה גזיר.

אמר ליה רבי אבא אי ניהא קמיה דמר דלימא קמיה מאנון מלי מעלייתא דשמענא בהאי, אמר ליה אימא. אמר ליה דחילנא דלא יתענשו על ידאי. אמר ליה חס ושלום (תהלים קיב) משמועה רעה לא יירא נכון לבו בטוח בני. סח ליה עובדא וסדר קמיה כל אנון מלין.

אמר ליה וכי כל הגי מלי מעלייתא הוה טמירין גבך ולא אמרת להו. גזרנא עלך דכל תלתין יומין אלין תלעי ותנשי. ולא כתיב, (משלי ג) אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידך לעשות. וכן הנה. אמר גזרנא דבאריותא דא יגלון לבבל (ויגלון בבבל) ביני חבריאי.

ח"ש דעתיה דרבי אבא, יומא חד חמא ליה רבי שמעון אמר ליה טופסרא דלכך באנפך שכיה. אמר ליה לא על דידי הוא אלא על דידהו. אמר ליה חס ושלום דאתענשו, אלא בגין דמלין

מה היא? אמר אותו האיש, אשתי, אשת אחי היתה, והוא מת בלי בנים, ונשאתי אותה, וזה הבן הראשון שהיה לי ממנה, וקראתי לו בשם אחי שנספר. אמר לו, מפאן והלאה קרא לו אידי, וזה הוא אידי בר יעקב. ברוך אותם רבי אבא והלף לדרכו.

באשר בא, סדר הדברים לפני רבי אלעזר, ופחד לומר לרבי שמעון. יום אחד הנה לפני רבי שמעון, ואמר רבי שמעון, מהו שכתוב ויפל אברהם על פניו וידבר אתו אלהים לאמר אני הנה בריתי אתך? משמע שעד שלא נמול, היה נפיל על פניו ומדבר עמו. אחר שנמול, עמד בקיימו ולא פחד. אני הנה בריתי אתך, שמענא את עצמו מהול.

אמר לו רבי אבא, אם נוח לפני מר שאמר לפניו מאותם הדברים המעלים ששמעתי בזה? אמר לו, אמר. אמר לו, אני פוחד שלא יענשו על ידי. אמר לו, חס ושלום, (תהלים קיב) משמועה רעה לא יירא נכון לבי בטוח בה. ספר לו המעשה, וסדר לפני את כל אותם הדברים.

אמר לו, וכי כל הדברים המעלים הללו היו טמונים אצלך ולא אמרת אותם? גזרני עליך שכל שלשים הימים הללו תלמד ותשכח, ולא כתוב (משלי א) אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידך לעשות? וכך הנה. אמר, גזרני שבתורה הזו יגלו לבבל (ויגלו בבבל) בין הדברים.

חלשה דעתו של רבי אבא. יום אחד באה אותו רבי שמעון, אמר לו, דפוס לבך מצוי בפניך. אמר לו, לא על שלי הוא, אלא על שלכם! אמר לו, חס ושלום

הוא אלא על דידהו. אמר ליה חס ושלום דאתענשו, אלא בגין דמלין

אתגלית ביןיהו כל קף. יגלון ביני חבריך
ילפון אנון ארחין (ואחבסקין) ואתפסיין מלין
בגווייהו. דהא מלין לא אתגליתן אלא בינא
דהא קדשא בריך הוא אסתכים עמנא ועל
ידנא אתגליתן מלין.

אמר רבי יוסי כתיב, (ישעיה נח) אז יבקע פשח
אורף וגו'. זמין קדשא בריך הוא
לאכרזא על בנוי ויימא, אז יבקע פשח
אורף וארכתך מהרה תצמח והלך לפניך
צדקה וכבוד יי יאסף, (דף צו ע"א).

פרשת וירא אליו

רבי חייא פתח (שיר השירים ב) הנצנים נראו
בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור
נשמע בארצנו. הנצנים נראו בארץ, פד נרא
קדשא בריך הוא עלמא. יהב בארעא כל
חילא דאתחזי לה. וכלא הוה בארעא, ולא
אפיקת איבין בעלמא עד דאתברי אדם, פיון
דאתברי אדם, פלא אתחזי (ד"א ל"ג לטיפק)
בעלמא, וארעא גליאת איבהא וחילהא
דאתפקדו בה.

בגוונא דא שמים לא יהבו חילין לארעא עד
דאתא אדם. הךא הוא דכתיב, (בראשית
א) וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב
השדה טרם יצמח פי לא המטיר יי אלהים
על הארץ ואדם אין לעבד את האדמה.
אטמרו כל אנון תולדין ולא אתגלון, ושמיא
אתעכבו דלא אמטירו על ארעא, בגין דאדם
אין, דלא אשתכח ולא אתברי, וכלא אתעכב
בגיניה, פיון דאתחזי אדם, מיד הנצנים נראו
בארץ וכל חילין דאתמרו אתגליאו
ואתיהיבו בה.

עת הזמיר הגיע, דאתתקן תקונא דתושבחן
לזמרא קמי קדשא בריך הוא מה דלא

שנענשו, אלא משום שדברים
התגלו ביניהם כל קף. יגלו לבין
החברים, וילמדו אותם הדרכים,
(ויחמתקם) ויתכסו הדברים
בתוכם, שהרי אין הדברים
מתגלים אלא בינינו, שהרי
הקדוש ברוך הוא הסכים עמנו,
ועל ידינו מתגלים הדברים.

אמר רבי יוסי, כתוב (ישעיה נח) אז
יבקע פשח אורף וגו'. עתיד
הקדוש ברוך הוא להכריז על
בנוי ויאמר, אז יבקע פשח
אורף וארכתך מהרה תצמח
והלך לפניך צדקה כבוד ה'
יאסף.

פרשת וירא אליו

רבי חייא פתח, (שיר ב) הנצנים
נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול
התור נשמע בארצנו. הנצנים
נראו בארץ, כשברא הקב"ה את
העולם, נתן בארץ כל הפח
שראוי לה, והכל היה בארץ, ולא
הוציאה פרות בעולם עד שנברא
אדם. פיון שנברא אדם, הכל
ראוי (ד"א לצאת) בעולם, והארץ
גלתה את פרותיה ונכחה
שנפקדו בה.

כמו זה השמים לא נתנו כחות
לארץ עד שבא אדם. זהו שכתוב
(בראשית א) וכל שיח השדה טרם
יהיה בארץ וכל עשב השדה
טרם יצמח פי לא המטיר ה'
אלהים על הארץ ואדם אין
לעבד את האדמה. נסתתרו בה
כל אותם תולדות ולא התגלו,
והשמים התעכבו, שלא המטירו
על הארץ משום שאדם אין,
שלא נמצא ולא נברא, והכל
התעכב בגללו. פיון שנראה
אדם, מיד הנצנים נראו בארץ,
וכל הכחות שנסתרו, התגלו
ונתנו בה.

עת הזמיר הגיע, שהתקן תקון
התשפחות לזמר לפני הקב"ה